

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM OKUL YÖNETİCİLERİNİN, BEDEN EĞİTİMİ
ÖĞRETMENLERİNİN VE ÖĞRENCİLERİNİN OKUL SPOR
PROGRAMLARINDAKİ FAİR-PLAY ANLAYIŞLARI:
BOLU İLİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Suat KAYA

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Müberra ÇELEBİ

Bolu-2011

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Suat KAYA' ya ait “*İlköğretim Okul Yöneticilerinin, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin ve Öğrencilerinin Okul Spor Programlarındaki Fair-Play Anlayışları: Bolu İli Örneği*” adlı çalışma, jürimiz tarafından Spor Yöneticiliği Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.(20/01/2011)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

Üye (Tez Danışmanı)	: Yrd. Doç. Dr. Müberra ÇELEBİ	İmza
Üye	: Doç. Dr. Nevzat MİRZEOĞLU	İmza
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Dilşad ÇOKNAZ	İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsünün Onayı

Prof. Dr. Gönül ÜLKER
Enstitü Müdürü

ABSTRACT**INSIGHT OF FAIRPLAY REGARDING SCHOOLGAMES BY PRIMARY
SCHOOL MANAGERS, TEACHERS AND PUPILS****CASE STUDY IN BOLU*****BY SUAT KAYA*****MASTER THESIS****DEPARTMENT OF SPORTS MANAGEMENT****Thesis Supervisor: Asst.Prof.Dr. Müberra Çelebi****January 2011, xiii+153 Pages**

The purpose of this research study is to find out “the fair play” insight of primary school administrators, teachers and pupils.

The participating schools in this study are three most active schools with their sports programs in the Province of Bolu; and the subjects are 7th and 8th grade pupils, 3 PE teachers and 3 school managers. They were selected by “Purposeful Sampling Method”.

The study is based on quantitative method. Interviews were conducted and half-structured interview form was used to discover the views of the participants about “fair-play”; their rules in solving problems proceeding from fair-play and their opinions to improve the concept of fair-play.

By using descriptive analysis in this research study, the researcher outlined the data in accordance with the previously set themes; codes and themes were additionally organized by content analysis.

The participants expressed their views on “fair-play” in data findings regarding the following concepts:

a) Pupil subjects: “gentlemanliness : compete under equal circumstances, favouring his or her mate or his or her own personal interests, being a sportsman, royalty, sharing the achievements, sense of winning, tolerance, unsportsmanlike behaviours, fair play.

Virtuousness : self-criticism, sportsmanship, winning-based behaviour, tendencies toward violence, non-acceptance of the score, dishonesty, empathy, team spirit, maintaining unity, psychological pressure, mental health, solidarity, self isolation.

Honesty: winning-based attitudes, correct behaviours, unsportsmanlike behaviours, deceiving referee.

Equal opportunities: mental health, proving oneself, selfishness, assuming arrogant airs, self criticism, tending towards violence, not accepting the score, reactionary behaviours, psychological violence, maintaining team spirit, being fair and just.

Empathy: Emotional reaction, determination, experiencing empathy with others, awareness of empathy, earnestness, selfishness.

Viciousness and aggression: sportsmanship, aggression towards provokers, unsportsmanlike attitudes, maintaining justice.

b) Teachers as Subjects:

Gentlemanliness: favouritism, sportsmanship.

Honesty: contestant’s problems, contestant’s problems are not my concern, taking advantage of his problems.

c) Managers as Subjects: fair play, gentlemanliness, sportsmanship, honesty, discrimination among pupils.

As a result, it was found out that pupils displayed positive attitudes towards concepts such as gentlemanliness, virtuousness, fair play and accepting losing. Another significant finding is that pupils' foster winning-based ideas and they also have negative attitudes towards their own team partners and contestants as well. Therefore, they need further education to absorb the concept of "fair play".

Teachers, on the other hand, remarked that they needed further training to make progress on fair play; students having problems on competitions; necessity for new approaches to terminate anti-fair play behaviours; and lack of determination to grasp the meaning and the spirit of "fair play" as a concept. The administrators also added that they did not know much about the details of "fair play" therefore they collaborate with PE teachers.

Key Words: Ethic, fair-play, school sports, sport ethics

ÖZET

İLKÖĞRETİM OKUL YÖNETİCİLERİNİN, BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN VE ÖĞRENCİLERİNİN OKUL SPOR PROGRAMLARINDAKİ FAİR PLAY ANLAYIŞLARI: BOLU İLİ ÖRNEĞİ

Suat KAYA

Yüksek Lisans Tezi

Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Müberra ÇELEBİ

Ocak 2011, xiii+153 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında bulunan okul yöneticileri, beden eğitimi öğretmenleri ve öğrencilerin okul spor programlarında “fair-play” kavramına yönelik anlayışlarının belirlenmesidir.

Araştırmada, Bolu ilindeki okullardan, okul spor programlarında en aktif olan 3 okul, çalışma alanı olarak seçilmiş ve bu ilköğretim okullarında öğrenim gören 7 ve 8. sınıf 7 öğrenci, bu okullarda görev yapan 3 beden eğitimi öğretmeni ve 3 yönetici “amaçlı örneklem yöntemi” kullanılarak, katılımcı olarak seçilmişlerdir.

Araştırmada model olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların, okul spor programlarında, fair-play anlayışına ilişkin görüşlerini ve aynı zamanda fair-play anlayışına ilişkin sorunların çözümündeki rolleri ile fair-play anlayışının geliştirilmesine ilişkin düşüncelerini belirlemek için “görüşme” yöntemi seçilmiş ve “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır.

Bu araştırma da betimsel analiz ve içerik analizi birlikte kullanılarak, veriler araştırmacı tarafından daha önce belirlenen temalara göre özetlenmiş ve içerik analizi ile kodlar ve temalar organize edilmiştir.

Araştırma bulgularında, fair-play kavramına yönelik anlayışlarını; **a) öğrenci katılımcılar:** “*centilmenlik*” (eşit şartlarda yarışmak, çıkar gözetmek, sportmenlik, kazanma öncelikli davranış, aşırı bağlılık, başarıyı paylaşma, hoşgörü, sportmenliğe aykırı davranış, dostça oynama); “*erdemlilik*” (özeleştir, sporseverlik, kazanma öncelikli davranış, sportmenlik, şiddete eğilim, empati kurma, birlikteliği sağlama, psikolojik şiddet, ruh güzelliği, dayanışma, kendini soyutlama), “*dürüstlük*” (kazanma öncelikli davranış, doğru davranış, sportmenliğe aykırı davranış, sportmenlik, sonucu kabullenmeme, dürüstlüğü aykırı davranış, hakemi yanıltma), “*fırsat eşitliği*” (ruh güzelliği, kendini ispatlama, bencillik, tavır almak, özeleştir, şiddete yönelim, sonucu kabullenmeme, tepki göstermek, psikolojik şiddet, takım ruhunu oluşturma, adil olmak), “*empati*” (duygusal tepki, azim gösterme, empati kurma, empatinin farkında olma, samimiyet, bencilce düşünce), “*şiddet ve saldırganlık*” (sportmenlik, doğrudan tahrik edene yönelik saldırı, sportmenlik dışı hareket, adaleti sağlama) **b) Öğretmen katılımcılar:** “*centilmenlik*” (çıkarcı gözetmek, sportmenlik), “*dürüstlük*” rakibin sorunu, rakibin bu durumu bizi ilgilendirmez, avantaja çeviririm), temaları altında ifade etmişlerdir. Ayrıca fair-play ruhu ve eğitim, beden eğitimi dersinde fair-play öğretimi ve oyunlar, etkinlik/antrenman/yarışmalara katılım ile ilgili sorunlar, fair play ruhuna aykırı davranışları önleme ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir. **c) Yönetici katılımcılar** ise: fair play ruhu ve eğitim, sporda centilmenlik ve sportmenlik ile ilgili ileriye dönük çalışmalar, *dürüstlük*, öğrenciler arasında ayrımcılığa karşı davranış ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak araştırmada; sportif rekreasyon programlarında öğrencilerin, “centilmenlik, erdemlilik, dostça oynama ve yarışma, kaybetmeyi kabul etme” gibi temalarda olumlu davranışlar ifade ettikleri görülmüştür. Diğer taraftan fair-play’e aykırı davranış olarak, “kazanma öncelikli anlayış” ile hareket ettikleri, takım arkadaşlarına ve rakibe karşı “şiddet boyutunda” olumsuz düşünceleri olduğu ve fair-play’in özünü oluşturan ortak temalar konusunda, daha çok çalışmalar yapılması

gerektiği ortaya çıkmıştır. Beden eğitimi öğretmenleri ise; fair play ruhunun geliştirilmesine yönelik çalışmalarının yetersiz olduğunu, etkinlik/yarışmalara öğrencilerin katılımları konusunda sorunlar yaşandığını, fair-play ruhuna aykırı davranışları nleme konusunda, yeni yaklaşımlar geliştirme konusunda eksikliklerinin olduğunu, özellikle fair-play anlayışını anlama ve davranış boyutunda yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Diğer taraftan yöneticilerin, fair-play konusunda fazla görüş sahibi olmadıkları ve bu konuda çalışmaları genelde beden eğitimi ğretmeni ile işbirliği ekseninde yürüttükleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Etik, fair-play, rekreasyon, okul sporları, spor ahlakı

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
TÜRKÇE ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar	xi
SEKİLLER	xii

BÖLÜM I

1.GİRİŞ	1
1.1. Problem	4
1.2. Alt Problemler	4
1.3. Arastırmanın Amacı	5
1.4. Arastırmanın Önemi	5
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Sayıtlılar.....	7
1.7.Tanımlar	7

BÖLÜM II

2.KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARASTIRMALAR.....	8
2. EĞİTİM	8
2. 1. Okul	9
2. 1. 1. Okul Sporları	10
<i>Okul Sporlar ve Programları ve Organize Spor Programları</i>	13
2. 2. Etik	14
2. 2. 1. Ahlak	15
<i>Spor Ahlakı</i>	17
<i>Sporda Etik</i>	19
<i>Sporda Etik İlkeler</i>	21
<i>Sporda Etik Dışı Davranışlar</i>	24
2. 2. 2. Fair-Play’ in (Sportif Erdem) Tanımı ve Kapsamı	28
<i>Fair-Play Tarihi ve Doğuşu</i>	31

<i>Türkiye’de Fair-Play</i>	32
<i>Okul Beden Eğitiminde Fair-Play</i>	33
<i>Fair-Play Açısından Beden Eğitimi Öğretmeni ve Öğretmen Yetiştirmenin Amaçları</i>	35
2. 3. İlgili Araştırmalar	38

BÖLÜM III

YÖNTEM	48
3.1. Araştırmanın modeli	48
3.1.1. Uygulama Alanı	49
3.1.2. Katılımcılar	49
3.2. Katılımcı Profilleri	49
3.2.1. Öğrenci Katılımcı Profili	49
3.2.2. Beden Eğitimi Öğretmeni Katılımcı Profili.....	50
3.2.3. Yönetici Katılımcı Profili	50
3.3. Veri Toplama Yöntemi	50
3.3.1. Görüşme	50
3.3.2. Görüşme Süreci	51
3.3.3. Görüşme Kayıt ve Araçları	52
3.3.4. Verilerin Analizi	53
3.4. Geçerlik ve Güvenirlik	53

BÖLÜM IV

VERİLERİN SUNUMU	55
4.1. Verilerin Sunumu	55
4.2. Bulgular, Tartışma	92

BÖLÜM V

5.1. Sonuç	139
5.2. Öneriler	141
KAYNAKLAR	142
EKLER	150

TABLOLAR

Tablo 1	Öğrenci Katılımcı Profili	49
Tablo 2	Beden Eğitimi Öğretmeni Katılımcı Profili	50
Tablo 3	Yönetici Katılımcı Profili	50
Tablo 4	Görüşmede Elde Edilen Öğrenci Veri İçeriği	52
Tablo 5	Görüşmede Elde Edilen Beden Eğitimi Öğretmeni Veri İçeriği	52
Tablo 6	Görüşmede Elde Edilen Yönetici Veri İçeriği	52
Tablo 7	Katılımcıların Okul içi Etkinlik Olarak Neler Yapmak İstedikleri ile İlgili Bulgular	55
Tablo 8	Katılımcıların Centilmenlik ile ilgili bulguları	56
Tablo 9	Katılımcıların Erdemlilik ile İlgili Bulguları	61
Tablo 10	Katılımcıların Dürüstlük ile İlgili Bulguları	65
Tablo 11	Katılımcıların Fırsat Eşitliği ile İlgili Bulguları	68
Tablo 12	Katılımcıların Empati ile ilgili Bulguları	72
Tablo 13	Katılımcıların Şiddet ve Saldırganlık ile İlgili Bulguları	75
Tablo 14	Öğretmenlerin Centilmenlik anlayışları ile ilgili bulgular	78
Tablo 15	Öğretmenlerin Fırsat Eşitliği ile ilgili bulgular	79
Tablo 16	Fair-Play ile ilgili slogan söyleme ile ilgili bulgular	80
Tablo 17	Fair-Play ruhu ve eğitim ile ilgili bulgular	80
Tablo 18	Beden Eğitimi Dersinde Fair-Play Öğretimi ve Oyunlar ile ilgili ortaya çıkan bulgular	81
Tablo 19	Empati ile ilgili bulgular	82
Tablo 20	Etkinlik/Antrenman/Yarışmalara katılım sorunları ile ilgili bulgular (Yönetici ve Öğretmen)	84
Tablo 21	Fair-Play ruhuna aykırı davranışları önleme ile ilgili bulgular	85
Tablo 22	Yönetici Katılımcıların Fair-Play ruhu ve eğitim ile ilgili bulgular	86
Tablo 23	Sporda centilmenlik/sportmenlik ve ileriye dönük çalışmalarla ilgili bulgular	86
Tablo 24	Yönetici Katılımcıların Dürüstlük ile ilgili bulguları	87
Tablo 25	Öğrenciyi “Antrenman/Etkinlik/Yarışma”ya ikna etmekle ilgili bulgular	89
Tablo 26	Öğrenciler arasında ayrımcılığa karşı davranış ile ilgili bulgular	91

ŞEKİLLER

Şekil 1.	Bucher'ın (1987) elmas biçimli modern bir okul-toplum beden eğitimi ve spor etkileşim konsept modeli.	13
Şekil 2.	Lumpkin ve arkadaşları sporun algısı (The perception of sport) Lumpkin ve ark. (2003)	20
Şekil 3.	Fair-Play İçin Yapılan Yazılı Değerlendirmelerden Elde Edilen Temalar (Çoknaz ve ark. 2008)	30
Şekil 4.	Araştırmada kullanılan nitel "veri toplama süreci"	48
Şekil 5.	Öğrencilerin Centilmenlik ile ilgili olumlu-olumsuz davranışları	93
Şekil 6.	Öğrencilerin Erdemlilik ile ilgili olumlu-olumsuz davranışları	98
Şekil 7.	Öğrencilerin Dürüstlük ile ilgili olumlu-olumsuz davranışları	103
Şekil 8.	Öğrencilerin Fırsat Eşitliği ile ilgili olumlu-olumsuz davranışları	108
Şekil 9.	Öğrencilerin Empati ile ilgili olumlu-olumsuz davranışları	112
Şekil 10.	Öğrencilerin Şiddet ve Saldırganlık ile ilgili olumlu-olumsuz davranışları	115
Şekil 11.	Öğretmenlerin Centilmenlik ile ilgili olumlu-olumsuz davranışları	117
Şekil 12.	Öğretmenlerin Fırsat Eşitliği ile ilgili tablosu	118
Şekil 13.	Öğretmenlerin Fair Play Ruhü ve Eğitim ile ilgili sonuçlar	120
Şekil 14.	Öğretmenlerin Beden Eğitimi Dersinde Fair-Play Öğretimi ve Oyunlar ile ilgili sonuçlar	121
Şekil 15.	Öğretmenlerin öğrencilere Empati kazandırma ile ilgili sonuçlar	123
Şekil 16.	Öğretmenlerin Etkinlik/Antrenman/Yarışmalara Katılım ile ilgili sorunlar ile ilgili sonuçları	125
Şekil 17.	Öğretmenlerin Fair Play Ruhuna Aykırı Davranışları Önleme ile ilgili sonuçları	127
Şekil 18.	Yöneticilerin Fair Play Ruhü ve Eğitimin geliştirilmesi için yapılması gerekenler ile ilgili sonuçlar	128
Şekil 19.	Yöneticilerin Sporda Centilmenlik ve Sportmenlik ile ilgili İleriye Dönük Çalışmalar için yapılması gerekenler ile ilgili sonuçlar	130

- Şekil 20. Yöneticilerin Dürüstlük teması ile ilgili yapılması gerekenler ile ilgili sonuçlar 132
- Şekil 21. Yöneticilerin Öğrenciler Arasında Ayrımcılığa Karşı Davranış ile ilgili yapılması gerekenler ile ilgili sonuçlar 136

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Eğitim, örgün eğitimin sonunda bitmemekte, hayat boyu sürmektedir. Eğitim bireyin tüm yaşamını kapsamaktadır. Hayat boyu eğitim, bireyin özel, aile, sosyal ve mesleki yaşamında en büyük gelişmenin sağlanabilmesi için bireyin yaşamının tüm alanlarında yürüttüğü örgün, yaygın ve algın öğrenmeyi kapsamaktadır. Dolayısıyla hayat boyu eğitim, eğitim kademelerini ve biçimlerini, yani okul öncesi, ilk, orta ve yüksek öğretimi, örgün, yaygın ve algın eğitimi kapsamakta ve birleştirmektedir (DPT, 2001).

“Çocuk bir toplumun en değerli varlığı ve geleceğinin teminatıdır. Çocuklarına önem veren, onların gelişmelerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları için gerekli tedbirleri etkili bir şekilde almış olan toplumlar kendi geleceklerini teminat altına almış olurlar” (DPT, 2001).

Çocuğun kişilik oluşumu ailede başlamakta ve okulla birlikte gelişim hızlanmaktadır. Çocuk ailesinden almış olduğu kültürel, ahlaki ve geleneksel değerleri çevrenin de etkisiyle okul ortamında geliştirme fırsatı bulmaktadır. Okul eğitiminin en önemli görevi, öğrencileri toplumla kaynaşan ve yararlı bireyler haline getirmektir. Bunu gerçekleştirirken de çocukların toplumsal ve çevresel ilişkilerinde daha girişimci ve istendik davranışlarda bulunmasını amaç edinir (Yapan, 2007).

İnsan sürekli olarak bir değişim ve gelişim süreci içerisinde yaşamını sürdürür. Bu süreç içerisinde en önemli gelişim ve değişimin ergenlik dönemi içerisinde meydana geldiğini söyleyebiliriz. Bu dönemde birey bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal açılardan kazanması gereken özellikleri kazandığı gibi toplumsal açıdan da toplumda yer edinim becerilerini geliştirir. Ergenlik döneminin sağlıklı ve istendik bir biçimde geliştirilmesi ve geçirilmesi bireysel olduğu kadar toplumsal olarak da önem arz etmektedir. Çünkü istenmedik sosyal gelişimler bireyin kendine zarar verdiği kadar, toplumsal yaralanmalara da yol açmaktadır (Kırımlıoğlu ve ark. 2010).

Fair-play, genellikle “etik” kavramı içinde yer almaktadır. Etik olgusunda, bireysel ihtiyaç ve farklılıklara duyarlılık, kişisel davranış için sorumluluk, diğer insanlara ilgi, dürüstlük ve Fair-Play’e bağlılık mevcuttur. (Lumpkin, 1990, Akt. Mirzeoğlu ve ark. 2006). Sporda etik değerlere baktığımızda Fair-Play kavramı insanın yüksek ve evrensel değerlerini kapsar. İnsanın yüksek değerlere ulaşması, insan olmanın en son basamağıdır (Orhun, 1991, Akt. Öngel 1997).

Beden Eğitimi dersindeki aktiviteler, öğrencilerin ilgilerini, bakış açılarını ve yeteneklerinin gelişimini şekillendirmektedir. Öğretmenler tarafından doğru zamanda oynatılan oyunlar, çocukların bedence gelişimlerinin yanında, toplumsal ve çevresel gelişimlerinde de rol oynar. Öğrencilerin ilgi duydukları ve katılımlarının sağlandığı alanlara yönlendirilmesi, onların üst ahlak kavramı “Fair-Play” ruhunu kazanmaları açısından da önemli bir fırsattır (Yapan, 2007).

Spor kişinin kendi kendisi ile yaptığı mücadele ve genellikle rakipleriyle yaptığı yarışır (Ateşoğlu, 1974). Spor çalışmalarına başlayan birey kendi sportif durumunun genellikle en alt seviyesinde yer almaktadır. Gerek çalışmalar, gerek yarışmalar, müsabakalar ve karşılaşmalar sporcuya ne seviyede olduğunu gösterir ve böylece birey yeni bir bilince ve isteklere ulaşır. Spor yaptıkça zamanla kendisini tanıyarak yaşamaya başlar. Kendini bilmek, mükemmelleşmek, yetkinleşmek, erginleşmek insanın yüksek düzeyde bir yaşama ulaşmasının yadsınamaz gerçekleridir. Fakat her canlı gibi insanda yapıcı ve yaratıcı gücünün en üst seviyesinde olsa bile sınırlı bir varlıktır. Eğer başlangıçtaki seviyesini unuttur, yaşamsal ve sportif etkinliği süresince kendisini yenilemezse kolayca ölçüyü kaçırabilir. Ardından kendisini aşırı zorlamaktan, başkalarını küçümsemeye kadar süre gelen birçok düzeysiz davranışlar ortaya çıkar (Erdemli, 2006).

Spor olayı sporcular, öğretmenler, antrenörler, uzmanlar, yöneticiler, üst yönetim, devletin spor kuruluşları, izleyiciler ve spor basını gibi öğelerden oluşan genel bir bütünlük oluşturur. Bu öğelerden birbirleriyle bağlantılı olanlarında bir kopma ve yetersizlik olursa diğerleri de bundan olumsuz bir şekilde etkilenecektir. Gençler ne denli sporun özü gereği yetiştirilirse yetiştirilsin, eğer öğretmeni, antrenörü, okulun

yöneticisi tarafından takımın, okulun, bölgenin adını duyurmak, ününü geliştirmek veya kişisel kaygıları karşılamak için bireyin önüne hep başarı şartını sürüyorsa, bunlar sportif erdemi, bununla beraber sporu öldürmektedir. Sportif Eğitimin tüm gençliğe ve yaygınlaşarak tüm topluma verilmesi gerekir. Spor Eğitimi insan için haktır. Bu hak, eşit dağıtıldığı zaman sporcunun dışında bulunan ve spor olaylarına iştirak eden her aşamadaki kurum, kuruluş ve insanda Sportif Erdem'den söz edilebilir (Erdemli, 1996).

Gençler için spor programları, ister eğitim sisteminin bir parçası olsun, İster toplum rekreasyonu yoluyla olsun, alışlagelmiş bir biçimde katılımın temel değerlerinden biri olarak dürüst oyuncu geliştirmeyi içermektedir. Aslında, Fair-Play'e vurgu yapmayan gençlik spor programları bulmak zordur. Ancak, "spor karakter oluşturur" veya daha modern bir gerçek olan "spor karakterler oluşturur" gerçekleriyle aşinalığımız, öncekinin gelişimini temin etmenin ne süregelen ne de garanti olduğunu vurgular. Önemli olan, " kazanıp kaybetmen değil, nasıl oynadığıdır" veya "ne pahasına olursa olsun kazan" gibi gerçekler de sporda karşılaştığımız çelişen değerlerin göstergeleridir. Bu çelişen değerler hiç şüphesiz ki sporda yer alan çocuklara ve gençlere karışık mesajlar olarak giderler (Gibbons, 1994).

Yarışma veya müsabaka kuralları ister yazılı olsun isterse yazılı olmasın, erdemlilik ve doğruluk kavramlarını yerine getirmek gerekir. Bu düşünce kavramı "Fair-Play" in doğmasını ve gelişimini hızlandırarak, bireyleri ve sporcuları aynı zamanda muhtemel tehlikelerden koruyarak, erdemli davranmalarını sağlayacaktır (Ateşoğlu, 1974).

Fair-Play çalışmalarının, sporcuları mutlak başarı baskısı altında bulunduran kurum, kuruluş ve grupların etkisinde bırakmayacak, etik donanımlara sahip bir genç kuşağın kazandırılmasına yönelik olması gerekmektedir. Bu nedenle, Fair-Play kavram ve düşüncesinin yönünü ilk ve orta dereceli eğitim alan çocuk ve gençlerine yönlendirilmelidir. Beden Eğitimi dersleri ve okullar arası karşılaşmalar, Fair-Play'e uygun davranış ve düşüncelerin kazandırılmasının temel noktası olarak kullanılmalıdır (Yıldıran, 2004).

Fakat Beden Eğitimi Öğretmenleri ve yöneticiler, görevleri sırasında Fair-Play anlayışının beden eğitimi dersleri ve okul içi sportif karşılaşmalarında hangi yöntemlerle kazandırılabilceğine yönelik herhangi bir yeterliliğe sahip olmadıklarından, öğrenciler bu düşünceyi yeterince kavrayamamaktadır. Bu alandaki yetersizlikler sadece ülkemizde görülen durumlar değildir. Avrupa Fair-Play Birliği, Genel Kurul Toplantısı’nda bir deklarasyon yayınlayarak formel eğitim alanında görevli olanların Fair-Play, hoşgörü, erdemlilik, kurallara uyma ve karşılıklı saygı kavramlarının anlatılmasından ve öğrencilere kazandırılmasından sorumlu olduğu belirterek, ulusal hükümetlere, Fair-Play’in okul beden eğitimi dersine eklenmesini, yönetici, beden eğitimi öğretmeni ve antrenörlerin Fair-Play bilincinin öğrencilere kazandırılmasını sağlayacak materyaller kullanmalarını önermiştir (Olimpiyat Dünyası, 5,1996, Akt. Yıldırım, 2004).

1.1. PROBLEM

İlköğretim okullarında bulunan okul yöneticileri, beden eğitimi öğretmenleri ve öğrencilerin okul spor programlarında “fair-play” kavramına yönelik anlayışları nelerdir?

1.2. ALT PROBLEMLER

1- İlköğretim kurumlarında öğrenim gören 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin okul spor programlarında fair-play anlayışına ilişkin görüşleri nelerdir?

2- Bolu İli İlköğretim kurumlarında görev yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin

- a) Okul spor programlarında fair-play anlayışına ilişkin görüşleri nelerdir?
- b) Fair-Play ile ilgili sorunların çözümündeki rolleri nelerdir?
- c) Fair-Play anlayışının geliştirilmesine ilişkin düşünceleri nelerdir?

3- Bolu İli İlköğretim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerinin;

- a) Okul spor programlarında fair-play anlayışına ilişkin görüşleri nelerdir?
- b) Fair-Play ile ilgili sorunların çözümündeki rolleri nelerdir?
- c) Fair-Play anlayışının geliştirilmesine ilişkin düşünceleri nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı Bolu ilköğretim okullarında görev yapan okul yöneticileri ve beden eğitimi öğretmenleri ile öğrencilerin bakış açısı ile “okul spor programlarında” Fair-Play anlayışının belirlenmesi ve geliştirilmesi; beden eğitimi öğretmenleri ve okul yöneticilerinin Fair-Play anlayışının kazandırılmasındaki rolleri ve düşüncelerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen eğitim sistemimiz dâhilindeki okullarımızın, mevcut ders programları ve bu programların başarı ile uygulanması açısından eksiklikleri günümüzde çeşitli platformlarda tartışılmaktadır. Ayrıca beden eğitimi, sanat vb. gibi derslerin değişiklikleri, seçmeli olarak veya tamamen programdan kaldırılma düşüncesi gündeme gelmiştir. Ancak öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerine direk veya dolaylı etkileyen özellikle beden eğitimi derslerinin ve bu derslerin uygulama alanı olan “Okul Spor Programları”nın önemine bu çalışma aracılığıyla dikkat çekilmek istenmiştir.

Günümüzde sportif rekreasyon programları arasında yer alan okul spor programlarının ve bu programların Fair-Play açısından önemine, uygulanmasına, değerlendirilmesine ve Fair-Play anlayışının geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünüldükten Bolu ilköğretim okullarında görev yapan okul yöneticileri, beden eğitimi öğretmenleri ve öğrencilerin bakış açılarının değerlendirilmesi bu araştırmada ortaya konulması amaçlanmıştır.

1. 4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Fair-play anlayışı eğitimde, spor ortamında, antrenmanlarda, antrenör eğitiminde, yönetici eğitimi gibi eğitim ortamlarında kazandırılabilir. Kişilerin doğuştan sahip olmadığı ancak daha sonra eğitim ile kazandırılan donanımlardan biri olan fair-play anlayışı, bireysel ve toplumsal gelişim için büyük önem kazanmaktadır. Çocuk ve gençlerin erdemli, hoşgörülü, ahlaklı, saygılı davranışlarını olumlu olarak pekiştiren fair-play bilincinin eğitimde aşılması toplumsal gelişimimizde, özellikle gençlerin kişilik gelişiminde büyük rol oynamaktadır.

Spor kavramıyla ayrılmaz bir bütün olan fair-play kavramı Türkiye’de eğitim, beden eğitimi ve spor, rekreasyon uygulamaları çerçevesinde ele alınmış, özellikle okul içi sportif rekreasyon programlarında fair-play kavramının yer alması ve toplum içerisindeki gelişimi hedeflenmiştir. Ayrıca, günümüz Türk eğitim sisteminde spor, oyun, sanat ve kültür etkinlikleri gibi rekreasyon programlarının çok zayıf olduğu ve SBS (Seviye Belirleme Sınavı) veya ÖSS (Öğrenci Seçme Sınavı) gibi sınavlar nedeniyle bu etkinliklerin yapılmadığı görülmektedir. Öğrencilerin okulda enerjilerini boşaltacak bir imkan bulamadığı, genellikle hımbıl, saldırgan ve obez bir profil sergiledikleri göz önüne alınırsa, okul spor programlarının önemi daha da ön plana çıkmaktadır.

Ancak eğitimde istenen hedeflere ulaşmada, yaşanan zorlukların çözülmesi veya tedbirlerin alınması için fair-play ve rekreasyon ile ilgili akademik çalışmalar ve farkındalık oldukça azdır. Bu nedenle çalışmada elde edilecek “okul içi spor etkinliklerinde fair-play” anlayışının belirlenmesi ve değerlendirilmesi, öğrencilerin eğitimdeki olumlu kazanımları açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, eğitim kurumlarında spor programlarının önemine dikkat çekilebilecek ve bu programlar, öğrencilerin yani gençlerin, çığlık dönemlerini güvenli, sağlıklı ve zararsız bir şekilde atlatabilmeleri, hoşgörülü, centilmen ve güvenli bir kişilikte gelişebilmeleri için alternatif bir program olarak önerilebilecektir. Ayrıca bu çalışmamızın, ülkemizde bu alanda yapılmış çalışmaların az olması nedeniyle, bundan sonra yapılacak çalışmalara veri tabanı ve literatür bakımından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. 5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma Bolu ili ile sınırlıdır. Bolu ili merkezinde bulunan ve okul sporu etkinliklerinde aktif olan tipik 3 ilköğretim okulu, bu okullarda görev yapan 3 okul yöneticisi, 3 beden eğitimi öğretmeni ile 7 ve 8. sınıflarda okul sporları etkinliklerine katılan toplam 7 öğrenci ile sınırlıdır.

1. 6. ARASTIRMANIN SAYILTI LARI

3 okul yöneticisi, 3 beden eğitimi öğretmeni ve 7 ve 8. sınıflarda okul spor etkinliklerine katılan toplam 7 öğrencinin bu araştırmada yapılacak görüşme sorularına içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmıştır.

1. 7. TANIMLAR

Beden Eğitimi: Bucher'e (1999) göre beden eğitimi, bireyin fiziksel aktiviteler sırasında; beceri, form, bilgi ve tutum kazanmaları için yaptırılan eğitsel bir süreçtir. Bu fiziksel aktiviteler bireylerin en üst düzeyde gelişmeleri, vücut sağlıklarına ve mental mutluklarına katkıda bulunmak için yaptırılır. Beden eğitimi fiziksel aktiviteyle birlikte oyunlar, oynama ve sporla insanın bütün gelişimini olumlu yönde etkilemek için kullanır. Beden eğitimi motor becerileri edinmeyi ve artırmayı içerir (Bucher ve Wuest, 1999).

Okul Sporu: ders içi ve ders dışı sportif etkinliklerdir (Pehlivan, 2004).

Okuliçi Spor Etkinlikler: Okul programı içinde, çocukların kişiliklerinin gelişimine yardım eder. Öğrencileri pedagojik yönden, duygu ve heyecanlara ket vurma veya onları rahatça ifade etme, duygularını kontrol etme ve düzeyli bir hale getirme, ferdi ve sosyal gelişimini sağlama, toplum dışı davranışları en aza indirmeyi amaçlayan sportif rekreasyon etkinlikleridir (Baumann, 1986).

Etik: Etik, Bir kişi ya da grubun davranışlarını neyin doğru ya da yanlış olduğu hususunda yönlendiren değer ve ahlaki prensipler bütünüdür. Etik değerler, iletişim ve karar verme gibi süreçlerde, iyi ya da kötü kavramlarıyla ilişkili standartların oluşumunu sağlar (Kentsu, 2007).

Fair-Play: sporcuların müsabaka ve yarışmalar da çok güç şartlarda dahi oyun kurallarına uymayı, tutarlı ve insancıl davranmayı, haksız avantaj sağlamamayı ve kabullenmemeyi, rakibini veya rakiplerini düşman olarak değil de, oyunun gerçekleşmesini sağlayan birer birey olarak görmeyi amaçlar (Donuk, Şenduran, 2006).

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde araştırmanın problemi ile ilgili kuramsal temeller ve araştırma konusu ile ilgili yapılmış araştırmalar yer almaktadır.

2. EĞİTİM

Bireyin yaşamını dengeli bir biçimde sürdürülebilmesi için yaşadığı toplumun yapıcı davranış örüntüleriyle donanmış olması gerekmektedir. Bunu sağlayacak olan araç ise eğitimidir (Hızal, 1982).

Eğitim en yalın tanımıyla birlikte davranış değiştirme sürecidir. Bu sürecin gerçekleşmesi ancak ve ancak bireyin yaparak, yaşayarak ve uygulayarak öğrenmesine bağlıdır. Bunların yanında bireyin davranışlarında istenmedik gelişmeleri önlemek ve istendik davranışları ortaya çıkarmak için kısa ve uzun süreli planlamalara gerek vardır. Eğitimin tanımını tekrar yapmak gerekirse; “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla istendik değişimler oluşturma sürecidir” (Bilen, 2002).

Bu tanımlardan ortaya çıkan ortak yön eğitimin davranış değiştirme, davranış oluşturma amaçlı ve planlı etkinlikler olmasıdır. Eğitimin temel işlevi bireylere toplumca istenen özellikleri kazandırmaktır. Bu işlev, eğitim sistemi içinde yer alan eğitim kurumlarında düzenlenen öğretme-öğrenme etkinlikleriyle öğrencilere kazandırılmaya çalışılır (Özer, 1993).

Eğitim, sadece okullarda belirli günlerde ve saatlerde yapılan ve elde edilen tecrübelerden oluşmamaktadır. Eğitim, genel anlamda okul içi ve okul dışında hayatımızda devam eden değişiklikleri ve uygulamaları kapsamaktadır. Bireylerin kendi hareketlerinden kaynaklanan davranışlarındaki kalıcı ya da geçici değişiklikler, insan yaşamının zihinsel, fiziksel, duygusal ve ahlaki yönlerini biçimlendirmektedir (Karaküçük, 1999).

2. 1. Okul

Eğitim belli bir amaca yönelik etkinlikleri içerir. Bu özelliğinden dolayı da eğitim kurumu olan okullarda gerçekleştirilir. Toplumsal yaşamda planlı ve düzenli eğitimin gerçekleştiği yer olarak okullar dikkat çekmektedir (Bilen, 2002).

Eğitim, yalnızca okullar da gerçekleştirilen bir etkinlik değildir. Fakat okul, eğitimi gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş bir ortamdır. Okul denen özel ortamın üç işlevinden söz edilebilir. Okulun birinci görevi, öğrenciler için yaşamı kolaylaştırarak dış çevrenin güçlüklerinden korumaktır. Okulun ikinci görevi ise, dış çevrede kolay rastlanabilecek olan istenmeyen davranışları okuldan içeri sokmayarak, öğrenci davranışlarını olumlu yönde değiştirmek ve temizlemektir. Böylece geleceğin ve toplumun istenmeyen davranışlardan arındırılması, genç yaşta bunların zararlı etkileriyle karşılaşmaması sağlanmaya çalışılır. Dengeleme okulun üçüncü görevidir. Okulun dışındaki çevrede, insanların kişisel özellikleriyle açıklanamayacak düzeylerde yaşam farklılıkları görülmektedir. Geleceğin toplumumuzun barış ve huzur içinde yaşaması, bu farkların açıklanabilir ve mantıklı bir düzeyde tutulmasına bağlıdır. İşte okul, bu aşırı farkların kendi sınırları içinde sergilenmesine, yaşamasına izin vermeyen, toplumsal yaşamda olmayan dengeyi kendi sınırları içinde kurması gereken bir kurumdur. Dış çevrelerde farklı yaşam düzeyine sahip çocuklar, okula geldiklerinde, benzer koşullarda yaşama ve yan yana olma fırsatı bulurken, birbirlerini daha iyi tanıma ve anlama fırsatı bulmaktadırlar (Başar, 2001). Eğitimin bu amaçları gerçekleştirilirken eğitim yöneticilerine büyük sorumluluk düşmektedir.

Eğitim yöneticileri, kuralları herkese eşit olarak uygular. Bireylerin emeğinin karşılığını verir ve eşit davranır. Başkalarının hakkını sömürmez. Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz. Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir. Cezalandırmayı işlenen suça denk olarak yapar. Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar. Değerlendirmelerde objektif davranır. İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır (Gültekin, 2008).

2. 1. 1. Okul Sporları

Toplumu oluşturan bireylerin; sağlıklı, atılgan, becerikli üretken olmaları, dengeli bir kişilik geliştirmeleri, kısaca; beden, zihin, duygu ve sosyal yeteneklerinin, milli amaçlar doğrultusunda geliştirilmesi ve yönlendirilmesinde en etkin araç beden eğitimi ve spor faaliyetleridir.

Her insan eylemi, yapıldığında yaratıcı, geliştirici ve yetkinleştirici yönleri sahip olmalıdır. Çocuğun spor eylemi ile tanışması ilköğretim yıllarına rastladığından, bu dönemde çocukların sporla tanışmasını sağlayan öğretmenin spor eğitimcisi olması çok önemlidir. Okul sporu ile çocuk ve gençlerde bedensel, düşünsel ve toplumsal bilinç oluşmaktadır. Bu bilinç etrafında sporda ve toplumsal ilişkilerde yeni değerler kazanılacaktır (Şahin, 1998).

Okul sporları, ilk ve orta dereceli okullar, üniversiteler ve diğer kurumlarda yürütülen, tüm öğrencilerin beceri ve yeteneklerine uygun olarak hazırlanan ve bunların gelişimini de hedef alan etkinlik programlarıdır. Okul sporları, yarışmalara, müsabakalara, fiziksel uygunluk etkinliklerine, açık alan etkinliklerine, açık alan etkinliklerine gönüllü katılım ile gerçekleştirilir (Bucher, 1987).

Okul sporları her beceri ve yetenek düzeyinden bireylere yarışma ve çeşitli fiziksel etkinlikleri gerçekleştirme imkânı sunar. Okul içi yarışmalar, okul içinde ve okul dışında gerçekleştirilen sporsal etkinliklerdir. Spor kulübü etkinlikleri okul içi ve okul dışı yarışma ve müsabakalar arasında yer alır (Bucher, 1987).

Çocuklarımızın ve de orta öğretimdeki gençlerimizin büyüme dönemleri okul çağlarına rastlamaktadır. Beden gelişiminin hızlandığı bu dönemlerde sporla direnç, çeviklik ve bazı alışkanlıklar kazanılması önemlidir. Uygur toplumlarda beden eğitime fen, sosyal bilimler, sanat ve edebiyat dersleri kadar yer veriliyor. Yıllar önce okullarımızda ders olarak başlatılan beden eğitiminin, uzun bir geçmişine karşılık sosyal, psikolojik ve kültürel sonuçları bakımından önemi henüz benimsenmiş değildir. Büyüme çağında ve cinsel baskılar altındaki gençlerimizin, beden eğitimiyle geçici bunalımlarını çözebildiklerini söyleyemeyiz. Fizyolojik değişiklikler nedeniyle ortaya

çıkan sarsıntıları giderip, gençlerin kişilik kazanmasında etkin rol oynayacak beden eğitiminin göz ardı edilmesi, ileride çözümü güç sorunlar yaratmaktadır. Genel eğitim içinde beden eğitiminin yetersiz kalmıştır, halkımızın spor dışına itilmesi olayını hızlandırmaktadır. Beden eğitime yeterince önem verilmesi, toplumdaki anlayış ve değer yargılarını hızla değiştireceğinden, sorun sık sık gündeme getirilmelidir. Spora ilgi okul sıralarında başlayacağından ve de zamanla sevilip yararına inanılacağından, beden eğitimi programı çok yönlü olguların ışığında yeniden düzenlenmelidir ve bu programlar, okul sonrasındaki yaşamı da hesaba katmalıdır (Karasüleymanoğlu, 1995, Akt. Kılıç, 2006).

“Toplumu oluşturan bireylerin; sağlıklı, atılgan, becerikli üretken olmaları, dengeli bir kişilik geliştirmeleri, kısaca; beden, zihin, duygu ve sosyal yeteneklerinin, milli amaçlar doğrultusunda geliştirilmesi ve yönlendirilmesinde en etkin araç beden eğitimi ve spor faaliyetleridir” (MEB, Spor yarışmaları yönergesi, 2006).

“Gelişen teknolojinin, hızlı kentleşmenin ve diğer hayat şartlarının bireylere getirdiği bunalım ve baskıları azaltmak, bunların insan üzerindeki olumsuz fizik ve moral etkilerini hafifletmek, dolayısıyla sağlıklı bir toplum yaratmak için, beden eğitimi ve spor faaliyetlerini insan hayatında vazgeçilmez bir alışkanlık haline getirmek gerekmektedir. Bu alışkanlığın verileceği en uygun yaş gurubunu da İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarındaki öğrenciler oluşturmaktadır” (MEB, Spor yarışmaları yönergesi, 2006). Herkes spor yapabilir. Fakat spor yapan bireyin kendine saygı, rakibine saygı, fırsat eşitliği, bencilce davranmama, haksızlık yapmama, haksızlığa uğramama gibi ilkelerle donandığı zaman spor faaliyeti ve Fair-Play anlam kazanmış olur (Şahin, 1998).

Okul sporlarındaki amaçsal değerler, genel olarak insanın evrensel değerleriyle yakından ilgilidir. Buna göre, Fair-Play kavramı bir nezaket kuralı olarak değil, yaşamın her alanında uyulması gereken bir kavram olarak karşımızda durmaktadır. Çünkü insanlar, bu kavramı yaşama geçirecek ve sahip çıkacak donanımla yaratılmış varlıklardır. Bu açıdan, *fair-play*'in sadece spor kavramı içerisinde görülüp tartışılması yetersiz kalmaktadır. Yaşamın her alan ve aşamasında insanla birlikte olması, bu

kavramın etki alanını genişletmektedir. Sadece okul sporu veya beden eğitimi dersleriyle sınırlı tutmak eksik ve yanlış sonuçların doğmasına neden olabilir. *Fair-play*, sadece sportif ilişkileri düzenleyen bir kavram olarak değilde, toplumun her kesimi için gerekli bir kültür olayı olarak da ele alınmalıdır (Pehlivan, 2004).

Birleşmiş Milletler raporuna göre (2003) spor okul yaşamı için ideal olup, temel beceriler, Fair-Play, liderlik, takım çalışması, güven, dürüstlük, özgüven, paylaşmak ve disiplin vb. gibi değerlerin kazandırılmasında ve soysal uyumun sağlanmasında sporun yine etkin rol oynadığı vurgulanmıştır. Kızların, engellilerin, ailenin ve gelişmemiş ülkelerdeki gençlerin okula katılımını, kişisel ve sosyal gelişimin sağlanmasında da sporun ve beden eğitiminin okullarda uygulanmasının önemi yine raporda ayrıca belirtilmiştir. Tüm bunların yanı sıra, sporun, eğitimin ve beden eğitiminin yaşam boyu öğrenmenin ve böylece özellikle gençlerin hastalıklardan, tütün, alkol ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklardan korunmasını sağlayan bir etken olduğunu belirtirken; özellikle beden eğitiminin yaşam kalitesinde çok önemli rol oynadığını, spor ve barışın ayrılmaz bir bütün olduğunu ve gençliğe ulaşmada, onların sorunlarını çözmede önemli bir rol oynadığını tekrar raporlandırmıştır (Nations report, 2003).

Sportif etkinlikler, ilköğretim çağındaki öğrencilerin çoğunluğunun en çok sevdiği etkinlikler olara göze çarpmaktadır. Okullararası spor karşılaşmalarında spor, eğitsel amacından uzaklaşmaya başlamıştır. Yapılan araştırmalar, okul sporunda kazanmanın eğlenceden daha önemli olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Amerikan Beden Eğitimi Akademisi'nin yaptığı çalışma sonuçlarına göre, okullardaki spor etkinliklerinde etik değerlere aykırı davranışların giderek arttığı ve ne pahasına olursa olsun kazanmak düşüncesinin (winning at any rate), kural haline geldiği ortaya belirlenmiştir. Okullardaki ders programlarının yarışmayı ve kazanmayı aşırı vurgulamasının bu duruma yol açtığı ileri sürülmüştür. Bu nedenle etik ilkeler ve Fair-Play okul beden eğitimi programlarında mutlaka yer almalıdır (Willgose, 1984. Akt. Özbek, 2008).

Chin Ming-Kai ve arkadaşlarının (2008) yapmış olduğu çalışmada, okulda yapılan spor ve aktivitelerin; obezitenin engellenmesinde, çocukların hareketli

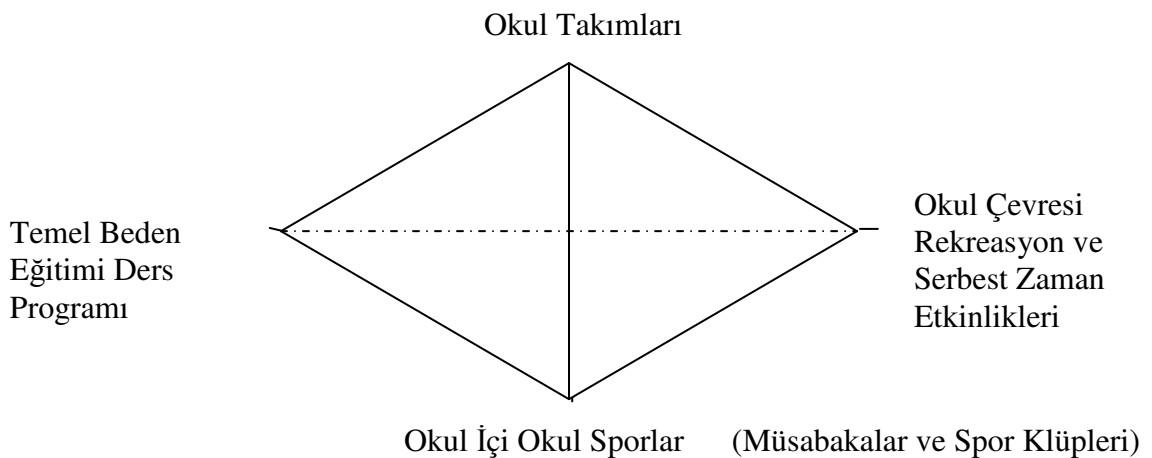
yaşamında, çocukların okulu sevmeleri, okula uyum sağlamalarında, beden eğitimi derslerinin etkin olmasında ve en önemlisi çocukların yaşam kalitesinin farkındalığını arttıracak bilincin kazandırılmasında çok önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır.

Okul Spor Programları ve Organize Spor Programları

Okul spor etkinlikleri ile okullararası ve üniversitelerarası spor etkinlikleri bir okul ya da üniversitedeki tüm spor programının ayrılmaz parçalarıdır. Bir okulun genel spor programı okul içi ve okul dışı müsabakaları, spor kulüplerini, okul ve üniversite takımlarını ve beden eğitimi ders programını içerir.

Okul spor programları tüm öğrencilere genellikle rekabete dayalı oyunlar ile müsabakalarda temel becerileri ve stratejileri kullanma fırsatı tanır. Eğer gerçekten uygulanırsa, aşağıdaki çok yönlü spor programının her evresi diğerine katkı sağlamaktadır. Kapsamlı ve iyi hazırlanmış bir spor programı sayesinde bütün öğrenciler ya da bireyler, beden eğitiminin değerini ve fiziksel, zihinsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimi destekleme durumunun farkında olurlar (Bucher, 1987).

Kratee ve Bucher'ın Elmas biçimli modern bir okul-toplum beden eğitimi ve spor etkileşim konsept modeli, beden eğitiminin evrelerini hem karşılıklı bağımlı hem de eşit öğeler olarak gösterdiği için sunulmuştur. Modelde her evre ötekinden bağımsız olarak ele alınır (Bucher, 1987).

Şekil 1: Bucher'ın (1987) elmas biçimli modern bir okul-toplum beden eğitimi ve spor etkileşim konsept modeli.

Bir okul ya da üniversitedeki temel beden eğitimi programı ya da okul spor programı her ne kadar bütün öğrencileri kapsasa da, uygulama safhasında beceri bakımından başlangıç ya da orta seviyede bulunan öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Beceri düzeyi yüksek öğrenciler kendilerine daha çok spor kulüpleri ya da okul ve üniversite takımlarında yer almak istemektedirler (Bucher, 1987).

2.2. ETİK

Eski Yunanca'dan gelen etik sözcüğü, “ahlaki, ahlakla ilgili” biçiminde ifade edilmiştir(Dolaşır, 2005). Etik, Yunanca'da karakter anlamına gelen ‘ethos’ sözcüğünden türetilmiştir. Etik İyonya'lı filozoflardan bu yana ‘iyi ve doğru’nun ne olduğunu, ‘mutlak iyi’ ve ‘mutlak doğru’ olup olmadığını ve bunlara ulaşıp ulaşılamayacağını araştıran zihinsel çaba olarak da tanımlanmaktadır (Köprü,2007).

Etik felsefenin bir dalıdır. İyi ya da kötü olarak bir analiz vardır ve bir takım değerlere ve normlara dayalıdır. Kısaca etik, insanların eylemlerinin, bir takım değerlere ve normlara dayalı olarak iyi veya kötü olarak değerlendirilmesidir (Dolaşır, 2006)

Etik, her şeyden önce istenilecek bir yaşamın araştırılması ve anlaşılmasıdır. Daha geniş bir bakış açısı ile, bütün etkinlik ve amaların yerine konulması; neyin yapılacağı ya da yapılamayacağının; neyin isteneceği ya da istenemeyeceğinin; neye sahip olunacağı ya da sahip olunamayacağının bilinmesidir (Pehlivan Aydın, 2002).

Etik, Bir kişi ya da grubun davranışlarını neyin doğru ya da yanlış olduğu hususunda yönlendiren değer ve ahlaki prensipler bütünüdür. Etik değerler, iletişim ve karar verme gibi süreçlerde, iyi ya da kötü kavramlarıyla ilişkili standartların oluşumunu sağlar (Kentsu, 2007).

Etiğin başka bir tanımına bakacak olursak; çeşitli ahlaklardan bağımsız olarak, kişilerin yapıp-etmelerine, davranış ve hareketlerine ilişkin, eylemin felsefi bilgisi olduğunu görürüz. Tanımdan da anlaşılacağı gibi etiğin ana konusu eylemdir. Kişiyi eyleme götüren etkenler kadar eylemin içinde yapıldığı koşullar, eylemin yöneldiği şey, eylemin sonuçları, eylemin doğruluğu-yanlışı ve gerektiğinde eylemin doğruluğunun

temellendirilmesi, eylemin anlamını oluşturur. (Tepe, 1992, Akt. Öngel, 1997). Eylem, yakın veya karmaşık değerlendirme ve ilgili yakın veya çatışmalı yaşantıyı işleyen amaçlı yapma ya da yapmamadır. Bu yapmanın görünüşü bir “davranış”, yapmamanın görünüşü ise bir “tutum olarak karşımıza çıkmaktadır (Öngel, 1997).

Solomon için etik, iki ana konu ile ilgilidir. Bunlardan ilki, iyi insan olmanın gerektirdiği özellikler; ikincisi ise, bireyin davranışlarını belirleyen ve sınırlayan kuralların neler olması gerektiğidir. Bunların ışığında etik, doğru ve yanlış, ödev ve yükümlülük ile toplumsal sorumluluk kavramlarını sorgular. Geniş açı çerçevesinde etik, tüm etkinlik ve amaçların yerli yerine konulması; neyin yapılacağı veya yapılamayacağının; neyin isteneceği veya istenilemeyeceğinin; neye sahip olunacağı veya olunamayacağının bilinmesidir (Köprü,2007).

Etik ahlak felsefesidir. Etik kuramlar, ahlakın özü, kökeni ve toplumsal yaşamdaki işlevinin yanı sıra, insanların bir arada yaşayabilmelerinin gerekleri, toplumsal yaşamın norm ve değerlerini, bireyler ile toplum arasındaki ilişkileri ve bireysel yaşamın amacı üstüne görüşleri dile getirir (Çalışlar, 1983. Akt. Pehlivan Aydın, 2002).

Sonuç olarak Etik ahlaksal değerlerin çalışmasıdır. Neyin iyi ve kötü, doğru ve yanlış, zorunluluk ve seçenek olduğu ve davranışların kuralları ile ilgilenir.

2.2.1. AHLAK

Ahlak sözcüğü, Arapça’da huy anlamına gelen, hulk kelimesinin çoğuludur. Sözcüğün kökenine bakıldığında Ahlak’ın, insanın sahip olduğu karakter, tutum, davranış ve alışkanlıkları kapsadığı görülmektedir. Ahlak; insanların tutum ve davranışlarını düzene koyan, kurallar, kısıtlama ve değerlendirmeler olarak nitelendirilebilir (Yapan, 2007).

Ahlak, kişilerin toplumsal davranışlarıyla ilgilidir. En temel özelliği insanlar arası ilişkiler ile açığa çıkmış olmasıdır. İnsanlar arası ilişkiler olmasaydı ahlak da olmazdı. Bu ilişkileri düzenleyen kurullara **ahlak kuralları** denir. Ahlak kuralları,

ahlakın doğuştan değil sonradan kazanılan bir kavram ve davranış biçimi olduğunu göstermektedir. Ahlak kuralları çocuk daha dünyaya gelmeden önce vardır. Çocuk doğduktan sonra ailesi ve çevresi ile tanışarak bu kavramları önce sezer, sonra anlamaya ve daha sonra yorumlamaya ve uygulamaya başlar. Bütün bunların oluşması eğitim sonucu olur. Çünkü eğitim bireyin davranışlarını istendik, yani toplumsal açıdan değer taşıyan yöne yönlendirme ve onu bedensel, zihinsel, duygusal, bilişsel vb. yönlerden geliştirme amacı gütmektedir.

Ancak çocuk bizim her istediğimizi benimsemeye ve kabullenmeye hazır bir varlık mıdır? Eğitim tarihinde bir zamanlar böyle bir yol izlenmiştir. Çocuk uzun süre, kendisine şekil verilecek bir hamur veya balmumu gibi görülmüştür. 14. ve 15. yüzyıla geldiğimizde Rönesansın etkisiyle birlikte bunun böyle olmadığı anlaşılmıştır. Rönesans eğitimcileri **“Çocuk doldurulacak bir kap değil, yakılacak bir ateştir”** şeklinde bir ilke geliştirmişlerdir. 18.yy’dan itibaren bu ilkeyi doğrulayan ve uygulamaya başlayan ifadeler hız kazanmış ve bugüne kadar gelinmiştir. (Binbaşıoğlu, 2000)

Çocuğa Ahlaki Davranışların Kazandırılmasında Uygulanması Gereken Bazı İlkeler şunlardır:

1- Çocuğa ahlak ve kişilik eğitimi vermede önemli olan, çocuğun kendi istekleri ve düşünceleridir. Başkalarının yaptığı etki ve telkinler de, ancak bunlara uygun oldukları oranda değerli olabilirler. Konuyu nesnel olarak ele alırsak eğitim kavramının bir ucunda çocuk, diğer ucunda toplum yer almaktadır. Bu iki kavram arasındaki dengeyi çok iyi kurmak gerekir. Çocuğun, bedensel, zihinsel, duygusal, toplumsal ve törel yetilerinin bir bütünlük halinde toplum değerlerine uygun olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

2- Ahlak soyuttur. Fakat “Ahlak Eğitimi” soyut değil, somuttur. Ahlak eğitimi ortaya çıkarak ve uygulanarak öğretilir. Ahlak insanın bulunduğu her yerde mevcuttur. Ailede, sokakta ve okulda çocuğun yaptığı ve karşılaştığı tüm davranışlar ve insanlarla münasebetlerinde ortaya çıkacak durumlar ahlak kurallarının öğrenilmesini sağlayan bir süreç meydana getirir.

3- Ahlaki eğitim, çocuğun, daha çok toplumsal yönünün gelişmesiyle ilgili olmasına karşılık, onun diğer yönleriyle de ilgilidir. Ahlaki eğitim, bedensel, zihinsel, duygusal, toplumsal ve cinsel gelişim gibi çocuğun bir çok yönünün gelişiminin bir sonucudur.

4- Ahlak eğitimi, “iyiden hoşlanma” ve “kötüden kaçma” temellerine dayanır. Çocuk yapılmaması gereken bir şeyi yapmaması ve yapılması gereken bir davranışı da yapması için, içinde empati geliştirecek bir kuvvet bulmalıdır. Bu da çocukta zamanla gelişebilecek bir özelliktir.

5- Ahlaki davranışlar, çocukta, bir alışkanlık haline getirilmelidir. Çocuk doğru bir davranış yaptıkça, bu davranış, çevresindeki eğitimciler tarafından takdir edilmeli ve ödüllendirilmelidir. Doğru davranışlar sık sık tekrar ettirilerek pekiştirilmelidir. Çocuk doğru davranışı içten gelen ilgi ve isteği ile yapmalıdır. Uygun olmayan davranışın tekrarlanılmasına fırsat verilmemelidir (Binbaşıoğlu, 2000).

Spor Ahlakı

Günlük yaşamında insan tarafından ortaya çıkarılan ve gerçekleştirilen eylemlerin kimi zaman iyi, kimi zamanda kötü sonuçları olduğu bir gerçektir. Bu eylemler insana sosyal yarar da sağlayabilir, zararda. Ahlak kavramı, insanların ruhsal açıdan olgun haz duygusuna ulaşmasını, ruhi özelliklerini ve yeteneklerini hem geliştirmesini hem de ortaya çıkarmasını amaçlar. Ahlak kavramı, insan için en iyi yaşam tarzını hedef alır (Yapan,2007).

Spor harekete dayanan bir oyundur. Her oyun gibi sporunda oyun olma ile kazandığı, yapısı gereği doğal kuralları ve ilkeleri vardır. Tek tek spor dallarına özgü değişiklikler gösterse de spor olgusunun bütününde görülen temel kurallar ve ilkeler de bulunmaktadır. İşte bunlar sporu bir ahlak olayı olarak somutlaştırmaktadır (Erdemli, 2006).

Sportif faaliyetlerin insanı eğlendirdiği, hoşça vakit geçirmesini sağladığı gibi, aynı zamanda insanı kendi isteğiyle sportif zorunluluklar uyarınca yönlendirdiği de bir

gerçektir. Spor ahlaki işte burada başlar. Spor ahlakı spora dışardan katılmış kurallar değildir, spordan temellenir. Dolayısıyla, spor ahlakı ile gelen erdemler spor olgusundan kaynaklanmaktadır (Öngel, 1997).

Başarılı ve üstün olmak; insanı her zaman cezpt etmekte, onu heyecanlandırmaktadır. Yaşamın her alanında kazanma ve başarılı olma duygusunu tatmak ve bu duygunun sonucunda bazı maddi kazançlar elde edebilmek için sürekli bir çaba göstermektedir. Birey sosyal bir varlık olarak, içinde bulunduğu toplumun değerler sistemine bağlı olarak yaşamaktadır. Birey içinde bulunduğu bu çevrede; başarıyı yakalamak için vereceği gayretleri göstermekte, denetlemekte, denetlerken sakıncalı olanları çıkarmakta ve düzenlemektedir (Yoncalık, Gündoğdu, 2007).

Ahlak ve toplum tarafından benimsenen kültürel değerlerin insanlar tarafından kabul görmesi, bireyin sorumluluklarını bilip toplum içerisinde yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları olumlu değerler içinde yerine getirmesi, sağlıklı toplumların var olmasını sağlayacaktır. Ahlak, insanlar arasındaki münasebetleri olumlu yönde düzenlemek için konmuş kaidelerin bir bütünüdür. Ahlaki davranışlarda önemi büyük olan benliğin oluşumunda toplumun etkisi büyüktür. Çünkü başka insanlarla birebir münasebette bulunmadan davranış gerçekleşmez (Güngör, 2000).

Spor etkinliği, günümüzde örgütlü-örgütsüz her yaş düzeyinden bireylerin çok değişik spor branşlarına katılımları ile gerçekleştirdikleri bir sosyal olgu olmaya başlamıştır. Bilim ve teknikteki gelişmeler ışığında zorunlu çalışma saatleri azalan çalışan insanlar, spor piramidinin orta seviyesini oluştururken artan nüfus ile birlikte iki öğretime zorunlu yöneliş içinde olan öğrenciler bu piramidin tabanını oluşturur. Piramidin tepesini ise, sporu meslek olarak seçenlerin oluşturduğu görülür (Şahin,1997).

Spor yapan bireyin erken yaşlarda günde 2-4 saat süren antrenmanları çocukluk, ergenlik ve ahlaki dönemlerine katkıları genel bir ahlaki sorundur. “Çocuk oyunla büyür” gerçeği, “çocuk antrenmanla büyür” gerçeğine dönüşmüştür (Şahin,1997).

Spor yapan insanın kendisini zamanla geliştirmesi, bu uğurda katlanmaya çalıştığı tüm sıkıntılarla ve zorluklarla mücadele etme çabasına azim denir. Fakat böyle bir uğraşta her zaman başarıya ulaşmak mümkün değildir. Sporcu başarısızlığın ve yenilmenin nedenlerini araştırarak başarıya ulaşmanın yollarını arar. Bu çabalar için spor yapan insan kendisiyle ve kendisi için verdiği uğraşta, kendisini yoğurup biçimlendirmektedir. Burada bir amatörlük söz konusudur. Spor yapan insan ister bir dünya rekortmeni, çok iyi bir profesyonel, okul veya sınıf takımının iyi bir sporcusu veya sıradan bir spor yapan kişi olsun; spor yapan bir birey olarak kendi özünden uzak ve kötü düşünmemesi, sporun amatör ruhunu yitirmemesi gerekir. Amatörlüğün yitirildiği ve içimizdeki spor yapan insanın göz ardı edildiği yerde bireyde hırs başlamaktadır (Erdemli, 2006).

Çok zaman azimle karıştırdığımız hırslımız ile spora yönelik ahlakımız parçalanır, eksilir ve sadece görünüşte kalır (Erdemli, 2006).

Sporda Etik

Genel anlamıyla spor etiği, sporun gelişmesinde önemli rol oynayan ve sporun taraflarının görev ve sorumluluklarını dürüstlük, adalet, açıklık ve tarafsızlık ve saygı gibi evrensel değerler doğrultusunda yerine getirmelerini istemektedir. Spor etiğinin temel amacı da bireylere spor alanında kabul görmüş evrensel etik ilkelerin benimsetilerek bu ilkelerin sportif ortamlarda davranış boyutunda sergilenmesini sağlamaktır. Burada önemli olan, bu ilkelerin benimsetilmesinde araç olan antrenörlerin ve spor öğretmenlerinin spor etiği konusunda eğitilmiş ve etik ilkeleri davranış boyutunda sergileyecek düzeyde bilinç sahibi olmalarıdır (Bergman, 2000).

Etik kavramında bireysel ihtiyaç ve farklılıklara duyarlılık, kişisel davranış için sorumluluk, diğer insanlara ilgi, dürüstlük ve Fair-Playe bağlılık mevcuttur. (Lumpkin, 1990, Akt. Mirzeoğlu ve ark. 2006). Sporda etik değerlere baktığımızda Fair-Play kavramı insanın yüksek ve evrensel değerlerini kapsar. İnsanın yüksek değerlere ulaşması, insan olmanın en son basamağıdır (Orhun, 1991, Akt. Öngel 1997).

Lumpkin ve arkadaşları (2003), sporcunun dini inanışlarının ne olursa olsun, sporun ve ahlaki değerlerinin evrensel olduğunu ve etik kurallarının da bunu kapsadığını belirtmiştir.

İdeal		Gerçek	
İYİ Güzel Oyun	GÜDÜLER	KÖTÜ Her şeye rağmen kazanmak	
İYİ Sportmenlik İyi bir oyun stratejisi	NİYETLER	KÖTÜ Oyunda haksız kazanç Hileli Strateji	
DOĞRU Amaç: Mükemmelliğin Sağlanması	EYLEM	YANLIŞ Amaç: Oyundan çıkarmak, fiziksel, zihinsel ve duygusal zarar vermek	

Şekil 2: Lumpkin ve arkadaşları sporun algısı (The perception of sport)
Lumpkin ve ark. (2003), ss:22)

Lumpkin ve ark. (2003) insanların değerlerinin, prensiplerinin, inançlarının, toplumda ahlaki ve sosyal değerler adı altında başlıklarla özetlemiştir ve bu değerlerin hem toplumun, hem de kişilerin yaşamında gelişiminde çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu ahlaki ve sosyal değerler:

- Ahlaki Değerler

Dürüstlük, doğruluk, adalet, saygı, hürmet, samimiyet.

- Sosyal Değerler

Vefalılık, bağlılık, sorumluluk, adanmışlık, fedakarlık, çok çalışmak, azim, kararlılık, işbirliği, dostluk, güçlülük, hayran bırakmak, örnek insan olarak belirtmektedir.

Sporda Etik İlkeler

Sporun tarafları olarak antrenörler, sporcular, taraftarlar, spor yöneticileri, spor yazarları ve sporla ilgili tüm kişilerin davranışları etik ilkelere uygun olmalıdır. Bu açıdan bakıldığında sporda uyulması gereken etik ilkeler şunlardır (Eitzen, 1993, Akt. Obuz, 2009)

1- Sporcular araç olarak kullanılmamalı, amaç olarak görülmelidir: Spor karşılaşmalarında sportif amaçlara ulaşmak, yarışmaların sonuçlarından çok daha önemli olmalıdır. Elde edilecek para vb. etmenler sporun amacının önüne geçmemelidir.

a) Antrenörler ve spor yöneticileri sporculara saygılı davranmalı, onların öz varlıklarına değer vermelidir.

b) Sporcular rakiplerine saygılı olmalı, rakiplerine psikolojik baskı yapmamalı ya da onlara kasıtlı zarar vermeyi içeren taktiklere göz yummamalıdır.

c) Kullanılan ekipmanlar, süreçler ve spor kuralları, sporla ilgili tüm tarafların güvenliğini sağlayacak nitelikte olmalıdır.

2- Müsabakalar adil olmalıdır.

d) Liglerin yönetimi ve karşılaşmaların denetimi, bütün taraflara eşit olarak uygulanan tarafsız kurallara göre yapılmalıdır.

e) Spor tanımı gereği bedensel güç ve mücadeleyi içeren bir yarışmadır. Bu nedenle müsabakalarda verilecek kararlar, sportif ideallere uygun olarak yalnızca fiziksel beceriler, güdülenme, strateji ve şans etkenlerine göre belirlenmelidir. Bir sporcuya ya da takıma doping maddeleri vererek veya şike yaparak sporcuların performanslarını yapay olarak artırmak kural dışıdır.

f) Sporun unsurlarının ve sporcuların yolsuzluk yaparak müsabakaların sonuçlarını etkilemeleri sporun ruhuna aykırıdır.

3- Katılım, liderlik, kaynaklar ve ödüller başarıya dayalı olmalıdır: Bu ilkenin anlamı spor etkinliklerine katılacaklara eşit katılım olanağı ve eşit fırsatlar sağlanmasıdır.

g) Spor etkinliklerine kimlerin katılacağına ırk, inanç, cinsiyet veya toplumsal konuma göre değil; yetenek ve güdülenme durumuna göre karar verilmelidir.

h) Erkek ve bayan sporcular arasında kaynak dağılımı yapılırken cinsiyet ayrımcılığından kaçınılmalıdır.

4- Spor etkinlikleri katılımcıların güvenliğini sağlayacak biçimde olmalıdır:

- i) Sporcuların sağılığı ve güvenliğı, antrenörler ve yöneticiler tarafından takım başarısından daha önemli sayılmalıdır.
- j) Antrenörler, sporcuları bedensel rahatsızlıklardan korumalı, susuzluk ya da halsizlik gibi durumların meydana gelmesinden kaçınmalıdır.
- k) Sporcular rakiplerine zarar verecek kasıtlı eylemlerden kaçınmalıdırlar. Günümüzde sporda karşılaşılan en önemli etik problemlerden birkaçı doping, bahis, şike ve şiddet olarak sıralanmaktadır.

İlgili literatürler incelenerek, sporda etik ilkeler aşağıdaki gibi ortaya çıkarılmıştır (Özbek, 2008; Pehlivan, 2004; Pehlivan Aydın, 2002; Yıldırım, 2005).

Centilmenlik, İyi arkadaşlık eden, saygılı, görgülü davranış şekli (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). Karşı olumlu olarak yaklaşarak sıkıntıları ve küçük gerilimleri mesele çıkartmadan ve şikayet etmeden kabullenme iyi niyetini de içermektedir. Negatiflik yerine pozitif olmayı ifade eden davranışları içerir (Organ, 1988, Akt. Çetin ve ark. 2003).

Erdemlilik, ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklere sahip olma durumunu belirtmektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). İnsanın kendi varlığına göstermiş olduğu sorumluluk ise erdemlilik olarak tanımlanır (Akt. Pehlivan, 2004). Erdem kelimesi ahlaki üstünlük manasını taşımaktadır (Erdemli, 1996). İnsanın erdemli olması, insan olmasından kaynaklanan insani niteliklerini en fazla geliştirdiği bir duruma ulaşması demektir. Spor faaliyetlerinde erdemli insan yetiştirme hedefi Fair-Play ruhunu ile gerçekleştirilmektedir (Akt. Pehlivan, 2004). Her spor türünün yapısına ve sonra da genel olarak spor olayına ilişkin kurallar bağlamındaki erdemler anlaşılır. Bir oyun olarak spordaki eşitlik ilkesine uymak, oyuna sportif yeterliğin en yüksek düzeyinde katılmak, doping ve benzeri yollara başvurmamak, sınır durumlarında kendine egemen olmak, sporu spor için yapmak gibi, sportif erdem içerikleri, her sporcu için olması doğallıkla gerekindir (Erdemli, 1996).

Dürüstlük, sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan anlamına gelmektedir. Hizmet ve görevlerini yerine getirirken dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, cinsiyet ve benzeri sebeplerle ayırım yapamayan. İnsan hak ve

özgürlüklerine aykırı veya kısıtlayıcı muamelede ve fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalarda bulunmayan (<http://www.etik.gov.tr/BilgiBankasi/etikrehberi.pdf>).

Fırsat eşitliği, sunulan olanaklardan herkesin ayırım yapılmaksızın eşit biçimde yararlanması (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). Bütün bireyler okulda ve okulda sunulan bütün organizasyonlardan eşit oranda yararlanma, başarılı olmak için eşit fırsatlardan eşit oranda yararlanmak, eşit davranış görme hakkına sahiptir (Pehlivan Aydın, 2002).

Empati, karşısındakinin duygu ve düşüncelerinin yanında, bunları anlamlandırarak objektif bir şekilde farkında olma ve temsili olarak yaşama olarak tanımlanabilir (Budak, 2000).

Beden Eğitimi ve spor ortamında özellikle spor karşılaşmaları sırasında; oyuncuların empatik becerilerinin ve düşüncelerinin spor branşına göre daha da etkili olacağı akla uygun bir yaklaşımdır. Özellikle takım sporlarında oyuncunun kendi takım arkadaşlarına, antrenörüne ve rakip oyunculara karşı empatik davranışlar göstermesi; tüm bu unsurların nasıl davranacağını tahmin etmesinde, takım ruhunun oluşmasında ve buna bağlı olarak takım başarısında önemli bir faktör olabilir (Dorak, Vurgun, 2006).

Beden Eğitimi dersindeki empati alıştırmalarının, öğrencilerin olumsuz davranışlar Yıldırın (2005)'in "Fair-Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü" adlı çalışmasında şu şekilde sıralanmıştır:

- İyilerin sürekli aynı takımda oynamak istemeleri,
- Hataların veya faullerin itiraf edilmemesi,
- Bir oyuncunun hakarete uğraması,
- Mağlubiyet sonrası suçun başkalarında aranması,
- Dışlanmışlara gruplara katılım şansının verilmemesi,
- Hareketlerde başarısız şişman öğrencilere gülünmesi,
- Ders araç-gereçlerinin taşınması, yerleştirilmesi ve toparlanmasında hep aynı öğrencilerin görev alması gibi.

Beden eğitimi öğretmeni, yapılandırılmış soru cümleleriyle, öğrencilerin kendilerini diğer öğrencilerin yerine koyarak, onların duygu, düşünce ve davranışlarını anlamaya çalışmalarını sağlamalıdır:

“Eğer rakibin, hatalı bir hareketinden dolayı aşağılayıcı sözler söylese veya sana gülseydi, kendini nasıl hissederdin?”

“Eğer takımlar kurulurken en sona kalan her zaman sen olsaydın, kendini nasıl hissederdin?”

“Yapamadığın bir hareketinden dolayı tüm sınıf sana gülseydi, kendini nasıl hissederdin?”

“Mağlubiyetin suçu sadece sana yüklenseydi, kendini nasıl hissederdin?”

Bu tür soruların sonunda, empatik düşünmesini istediğimiz bireyin durumunun iyileştirilmesine yönelik düşünceler ortaya konulmalıdır (Yıldıran, 2005).

Sporda Etik Dışı Davranışlar

İlgili literatür incelenmesi neticesinde, sporda etik dışı davranışlardan bazıları aşağıda gösterilmiştir (Donuk Şenduran, 2006; Özbek, 2008; Acet, 2006)

Sporda Saldırı Ve Saldırganlık

Bireyin, bilinçli ve kasıtlı bir şekilde sosyal ve toplumsal çevresine yönelik zarar vermek için göstermiş olduğu psikolojik ve fiziksel davranışlara “saldırı” veya saldırganlık denir (İkizler, Karagözoğlu,1997).

“Saldırganlık, başkalarının kişisel haklarına aldırış etmeden, onları göz ardı etmeyi içerdiği gibi, başkalarının hak kullanımını engellemek, yada hak kullanımı için uygun koşulların ortaya çıkmasına mani olmak, duygusal ve fiziksel olarak zor kullanmak gibi fiilleri içerir. Saldırganlık genellikle, diğerlerine kızmanın veya kin tutmanın sonucudur ve diğer insanların size olan saygılarını kaybetmelerine neden olur.”(Halis ve arkadaşları)

Saldırganlığın oluşabilmesi için öncelikle bir davranışın ortaya çıkması, bu davranışın karşındakine zarar verici, kötü niyetle olması ve bu zarar ve kötü niyetin gerçekleşmesi gerekir. Bu davranışlar fiziksel veya psikolojik olabilir. Vurmak, dirsek

atmak, tekme atmak kadar birisine tükürmek, hakaret etmek ve kötü söz söylemekte saldırganlıktır (Tiryaki, 2000).

Bir davranışın saldırgan boyutunda nitelendirilebilmesi için bu saldırının canlı bir varlığı hedef alması gerekmektedir. Örneğin kulübeden maçı izleyen bir teknik direktörün kaçırılan gol karşısında kulübeyi tekmelemesi, yaka kartını yere atması ya da voleybol maçında hakem kararlarını beğenmeyen bir koçun havlusunu yere atması saldırganlık örnekleri olamaz (Tiryaki, 2000).

Sporda iki türlü saldırı görülür:

- 1- Dışa Yönelik Saldırı
 - a) Araçlı Saldırganlık
 - b) Temel (Primer) Saldırganlık

Dışa yönelik saldırı da hedefler arasında rakip oyuncular, antrenörler, hakem, takım arkadaşları ve seyirciler örnek olarak söylenebilir. Ayrıca beden eğitimi öğretmenleriyle öğrencilerde saldırı fiilinde bulunabilir veya hedef olabilirler (Baumann, 1994).

Öğrenilen saldırı eylemleri **araçlı saldırı** olarak açığa çıkar. Belirli bir hedefe ulaşabilmek için planlanarak ortaya çıkar. Araçlı saldırı oyun kurallarına uygun bir şekilde ortaya çıktığı gibi, kuralların tamamen dışına çıkılarak ta ortaya çıkabilir. Örneğin hentbol karşılaşmasında savunma oyuncuları rakip oyuncularını faul yapmadan sürekli olarak durdurmaya çalışırlar. Bunu yaparken de yaralanmalara ve kazalara neden olabilirler. Bu durum tecrübesiz oyunculara ve aşırı hırslı oyunculara rakibi engellerken ona zarar verecek ve yaralayacak şekilde ortaya çıkabilir. Araçlı saldırılar her spor dalı için ayrı bir şekilde tespit edilir. Örneğin Amerikan futbolunda tutma ve çarpma farklı algılanır. Basketbolda tutma ve çarpma farklı algılanır. 1500 metre koşusunda koşan bir oyuncuya omuz atmakla, futbol oyununda rakibe omuz atmak farklı olarak değerlendirilmektedir (Baumann, 1994).

Araçsal saldırganlıkta amaç, karşıdakine zarar vermek olmayıp, saldırganlığı hedeflediği amaçlarının gerçekleşmesi için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu tür saldırganlıkta bulunmanın amacı ödül, statü veya takdir edilmek olabilir (Tiryaki, 2000).

Araçlı saldırılara duygusal ve aşırı hırs yüklemesiyle birlikte **temel veya heyecan yüklü saldırıya** dönüştürülebilir (Bauman, 1994). Temel saldırganlığa kendi arasında da iki gruba ayrılır. Sporcuyu direk olarak tahrik edene karşı gösterilen saldırganlık. Diğeri ise tahrik edenin dışındakilere gösterilen saldırganlık. Burada sporcu olaydaki hırsını ve öfkesini başkalarından çıkarır. Örneğin hakemin verdiği hatalı karardan dolayı rakip oyuncuya sakatlayıcı bir şekilde faul yapması ve yaralaması (İkizler, Karagözoğlu,1997).

2- Kendine Yönelik Saldırı

Sportif karşılaşmalarda ve yarışmalarda sporcuların kendilerine zarar verme amacını taşıyan bir takım davranışlar içerisinde olduğu görülebilir. Örneğin penaltı atışını kaçıran bir futbolcunun, hırs ve üzüntüyle birlikte ayağını kale direğine vurarak kendisini yaralaması. Kendine yönelik saldırganlık, sporda çok nadir görülür (İkizler, Karagözoğlu,1997).

Sporda Şiddet

Sporun içinde yer alan herkes dürüst, erdemli, dost ve barışsever niteliklere sahip olmalıdır. Spor ülkeler ve bölgeler arasında dostluklar, arkadaşlıklar kurulmasına yardımcı olur. Ancak insanın doğasındaki yıkıcı ve saldırgan duygular sporda da kendini göstermektedir (Özbek, 2008).

Şiddet, “bir hareketin, bir gücün derecesini” ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Spordaki içeriğiyle, sporcu karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine, kaba kuvvet kullanarak karşılaşma sonucunu lehine değiştirmek için şiddete başvurur. İster aktif ister pasif yapsın sporun içinde yer alan her bireyin erdemli, centilmen, dürüst, dost ve barışsever gibi niteliklere sahip olması gerekir. Bu niteliklerin

sporla birlikte geliştirilmesi beklenir. Sporda şiddet sorunu bir kültür sorunu olarak göze çarpmaktadır. Çocukluk çağlarında oyun oynamamış, arkadaşlık kurmada güçlük çekmiş, kendi haklarına saygı gösterilmesini beklerken, başkalarının haklarına saygı göstermeyen, yengi ve yenilgi durumunda sonucu hazmedemeyen kişiler ister sporcu, ister taraftar ve isterse toplumun diğer katmanları olarak var oldukça şiddet spor alanlarında yaşanmaya devam edecektir (Şahin, 1997).

Ayrımcılık

Ayrımcılık konusu içerisinde en önemli konuların başında ırkçılık gelmektedir. Bununla birlikte ayrımcılığın içerisinde dinsel, kültürel, cinsiyet ve engelli insanlara karşı yapılan ayrımcılıklarda mevcuttur (Donuk, Şenduran, 2006).

Doping

Sporcunun bizzat kendisi yada yönetici, antrenör, teknik direktör, doktor, fizyoterapist, masör gibi kişi yada kişilerin teşviki ile zihinsel ve fiziksel performanslarını doğal olmayan yollarla artırmak yada tıbbi açıdan uygun olmamasına karşın sadece yarışmaya katılabilmek amacıyla hastalıkların ve sakatlıkların tedavisi için bazı maddelerin kullanılması olarak da tanımlanabilir (Çınar ve ark., 2010)

Diğer bir tanıma göre; sağlıklı bireylere, yarışma ve müsabakadaki performanslarını yapay ve Fair-Play'e uygun olmayan bir şekilde yükseltmeleri amacı ile vücutlarına yabancı maddelerin herhangi bir şekilde girmesi ve fizyolojik maddelerin normal olmayan şekil ve yollarla verilmesi veya kullanılmasıdır (Donuk, Şenduran, 2006).

2. 2. 2. Fair-Play' in (Sportif Erdem) Tanımı ve Kapsamı

Türkçe' de "sportif erdem" sözüne denk gelen, İngilizce kökeninde "Fair-Play' in geçmişine baktığımızda bir birleşik sözcük olan **fairness** ile karşılaşırız. **Fairness** sözcüğü dürüst davranmak, hak gözeterek karar vermek, mertçe, insana yakışır şekilde yaşamak anlamlarına gelmektedir. Fairness kavramı 19. yy başlarında İngiltere' de Gentleman' ın belirgin bir özelliği durumundaydı. Gentleman (Türkçesiyle çelebi,

efendi kişi) sadece sporda değil, yaşamının her durum ve şartında Fairness' i gözetmek zorundadır.

19. yüzyıl Viktoria İngiltere' si, günümüz Fair-Play anlayışının temellerini, dönemin sürekli değişim yaşayan sosyo-kültürel yapısı içerisinde gerçekleştirmiştir. (Yıldıran, 1992)

Fair-Play' in içeriği konusunda 1974 yılında Uluslararası Fair-Play Komisyonu tarafından hazırlanan deklarasyon tüm ülkelere ve spor örgütlerine gönderilmiştir. Bu deklarasyonda “kendine, rakibine, takım arkadaşlarına, müsabakanın hakemlerine, seyirci ve kamuoyuna saygıya dayanan bir hayat görüşü olarak Fair-Play tanımlanmıştır. Bu görüş, “her ne pahasına olursa olsun kazanmayı, başarılı olmayı reddetmektedir” ilkesi belirtilmektedir (şahin, 1998).

Fair-Play kavramı, evrensel olarak kabul görmüş adil ve dürüst sporu destekleyen ve gerçekleşmesini sağlamaya çalışan bir dşnecedir. Spor, kendi içindeki adaleti sağlamadan herhangi bir anlam veya maksattan yoksundur (Canadian Centre for Ethics in Sport, www.cces.ca).

Fair-Play, aynı zamanda bir felsefedir. Sporun bize ve çocuklarımıza öğretmesini istediğimiz olumlu değerler ve dersler için, sporun bütünü ile bütünleşmeyi ve anlaşmayı işaret eder (Canadian Centre for Ethics in Sport, www.cces.ca).

Sporda st Ahlak Kavramı, Fair-Play ruhu ile temsil edilebilir. Fair-Play sportif ma ve müsabakalar ile oyunlar esnasında oyuncu ve taraftarların sadece oyun kurallarına uymaktan ziyade, evrensel bir ahlaki tutum ve davranışları temsil eder (Orhun, 1991).

“Hasmın şanssızlığı nedeniyle elde edilen galibiyetin reddi” (Eugenio MONTI: TMOK, 1985).

“*Fair-play vicdanının sesini dinlemektir*” (Erdoğan ARIPINAR, 6 Şubat 2007, Cumhuriyet Gazetesi).

Fair-Play “*kuvvet ile adaletin uyumudur*” (Rene MAHEU: TMOK, 1985: 83).

Fair-Play, yarışmacıların ve oyuncuların, oyun kurallarına mutlak ve istisnasız saygı göstermelerini ifade ettiği gibi, oyun kurallarına mutlak saygının da ötesinde, özellikle müsabaka sporcularının iyi bir ruh haliyle yarışmalarını ve mücadele etmelerini de ifade eder (TMOK, 1988).

Fair-Play, sporcuların yarışmalar esnasında, güçleşen durumlarda dahi kurallara sabırla, bilinçli ve tutarlı bir şekilde sadık kalmaları, fırsat eşitliği içinde haksız dezavantajları kabullenmemeyi, rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmamayı, rakibini düşman değil, oyunun gerçekleşmesi için kendisi ile eşit haklara sahip birey olarak görmeleri ve değer vermeleri çabalarında gösteren bir felsefi düşüncedir (Yıldırım, 2004).

Fair-Play genel olarak üç anlam üzerinden şekillenmiştir. İlk olarak “iyi oyun” anlamına gelecek biçimde kullanılmıştır. Sonra “iyi oyunu ortaya koyacak ruh hali ve sporcuya yakışan davranış kalıbı” olarak değerlendirilmiştir. Daha sonraları “iyi oyunun ortaya çıkması için oyuna katılanların unsurların yerine getirmek zorunda oldukları davranış ve tutumlarının tümü” olarak değerlendirilmiştir. Fransa da ilerleyen zamanlarda spor, oyun alanlarında ve sosyal yaşantıda “genel dürüstlüğü” ifade edecek biçimde kullanılmaya başlanmıştır. (Erdemli, 1992)

Verilen tanımlardan yola çıkılarak iki değişik Fair-Play anlayışı ortaya çıkmıştır.

Formal Fair-Play; kesin kuralları içerisinde barındıran oyun kurallarını kabullenme ve bu kurallara kesinlikle uyma anlayışını kapsamaktadır.

İnformal Fair-Play; yaptırımlarla zorunlu tutulmayan, aksine sporda kuralların talep ettiğinin ötesinde, sporcunun rakibi ile eşit şartlarda yarışma arzusunu, rakibin maruz kalacağı haksız durumları gidermek için çaba gösterme, her türlü durumda hakem

kararlarına saygı göstermeyi, aleyhine de olsa hakemlerin doğru kararları almalarına saygılı olmayı, galibiyet ve mağlubiyette ölçülü ve anlayışlı davranmayı esas almaktadır (Ateşoğlu, 1974).

Çoknaz ve arkadaşlarının (2008) “Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin olimpiik konulara yönelik farkındalıkları ve olimpiik kavramlara ilişkin değerlendirmeleri Olimpiik idealler bölümünde, bir olimpiik ideal olarak “Fair-Play”’e yöneltlen sorunun yazılı değerlendirmelerinde öğrencilerin “Fair-Play”’i tanımlayarak, ilgili temaları sporda etik ve ahlak, barış, saygı, dürüstlük, dostluk, kurallara uymak, ve centilmenlik şeklinde tanımlamışlardır.

Şekil 3: Fair-Play İçin Yapılan Yazılı Değerlendirmelerden Elde Edilen Temalar (Çoknaz ve ark. 2008)

Morgan (2007), oyun ve sporun Fair-Play ile olan ilişkisini getirdiği açıklama da; sporun günlük yaşantımızın bir parçası olmadığını serbestçe seçilen ve bir oyun uygulaması olduğunu söylemiştir. Sporun amacının aktiviteden ve onu yapmaktan hoşlanmak olduğunu, zafer için yarışma olduğunu söylemiştir. Spor aktivitelerinin kendi başına ödül içerdiğini, standart beceriler gerektirdiğini ayrıca tartışmıştır. Sonuç olarak sporun bir oyun ve ayrıca bir yarış olduğunu söylemiştir. Ayrıca sporun becerilerin test edilmesinde kullanıldığını, doğal ve sınırlandırılmış beceriler içerdiğini ve bazen de spor yarışmalarının Fair-Play ve sportmenliği olumsuz yönde etkilediğini

vurgulamıştır. Araştırmacı Fair-Playin dürüst yarışma, kurallara saygı gösterme, mutabakata varmak, oyuna saygı gibi anahtar kelimelerle Fair-Playin önemini vurgulamıştır.

Spor, bir bütün olarak düşünüldüğünde insan mükemmeliyetini hedeflemektedir. Çocuklarımızın, spor ortamlarında birbirleriyle olan etkileşimlerinde, Fair-Play ile ilgili olarak dürüst kararlar verebilme yetenekleri, toplumun genelinde doğru ve tatmin edici bir yaşam için gerekli olan düşünme ve öğrenme becerilerinin olgunlaşmasın da etkilidir (Basım ve Argan, 2009).

Fair-Play Tarihi ve Doğuşu

15. yy'ın İngiltere'sindeki şövalyeler dönemine kadar uzanan Fair-Play'in tarihçesi ilk defa "Foul Play" olarak, yani "fırsat eşitliğini korumak" amacıyla kullanılmıştır. 16. yy'da William Shakespeare'in "Fair-Play" olarak adlandırdığı terim 18. yüzyılda dünya spor tarihine geçmiştir (Genelkurmay Başkanlığı, 2005).

Rönesans sonrasında bütün Avrupa'da, özellikle 17.yy ile birlikte yoğun bir eğitim endişesi doğmuştur. Felsefi gelişmelerin yoğunlaşması değişik Dünya Görüşlerine ve Yaşam anlayışlarına uygun İnsan profili elde etme sorunu Eğitimdeki anlayışları da yoğunlaştırmıştır (Erdemli, 1996).

18. yy. sonu ve 19. yy başlarında İngiltere' deki Okul Sporu bağlamında Fair-Play ilk kez kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram spora ilişkin, fakat sporla sağlanan Eğitimin bir ilkesidir.

İngiltere de önceleri soyluların kendilerine yakıştırdıkları Gentleman kavramına oyun kurallarına ve karşı takıma saygı duymayı buyuran bir metafor olarak Fair-Play eklendi. Bu kavram 19. yy başlarında İngiliz Okullarında ve okullar arasındaki sportif etkinliklerde ortaya çıkmıştır. Okul sporu bağlamında ortaya çıkmış olması tamamen tesadüf değildir. Aslında İngiltere'nin Erdemli İnsan'ı yetiştirme isteğinin bir sonucudur. Çünkü ancak genç bir İngiliz okuldayken sınıflar ve okullar arası

yarışmalarda bütün gücüyle takımında yarışmayı ve belli bir amaç için mücadele etmeyi öğrenir, kendisinden üstün başarı beklenmeyen bir birey haline gelirdi (Alpman, 1972).

Türkiye’de Fair-Play

1981 yılında ilk defa Fair-Play Komisyonu Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi bünyesinde oluşturuldu. Fair-Play komisyonu, Fair-Play kavramının ülkemizde yaygınlaştırılması ve bir yaşam biçimi olarak algılanması amacıyla her yıl birçok branşta Toplumsal ve Sportif Fair-Play ödülleri vermektedir.

1982 yılında Fair-Play ödülü için araştırma yapan Komisyon 15 yaşında sağır ve dilsiz bir yelkenci, Yunanlı rakibini ikaz ederek doğru yöne gitmesini sağlamıştır. Türkiye Fair-Play ödülü kazanan sporcularını 1983 yılında Uluslararası Fair-Play Komitesi’ne göndermeye başlamıştır. Bu bağlamda 1983 yılı Fair-Play bakımından Türkiye’nin ilk başarı yılıdır. Konya amatör 1. Küme futbol takımlarından Derbentspor’un 23 yaşındaki kalecisi İsmet KARABABA, topun kale çizgisini geçip geçmediği konusunda tereddüte düşen maçın hakemine, karşılaşmayı kaybetmek uğruna topun gol çizgisini geçtiğini söyleyerek Milli Fair-Play ödülünü kazanmıştır. Ülkemizde bu ödülü kazanan sporcumuz, Uluslararası Fair-Play Komisyonu ödülüne de aday gösterilmiş ve komisyon tarafından bu ödüle layık görülmüştür. Sporcumuz 1983 Fair-Play Trophy’si ödülünü Paris’te törenle almıştır (TMOK,2002).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi statüsüne uygun bir Fair-Play yönetmeliği 1993 yılında hazırlanarak “ülke çapında Fair-Play ruhunun yaygınlaşması, anlaşılması ve ödüllendirilmeye layık görülenlerinin belirlenmesi” görevlerini üstlenen TMOK Fair-Play konseyi kuruldu. Fair-Play konseyi 1994 yılından itibaren ödülleri “davranış”, “kariyer” ve “tanıtım” dallarında ayrı ayrı vermeye başladı. Her branş ve dallarda ödüller, Büyük ödül (Fair-Play heykeli ve diploma), Şeref diploması (Fair-Play gümüş plaketi ve diploma) ve Kutlama Ödülü (Fair-Play bronz plaketi ve diploma) olarak belirlenmiştir (Olimpiyat Dünyası,1996-1, Akt. Yıldırım, 2004).

Fair-Play’in sadece sportif alanlarda kullanılan bir kavram olmadığı düşüncesiyle hareket eden TMOK Fair-Play Konseyi, toplumsal ve sosyal hayatta yer

alan örnek kişi ve kurumları da 1998 yılından itibaren ödüllendirmeye başlamıştır. (Olimpiyat Dünyası, 1999-2). Bunun sonucunda 1999 yılından itibaren Türkiye Fair-Play ödülleri ve Toplumsal ve Sportif Fair-Play ödülleri olmak üzere iki ana başlık üzerinden toplandı (Yıldıran, 2004).

TMOK Fair-Play Konseyi, Fair-Play Ruhunun anlaşılması, yaygınlaşması ve düşüncelerde yer etmesi amacıyla çalışmalarını, çocuklara, gençliğe ve bütün topluma yönlendirmiştir. Bu felsefi düşüncüyü anlatmanın iyi bir yolunun da karikatür olabileceği düşüncesinden hareketle, 1996 yılında Ülke çapında bir karikatür yarışması düzenlendi. Türk toplumunun düşüncelerini çizgiyle ifade edebilme becerisiyle hareketle ve bu yarışmanın toplumda olumlu yankı bulmasıyla, 1997 yılında Konsey yarışmanın kapsamını genişleterek ilk, orta ve yükseköğretim öğrencilerini de yarışmaya dahil etti. Katılım formu gönderilen 65 bin okuldan gönderilen 1135 eser değerlendirilmeye alınmıştır (Olimpiyat Dünyası, 1997-7, Akt. Yıldıran, 2004).

Okul Sporlarında Fair-Play

20. yüzyıl boyunca, spordan ticari ve siyasi beklentilerin artarak devam etmesi, ahlaki beklentileri geri plana itmiş ve giderek güçlenen profesyonellik karşısında amatör ruhun gerilemesine ve değerini yitirmesine neden olmuştur. Tüm bu süreçte Fair-Play anlayışı, eşit yarışma şartlarının ve fırsat eşitliğinin sağlanması ve korunması, sportif olarak rakibine düşman olarak değilde, oyunun gerçekleşmesini sağlayan eşdeğer bir aktör olarak değer verilmesi ve onun fiziksel ve ruhsal dokunulmazlığına saygı duyulması, haksız avantajlardan kaçınılması gibi yüksek insanı kaliteleri işaret eden bir seviyeden, sadece oyun kurallarına bile uymanın bile erdemlilik olarak görüldüğü bir yaşam biçimi ortaya çıkarılmıştır (Yıldıran, 2005).

Fair-Play ilkeleri okul sporlarından kulüp sporlarına kadar bir eğitim ilkesi olarak; sporcu, eğitimci, aile, hakem, seyirci ve basın tarafından sürekli olarak gündemde tutulmalıdır (Şahin, 1998).

Bir birey ne denli sporun özü gereği yetiştirilirse yetiştirilsin, eğer öğretmeni, çalıştırıcısı, okulun yöneticisi; okulun adını, takımın adını veya bölgenin adını

duyurmak adına gencin önüne hep başarı ögesini sürüyorsa burada Fair-Play anlayışı dolayısıyla Spor ciddi zararlar görüyor demektir (Erdemli, 1996).

Araştırmalar, beden eğitimi derslerinde Fair-Play bilinci edinmeyen öğrencilerin sporda göstermiş oldukları erdemsiz davranışlarda Beden eğitim öğretmenlerinde Fair-Play anlayışlarının etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Beden Eğitimi öğretmenlerinin futbolda Fair-Play’ e ilişkin olumlu ve olumsuz yaklaşımlarının incelenmesi konulu yapılan bir araştırmada, sonuç olarak beden eğitimi öğretmenlerinin, Fair-Play’ e ilişkin yaklaşımlarının daha çok başarıya endeksli olduğunu, okullar arası yarışmalarda son yıllarda görülen şiddet olaylarının öğrencilerin de “her ne pahasına olursa olsun kazanmak” prensibi ile motive edildiklerini göstermiştir (Sezen, Yıldırım, 2007).

Fair-Play’in en çok gerektiği yer yarışma ya da karşılaşma sporlarıdır. Bunlarda da amatörlükten profesyonelliğe gidildikçe sportif erdem gereksinimi artar. Çünkü profesyonellikte beklenti başarı yönündedir. Bu durumun amatör kulüpler dışında hiç gerçekleşmemesi gereken yerde, okul sporunda yaşanması yalnızca spor açısından değil, toplum ve insan açısından da ciddi zararlara neden olur. Öğrenci sırasında ders geçmek, burs kazanmak uğruna yapay, fakat zorlu baskı altına girmektedir. Özellikle ilköğretimden yükseköğrenime kadar sınavlar hep birer yarışmaya dönüşmüştür ve kazananlar ilerleyecek, kaybedenler elenip kaybolacaklar düşüncesi ortaya çıkmıştır. İşte kendi başına yapılabildiğinde bir değer olan spor, performans için yapıldığında pazarda daha değerli olmaya başlamıştır (Şahin, 1998). Bu durum gizli profesyonelliğin en trajik bir boyutudur (Erdemli, 1996).

Araştırmacı Beden Eğitimi dersinde Fair-Play eğitimi, günümüzde çeşitli öğrenme yaşantıları yoluyla Fair-Play üzerine, konuşturma, düşündürme, karar verdirme, empati yaptırma ve duygularla başa çıkma temeline dayandırmıştır. Tüm bu yöntemlerin uygulanabilmesi şartını herşeyden önce beden eğitimi öğretmenlerinin Fair-Play konusundaki bilgi birikimi ve bilinci olduğunu söylemiştir (Yıldırım, 2005).

Fair-Play Açısından Beden Eğitimi Öğretmeni ve Öğretmen Yetiştirmenin Amaçları

Eğer öğretmen yetiştirme programlarının özünde Fair-Play olacaksa bu konu üzerinde durmak gerekir. Ancak Fair-Play kavramının kaynağında ve karakteristiğinde bazı felsefî çalışmalar yapılmalıdır (Kahler, 1985).

Aynı şekilde “unfair” (olumsuz davranışlar) gelişmeler hakkında da giderek şikâyetler artmıştır ancak öğretmen yetiştirme programlarına yeni bir öğretim açılımı verilecekse bu olup bitenlerin pek fazla faydası yoktur. Adil olmayan durumun sebepleri ve adil davranışın koşulları hakkında analiz çalışmaları bulunmamaktadır. Bu kuramsal analizlerden Fair-Play’in geliştirilmesi ile ilgili olarak yeni fikir ve hedefler ortaya konulabilir. Ben bu yeni düşünceleri ortaya koyacağım:

1- Adil olmamanın sadece şiddet olarak karşımıza çıkmadığını, sinsice görüldüğünü öğretmenlerin anlaması gerekir.

Kemik seslerinin geldiği yerde Fair-Play tehlikede demektir. Bazı öğrenciler “zayıf” diye oyun sahalarından uzak tutulmaktadır. Bu öğrenciler özgüvenlerini yitirdiğinden, saha dışında saklanmaktadırlar. Bu öğrenciler hiçbir zaman oynama hakları olduğunu söyleyemedikleri için, psikolojik bir adaletsizlik ortaya çıkmaktadır.

2- Öğretmenler her oyunun Fair-Play konusunda zorluklar arz ettiğini anlamalıdır.

Sadece bir oyunu seçmek, Fair-Play ya da unfair üzerine olasılıklar sunacaktır. Oyunlardaki sistemler bazı teknik ve taktiksel beceriler ister. Bazı oyunlar Fair-Play için daha fazla, bazıları daha az yetenek ister. Top oyunlarında örneğin futbolda zafer ön planda olduğundan iyi oyunculara pas atmak önemlidir. Böylece zayıf oyuncular oyundan düşerler. İyi performansın önem taşıdığı oyunlarda (Örneğin bir oyuncunun diğer oyuncuyu takip etmesi gereken durumlarda) istenen performansı sergileyemeyen oyuncuların küçük duruma düşmemesi hemen hemen olanaksızdır.

3- Öğretmenler, adil olmayan durumların, ya okulda ya da toplumda var olan değer yargıları ve tutumlardan kaynaklandığını anlamak zorundadırlar.

Oyunlar sosyal alt yapılarla birlikte değerlendirilmelidir. Eğer öğretmenler, iyi olan öğrencileri onlara iyi notlar vererek değerlendirir ve ödüllendirirlerse güçlü öğrenciler zayıfların aleyhine böyle fırsatları kaçırmayacaklardır. Öğretmenler Fair-Play yanlısı öğrenciler aptal gibi görüneceği koşulların ortaya çıkmasına engel olmalıdır.

2. **Öğretmenler bir insanın Fair-Playi üretebileceğini ve öğretebileceğini beklememelidir. Harici koşullar Fair-Play amacıyla kesişmedikçe bu ahlaki bir zorunluluktur.**
3. **Öğretmenler, öğrencilerinin Fair-Play ile ilgili sorunları bilinçli olarak anlamalarına ve ortak çözüm yolları bulmaya teşvik etmelidirler.**

Fair-Playi garanti edecek şartları yaratmak her zaman mümkün değildir. Tüm çabalara rağmen okullarda beden eğitiminde sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu yüzden öğrenciler adaletsizliği tanıma ve anlama konusunda bilinçlendirilmelidirler.

4. **Öğretmenler öğrencilerine “spor” kavramını gelenekçi yöntemler dışında öğretecek yöntemler bulmalıdırlar. Bu yeni fikir gelenekçi değer yargılarının dışında da yeni fikirler içermeli ve öğrenciler objektif olarak performans ve yarışın ne demek olduğunu anlamalıdırlar.**

Bir çok genç için “yarış”, “puan”, “zafer” ve “yenilgi” gibi kavramlar hiç önemli değildir. Başlangıçta bunlara ihtiyaç duymayan çocuklar, okulda öğretmenlerinden öğrenirler. (Aellen, 1988)

2. 2. 2. 5. Bu Fikirler Öğretmen Eğitim Programlarına Nasıl Sokulur?

Öğretmen eğitimi için Fair-Play diye bir konuyu müfredata ekleyip yeni bir konu başlığı olarak öğretmek yeterli olmaz. Eğer Fair-Play e müfredatta çok geniş olarak tartışılan ve kavramsal olarak da irdelenen bir konu olarak bakıldığında bu hiçbir zaman yeterli olmayabilir. Müfredatta var olan önceki yerleşik konu ve derslerin de Fair-Play açısından genişletilmesi gerekir. Ayrıca bu yerleşik derslerin içlerinde Fair-Playi engelleyici unsurlardan da temizlenmelidir (Aellen, 1988).

Sonuç olarak okullarda beden eğitimi sadece iyi performansla ilgilenmekle kalmamalıdır. Bu amaç sorgulanmalı ve kısıtlanmamalıdır. Fair-Play açısından bütün ders ve konular tekrar gözden geçirilmelidir (Aellen, 1988).

Fair-Playi öğretmen eğitimi programlarına değişik düzeylerde sunmanın değişik olası yolları vardır. Bu durum sadece beden eğitimi öğretmenleri için olmakla kalmayıp, ilkokul öğretmenleri içinde çok önemlidir. Çünkü ilkokul öğrencilerinin erken yaşlarda oyun ve spor konusunda deneyim kazanmaları ve bu kavramların onlarda kalıcı etki bırakmaması önemlidir. (Aellen, 1988)

2. 3. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, konu ile ilgili daha önceden yapılmış araştırmalardan bilgiler verilecektir.

Brock ve Hastie'nin yapmış olduğu bu çalışma da 26-derslik futbol spor eğitim sezonu sürecinde öğrencilerin Fair-Play konusundaki görüşleri incelenmiştir. Katılımcılar 6. sınıf öğrencilerinden oluşan 10 kişilik bir takımdan meydana gelmektedir. Bilgi toplama metotları; gözlem, ders video kaydı, birey ve grup röportajları, anketler, günlük öğrenci haberleri ve tanımlayıcı oyun istatistiklerinden oluşmaktaydı.

Bulgular öğrencilerin Fair-Play görüşlerinin ileriki bölümde değiştiğini göstermektedir. Önceleri, öğrenciler Fair-Play'i diğer takımlara karşı kibar olmak veya takımla ve yöneticilerle tartışmamak olarak tanımlarken, ünitenin sonunda tüm öğrenciler sezon sonrası turnuva veya birlikte oynanan oyunlar boyunca ve özellikle kilit pozisyonlarda yüksek yetenekli oyuncular için daha fazla oynama zamanını savunmuşlardır. Bu sonuçlar spor eğitiminde Fair-Play'e verdiğimiz önemi göstermektedir. Öğrenciler başarıyı kazanmak olarak algılıyorsa Fair-Play hedefleri ve mevcut spor eğitiminde eşit katılımdan ziyade elit sporlar modelini sürdürmeye devam etmektedir.

Bu çalışmada 6. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi derslerinin bir bölümü olan voleybol oyununda destekleyici olan ve olmayan Fair-Play davranışlarının bağımlı grup odaklı olasılıkları araştırılmıştır. Altı öğrenci, her sınıftan bir bay ve bayan, üç sınıftan olan öğrenciler üzerinde voleybol oyunu süresince destekleyici davranışların düşük oranda gerçekleştiği görüldü.

Sınıflar arasındaki farklılıkları incelemek için çeşitli veriler kullanılmıştır. Oyunlar boyunca altı öğrenci arasında destekleyici olmayan davranışlar az sayıda görülmüştür. Ancak, katılımcıların oyun sırasında nadiren birbirini desteklediği, teşvik ettikleri görülmüştür. Bağımlı grubun hareketleri tüm katılımcıların davranışlarının

düzelmesine neden oldu. Farklı şekillerde toplanan takip verileri değişkenlik gösterdi. Sonuçlar grup olasılıkları ve sporda sosyal davranışlar kapsamında tartışıldı.

Ortaöğretim okullarında Beden Eğitimi ve Spor derslerinin ahlaki gelişime etkisinin araştırıldığı çalışmanın evrenini, Çanakkale ilindeki ilköğretim okulları ikinci kademe sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminin oluşturulmasında tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İl merkezindeki ilköğretim okullarından 11 tanesi tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu şekilde 2005-2006 öğretim yılında ilköğretim ikinci kademedeki öğrenim gören 200 öğrenci örnekleme alınmıştır. Örneklem grubu olarak; spor yapan 65 kız ve spor yapan 65 erkek öğrenci spor yapmayan 70 öğrenci olmak üzere toplam 200 öğrenci ele alınmıştır. Deneklere, Rest(1979)'in, Ahlaki Yargılar Envanteri (Defining Issues Test-DIT), çalışmanın başında uygulanarak Ahlaki Yargı düzeyleri belirlenmiştir. Araştırma verilerinin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, varyans analizi (f testi) teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular istatistiksel olarak 0.05 düzeyinde anlamlılık sınanmıştır.

Araştırmanın sonucunda; spor yapan öğrencilerin yapmayanlara kıyasla daha yüksek ahlaki yargı düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Sportif branşların ahlaki yargı düzeyini etkilemediği, spor yapan kız öğrencilerin ahlaki yargı düzeyinin, spor yapan erkeklerden daha yüksek olduğu, spor yapmayan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ahlaki yargı düzeylerinde farklılık olmadığı, spor yapan öğrencilerin ahlaki yargı düzeyinin spor yapmayanlardan daha yüksek bulunması, sporun ahlaki yargı düzeyini olumlu olarak etkilediğini göstermiştir (Akandere ve Arkadaşları, 2009).

Bu çalışma da amaç olarak aktif spor yapan üniversite öğrencilerinin Fair-Play' e ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Araştırmada Atletizm, Basketbol, Hentbol, Voleybol, Puanlı Atletizm, Kayak ve Halk oyunları branşlarında spor yapan 393 'ü erkek 291 'i kız, yaşları 7-28 arasında olan toplam 684 öğrenci olmak üzere 36 Devlet, Özel ve Vakıf üniversitesinde okuyan sporculara araştırmacılar tarafından geliştirilen ve güvenilirlik katsayısı 0.82 bulunan anket formu kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Veriler analiz edilerek cinsiyet,

branş ve fakülte değişkenlerine göre öğrencilerin Fair-Play' e ilişkin görüşlerinde farklılıklar olduğu saptamışlardır.

Araştırmada Fair-Play'in branş ve cinsiyete ilişkin bulguları incelendiğinde, sporcuların oyun kurallarına, hakem kararlarına uyulması gerektiğini, oyun kurallarının kazanmaktan daha önemli olduğunu ve rakibinin sakatlanmaması için gerekirse kazanmaktan vazgeçebileceklerini belirttikleri gözükmemektedir. Kız ve erkek öğrencilerin genelinin Fair-Play'e ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğu söylenebilir. Fakat hakem kararlarının her zaman doğru olduğuna ilişkin görüşlerinin yüzdeliklerinin düşük olduğu görülmektedir (Şebin ve arkadaşları, 2010).

Sezen ve Yıldırım' ın yapmış olduğu araştırmada Ankara ili merkez ilçelerinde görev yapan 56' sı bayan 94' ü erkek toplam 150 beden eğitimi öğretmenlerinin, Futbolda Fair-Play'e ilişkin olumlu ve olumsuz davranışlara yönelik yaklaşımları belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak denek grubuna somut örnek olayların değerlendirilmesinin istendiği bir anket uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular, Beden eğitimi öğretmenlerinin önemli bir bölümünün (64.7) “kendi yarar ve yargısına ters düşse bile hakemin doğru karar almasına yardımcı olma” davranışını sportmence olmakla birlikte profesyonelce bulmadıkları ve yaklaşık yarısının aynı şekilde davranmayacaklarını göstermektedir. “Rakip takımın maruz kalacağı haksız bir durumu gidermek için çaba gösterme” ve “rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmama” davranışlarını içeren örnekleri “sportmence buldukları fakat profesyonelce bulmadıkları” beden eğitimi öğretmenlerinin oranı %40' a ulaşırken benzer bir durumda kendilerinin olması durumunda aynı şekilde davranmayacaklarının oranı da %30' u aşmaktadır. Araştırma da bir grup ise (~%37) “hakemi yanıltarak haksız avantaj sağlama” ve “rakibin oynama hakkını yanıltıcı stratejilerle elinden alma” davranışlarını taktik olarak güzel bulmuşlar, yine yaklaşık bir oranı ise benzer durumlarda aynı şekilde davranacakları belirtilmiştir.

Araştırmada sonuç olarak beden eğitimi öğretmenlerinin, Fair-Play' e ilişkin yaklaşımlarının daha çok başarıya endeksli olduğu yolundadır. Okullararası

yarışmalarda son yıllarda görülen şiddet olaylarının öğrencilerin de “her ne pahasına olursa olsun kazanmak” prensibi ile motive edildiklerini göstermektedir. Tüm bunlara rağmen araştırma sahibi beden eğitimi dersleri ve okullararası karşılaşmaların, Fair-Play’e uygun davranışların kazandırılması ve yaşatılmasında uygun bir ortam olarak kullanılması gerektiğini belirtmiştir (Sezen, Yıldırım, 2007).

Diğer bir araştırmada, ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin futbolda Fair-Play çerçevesinde tanımlanmış sportmenliğe uygun olan ve olmayan davranış biçimlerini yaklaşımlarını, cinsiyet, spor yapma ve yapmama durumlarına göre belirleyip ve değerlendirmişlerdir.

Araştırmayla ilgili bulgular, ilk ve orta öğretim öğrencilerinin maç içinde “kendi yarar ve yargısına ters düşse bile hakemin doğru karar almasına yardımcı olma” davranışına ilişkin örnek olayı % 52,1 oranında “sportmence ancak profesyonelce değil” şeklinde değerlendirilmiş, yaklaşık olarak aynı oranda “ben olsaydım aynı şekilde davranmazdım” diyerek, kalecinin hakemin doğru karar almasına ve hakeme yardımcı olunması davranışını onaylamadıklarını belirtmişlerdir. “Rakip takımın maruz kalacağı haksız bir durumu gidermek için çaba gösterme” davranışını da öğrenciler %33,2 oranında profesyonelce bulmazken; “aynı şekilde davranmazdım” diyen öğrencilerin oranı da %36 çıkmıştır. Araştırmanın devamında öğrenciler % 29 oranında “rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmama” davranışını “sportmence fakat profesyonelce değil” olarak nitelerken, benzer bir durum karşısında aynı şekilde davranmayacaklarını ifade edenlerin oranı % 30 olarak belirtilmiştir. Sportmenliğe aykırı olan davranışları içeren iki örnek olayda “hakemi yanıltarak haksız avantaj sağlama” davranışını öğrencilerin %49,9’u, “rakibin oynama hakkını yanıltıcı stratejileri elinden alma” davranışı ise %37,1’i tarafından “taktik olarak akıllı” bulunmuş, öğrencilerin bu oranlara yakın bir kısmı benzer şekilden aynen davranacaklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak araştırmada, sportmenliğe aykırı davranışların ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin önemli bir bölümü tarafından benimsendiği ortaya çıkmıştır. Bu durum, gittikçe artan erdemsiz davranışların okul beden eğitimi ve sporu etkilediği, beden

eğitimi derslerinin sosyalleşmesi yönelimli çerçevesinin Fair-Play’ e ilişkin davranışları yeterince garanti altına alamadığını göstermektedir (Balçıkanlı Sezen, Yıldiran, 2008).

Diğer bir araştırmayla ilgili olarak Özdilek ve arkadaşları yaptığı çalışmanın amacını, Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda öğrenim gören öğrencilerin sporda erdemlilik anlayışlarını öğrenmek olarak açıklamıştır. Çalışmaya Beden Eğitimi Öğretmenliği’nden (77 kişi), Antrenörlük Eğitimi’nden (100) kişi ve Spor Yöneticiliği’nden (92) kişi olmak üzere toplam 269 öğrenci üzerinde gerçekleştirmiştir. 19 maddelik Lickert tipi (5 seçenekli) anket uygulamıştır.

Araştırmanın sonuçları olarak, Besyo öğrencilerinin büyük bir kısmının (%52) oyunu kazanmak için şanstın ziyade iyi oynamanın daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin oyunu kurallarına göre oynamak kazanmaktan daha önemlidir düşüncesine büyük bir oranda (%46,5) katılmaları sporda erdemlilik açısından çok önemli olan haksız rekabete karşı olduklarını göstermiştir. Kazanmak için hakemi aldatırım sorusuna çok az bir oranda (% 15,6) katılan besyo öğrencileri, gelecekte öğretmen, spor yöneticisi, antrenör ve hakem gibi sporun değişik katmanlarında yer alacaklarından düşündürücü bulunmuştur. Yine kazanmak için gerekirse oyun kurallarını ihlal ederim düşüncesine öğrenciler (% 62,1) oranında katılmamaları sevindirici bulunmuştur. Rakibin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile olmam düşüncesine çok yakın oranlarda zıt düşüncelere sahip olunması düşündürücü bulunmuştur.

Araştırmada sonuç olarak spor eğitimcileri olacak Besyo öğrencilerinin sportif erdem açısından güzel düşüncelere sahip oldukları görülmektedir (Özdilek ve arkadaşları, 2008.)

Wells Mary Sara ve arkadaşlarının (2005) yapmış olduğu araştırmada; gençlik sporlarında yetersiz sportmenliğin önemli ve büyüyen bir sorun olduğudur. Yetersiz sportmenliği içeren rahatsız edici deneyimler çocuklarında fiziksel aktivitelerini sınırlandırabilir. Böylece obezite gibi sağlık sorunları ve yaşam kalitesini sınırlandıran riskler artmaktadır. Tersine, spor deneyimleri gerçekleştirilirken, herhangi bir aktivitede

sportmenliği teşvik eden ve çocuklara fiziksel aktivitelerin hayatlarının bir parçası olduğu yönündeki teşvikler olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. “Sert oyna, adil (fair) oyna, eğlence için oyna” (PHPFPF) gençlik basketbol programı prososyal (prosocial) davranış teorisi ile birleştiğinde rekabetin sportmenlik atmosferi içinde gerçekleşmesini sağlamıştır. Katılımcılar arasında sportmenliği geliştirmek için özel teknikler uygulanmış, işbirliği, birlikte hareket etme teşvik edilmiş, rakip takımlarda yer alan katılımcılar arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi sağlanmıştır. Söz konusu tekniklerin örnekleri; oyuncular ve hakemler arasında oyun öncesi tanıtımlar, salonun dışındaki büyük bir panoda sportmenliğin desteklenmesi ile ilgili bir ilan, spor salonunda büyük afiş ve posterlerde sportmenliğin teşvik edilmesinin vurgulanması, iyi sportmenlik nedeniyle oyunculara ödöl verilmesi, iki takım arasındaki fark çok açıldığında skor bordun sıfırlanması, oyuncular ve antrenörler için oyun sonrası bir sosyal etkinliğin düzenlenmesi, haftanın sportmenini ilan eden bir internet sitesinin kurulması olarak sayılabilir. Değerlendirme verileri söz konusu tekniklerin ebeveynlerin çocuklarının sportmenlik tutumlarında olumlu değerışimlere neden olduğunu ve ilişkilerde eğlence, yaş, oyun sonucu ile rakip takımlar arasında olumlu ilişkilerin geliştiğini göstermiştir. Genel olarak, katılımcılar oyunun sonunda yenilmelerine rağmen daha fazla eğlendiklerini belirtmişlerdir. Yenilmenin katılımcılar üzerindeki olumsuz etkisi daha önceki oyunlara göre (sportmenlik teşviklerinin uygulanmadığı önceki oyunlara göre) daha az olmuştur. Bu sonuç sportmenliğin teşvik edilmesinin yetenekleri (güçleri) dengeleyeceğini, takımların yetenekleri ile eğlendiklerini ve böylece sürekli katılımın gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Daha genel olarak PHPFPF programında elde edilen sonuçlar eğlencenin ve sportmenliğin gençlik sporlarında teşvik edildiğini göstermektedir.

Sezen ve Yıldırın’ın (2003) profesyonel ve amatör futbolcuların Fair-Play anlayışları üzerinden yapmış olduğu araştırmada, profesyonelliğin başarı ile birleşince Fair-Playi yok ettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Profesyonel sporcuların amatör sporculara oranla daha az Fair-Play davranışlarına uydukları, spor ahlakına uysun ya da uymasın amacın kazanmak olduğu sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda futbolcuların rakiplerini birer düşman olarak görmekte ve haksız avantajlarından faydalanmayı normal bir davranış olarak karşılamaktadırlar. Amatör futbolcular, profesyonel kadar yüksek bir

yüzde göstermeseler dahi galip olmak söz konusu olduğunda Fair-Playi görmezden geldiklerini ifade etmişlerdir (Sezen, Yıldırım, 2003).

Efe'nin (2006) yapmış olduğu tez çalışmasında, voleybol ve futbol branşlarında okullar arası yarışmalarına katılan ilköğretim öğrencilerinin, sporda Fair-Play ilkelerine uyma düzeylerini ve sporda centilmenliği öğrenme kaynaklarını belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırmanın evrenini, Türkiye'de okullar arası yarışmalara katılan ilköğretim öğrencileri, örneklemi ise Ankara ili Yenimahalle, Mamak, Altındağ, Keçiören ve Çankaya merkez ilçelerinde bulunan sekiz ilköğretim okulunda öğrenim gören ve 2002/2003 eğitim öğretim döneminde futbol ve voleybol branşlarında okullar arası yarışmalara katılan 3,4,5,6,7 ve 8. sınıflarda okuyan 10-16 yaşları arasındaki 187 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracının oluşturulması için İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları'nda ve Beden Eğitimi derslerinde gerçekleşmesi beklenen amaçlardan biri olarak belirlenen Fair-Play'e yönelik, "Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme" amacı esas alınmış ve bu çerçevede, Fair-Play'e uyan ve uymayan davranışları içeren bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Okullar arası yarışmalara katılan öğrencilerin karşılaşma öncesi Fair-Play davranışlarını sergileme sıklıkları, cinsiyetlerine, öğretim kademelerine ve branşlarına göre anlamlı farklılık göstermiştir. Öğrencilerin, sporda centilmenliğine ilişkin bilgi kaynakları antrenörler, aileler ve beden eğitimi öğretmenleridir. Cinsiyet, öğretim kademesi ve branşa göre, karşılaşma esnası ve karşılaşma sonrası Fair-Play davranışlarını sergileme sıklıklarında anlamlı fark görülmemiş, bunun yanında yaş değişkenine göre hiçbir boyutta anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Araştırmada sonuç olarak; okullar arası yarışmalara katılan öğrencilerin karşılaşma esnasında takım içerisindeki yardımlaşmalarının üst düzeyde olduğu ve karşılaşma sırasında seyircilerin sözlü sataşmalarından etkilenmedikleri görülmektedir. Karşılaşma öncesinde Fair-Play davranışlarını sergileme sıklıkları, erkek öğrencilerin

kız öğrencilere, II. kademe öğrencilerinin I.kademe öğrencilerine, branşı futbol olanların branşı voleybol olanlara göre daha iyi olduğu görülmüştür (Efe, 2006).

Akkoyunlu ve arkadaşlarının (2008), 2006–2007 sezonunda Amatör ligde mücadele eden genç takım futbolcularının sporda erdemlilik ile ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla yapmış olduğu araştırmada, genç futbolcuların çok büyük bir kısmının oyunu kazanmak için şanstan ziyade iyi oynamanın önemli olduğu düşüncesinde olduklarını göstermiştir. Bu sonuçta çocukların başarıya ulaşmada kendi çabalarının önemini kavradıklarını göstermektedir. Sporcuların çok büyük bir kısmının oyunun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir görüşünü benimsemesi önemli bir göstergedir. Genç sporcular kurallara uymayı kazanmaktan önemli görmeleri onların sporda erdem anlayışına sahip oldukları göstermektedir. Hakem yanlış karar verse de kararlarına saygı duymak gerekir düşüncesinde olmaları da gençlerin sporda erdem anlayışlarını ne ölçüde benimsediklerini göstermektedir. Ayrıca hakemlerin genelde bilinçli olarak hata yaptıkları ve yarışma sonucunu hakemin hatalarının belirlediği görüşü, medyanın da etkisiyle hakemlerin dürüst olmadıklarına inandıklarını göstermektedir. Genç futbolcuların önemli kısmının birinci olmak için hakem görmese de kural ihlali yapmam düşüncesi sporda erdemi benimsediklerini göstermiştir. Genç futbolcuların kazanmak için kuralları ihlal etmeyeceğini ifade etmeleri bunlarda sporda erdem algısının önemli ölçüde benimsendiğini göstermektedir. Rakiplerin kural dışı hareketlerine aynı şekilde cevap veririm fikrini önemli ölçüde benimsememeleri, kurallara uyma ve sahip oldukları erdem duygusuyla açıklanabilir. Katılımcı sporcuların yarıya yakınının rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci olmam düşüncesi de benimsendiği görülmüştür. Bu da çocukların kazanma dürtüsüyle sporda erdem duygusu arasında bocaladıklarını göstermektedir. Sporcuların büyük çoğunluğunun, rakibe karşı arkadaşları hatalı davranış sergilediğinde uyarıda bulunduklarını ifade etmeleri, kuralları benimsemeleri kadar rakibi tahrik etmemek düşüncesinde olduklarını göstermektedir. Sporcular çok büyük oranda müsabakada haz alma ve arkadaşlığın sonuçtan daha önemli olduğu görüşüne katılmaları, onların sporu kazanmaktan ziyade katılmak ve oyundan keyif almak için yaptıklarını göstermektedir. Genç sporcuların galibiyette rakibi tahrik etmemek için sevincin dengelenmeye çalışıldığı düşüncesinde oldukları görülmektedir. Buda onların sahip oldukları erdem

duygusuyla oyunu sadece keyif aldıkları için oynadıklarını, rakiplerinin üzölmelerini istemediklerini göstermektedir. Genç sporcuların mağlup olunduğunda rakibin tebrik edilmesi gerektiğı düşöncesinde olmaları sahip oldukları erdem duygusuyla rakiplerinin başarısını kabullendiklerini, galibiyet kadar yenilgiyi de doğıal karşıladıklarını göstermektedir (Akkoyunlu ve ark., 2008).

Akkoyunlu ve arkadaşlarının (2008), 2006 Manisa Celal Bayar Üniversitesinde düzenlenen Üniversitelerarası Türkiye Şampiyonasına katılan eskrimcilerin sporda erdemlilik ile ilgili düşöncelerini belirlemek amacıyla yapmış olduğı araştırmadan, elde edilen sonuçlara göre sporcuların çok büyük bir kısmının oyunun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir görösünü benimserken, sadece yaklaşık yarısı kazanmak için şans iyi oynamaktan daha önemlidir düşöncesine katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Hakem yanlış karar verse de kararlarına sayğı duymak gerekir düşöncesi genel olarak hakim görüşken, hakemlerin genelde bilinçli olarak hata yaptıkları ve yarışma sonucunu hakemin hatalarının belirlediğı görüşlerine çok düşük seviyede karşı çıkmıştır. Sporcuların yarıdan biraz fazlası birinci olmak için hakem görmese de kural ihlali yapmayacak olduğı ve kazanmak için gerekirse de hakemi aldatmayacağını belirtirken, kazanmak için kuralları ihlal etmeyeceğini ifade etmiştir. Sporcuların yarısından biraz fazlası, arkadaşlarını kazanmak için gerekirse kural ihlali yaparlar ve hakemi aldatırlar düşöncelerine karşı çıkmaktadırlar. Rakiplerimiz kazanmak için genelde hakemi aldatırlar ve de kural ihlali yaparlar fikri çok düşük düzeyde kabul edilmemektedir (Akkoyunlu ve ark. 2008).

Acet ve arkadaşlarının (2008), 2007 yılında Konya’da yapılan Büyükler Ferdi Eskrim Türkiye Şampiyonasına katılan 13 kulübün toplam 20 sporcusu üzerinde yapmış olduğı araştırmada, Eskrimcilerin yarıya yakınının oyunun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir görösünü benimserken, yaklaşık yarısına yakını kazanmak için oyun kurallarına uymanın önemli olmadığı görösünü benimsemişlerdir. Hakem yanlış karar verse de kararlarına sayğı duymak gerekir düşöncesine genel hakim görüş buna katılım yönünde iken fikrim yok diyenlerinde çoğunlukta olduğı görölmekte olması anlamlı görölmüş olup, yarışma sonucunu hakem hataları belirler görüşlerine katılma oranı da yüksek seviyede çıkmıştır. Eskrimcilerin yarıya yakını birinci olmak

için hakem görmese de kural ihlali yapmayacağını düşük bir oranda da kazanmak için gerekirse hakemi aldatırım grsn benimsemişlerdir. Yine, sporcuların bir kısmı arkadaşlarını kazanmak için gerekirse kural ihlali yaparlar ve hakemi aldatırlar dşncesine katılırlarken, rakiplerinin kazanmak için hakemi aldatırlar dşncesi düşük düzeyde kabul edilmemektedir. Rakibimin kural dışı hareketine aynen cevap veririm dşncesine katılma oranı çok düşük bir düzeyde benimsenirken, rakibin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci olmam dşncesine katılım da neredeyse yarı oranda benimsendiği görülmüştür (Acet ve ark. 2008).

BÖLÜM III

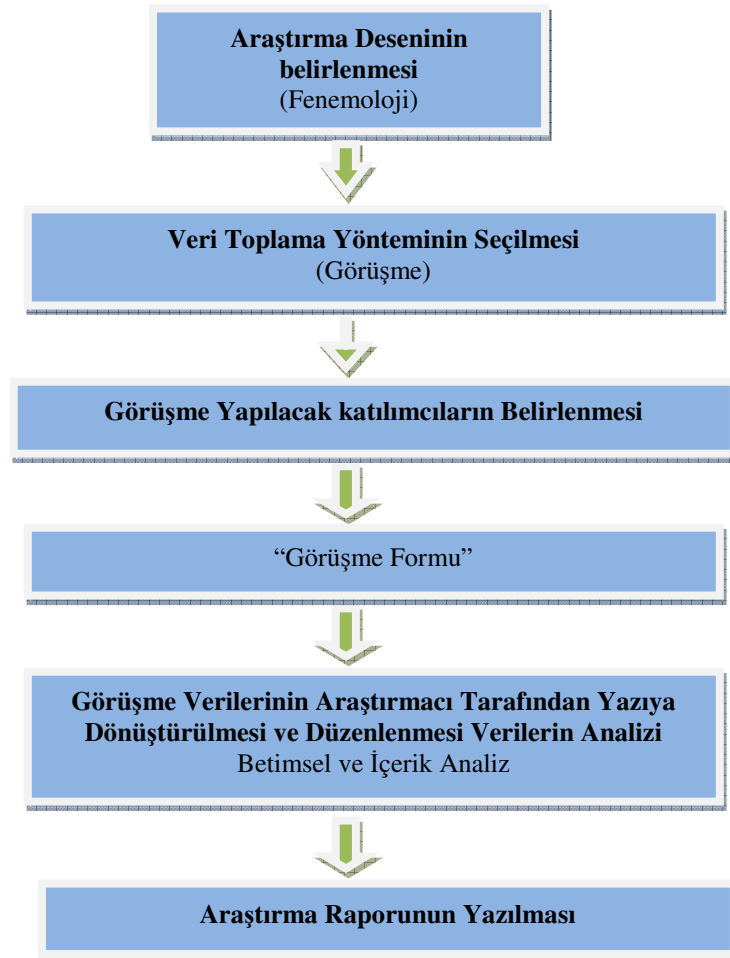
YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, uygulama alanı katılımcıları, veri toplama yöntemi, araştırmacının rolü, verilerin analizi, geçerlik ve güvenirlikleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Verilerin toplanması amacıyla görüşme yöntemi seçilmiş ve “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır.

Araştırma süreci aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

Şekil 4: Araştırmada kullanılan nitel “veri toplama süreci”

3. 1. 1. Uygulama Alanı

Araştırma için Bolu ilinin merkezinde bulunan ve okul spor programlarını düzenli uygulayan ve çeşitli spor branşlarında aktif olan üç okul seçilmiştir. Bu okullarda en az beş senedir, okul sporları düzenli olarak devam etmektedir. Bu okullarda öğrenci sayısının, sosyal ve sportif etkinliklerin Bolu'nun diğer okullarına göre fazla olması, ayrıca sosyo-ekonomik statü olarak çeşitlilik olması ve ailelerin okulları desteklemesi söz konusudur. Tüm bu nedenlerden dolayı Bolu'nun en etken okulları olarak kabul edilmiş ve araştırmanın uygulama alanı 3 okul ve katılımcı öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler bu okullardan seçilmiştir.

3. 1. 2. Katılımcılar

Bu araştırmada yer alan öğrenci, öğretmen ve yönetici katılımcıların seçiminde nitel araştırma deseni için “amaçlı örnekleme” yöntemlerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. “Patton’a göre amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak verir. Bu anlamda amaçlı örnekleme yöntemleri bir çok durumda olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur” (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

3.2 Katılımcı Profilleri

Araştırmanın katılımcılarını 3 okul yöneticisi, 3 beden eğitimi öğretmeni ve 7. ve 8. sınıflarda okul spor etkinliklerine katılan toplam 7 öğrenciden oluşmaktadır. Görüşülen kişilerin kişisel bilgileri aşağıdaki gibidir.

3.2.1. Öğrenci Katılımcı Profili

TABLO 1 : Öğrenci Katılımcı Profili

Kişi No	Katılımcı No	Yaş	Cinsiyet	Sınıfı
1	A	13	E	8
2	B	13	E	7
3	C	12	K	7
4	D	13	E	7
5	E	13	K	8
6	F	13	E	7
7	G	14	E	8

Öğrenci katılımcılarından 5 tanesi erkek ve 2 tanesi kız öğrenci olarak belirlenmiştir. Katılımcıların geneli okuliçi veya okullararası turnuvalarda aktif görev alan öğrencilerden oluşmaktadır.

3.2.2. Beden Eğitimi Öğretmeni Katılımcı Profili

TABLO 2 : Beden Eğitimi Öğretmeni Katılımcı Profili

Kişi No	Katılımcı No	Yaş	Cinsiyet	Eğitim	Görev Yılı	Kurumdaki Görev Yılı
1	Ö1	32	E	Yüksek lisans	9	1
2	Ö2	32	E	Lisans	7	4
3	Ö3	32	E	Yüksek Lisans	8	4

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin yaşlarına bakıldığında, üçünün de aynı yaşta olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca dikkate alınacak diğer bir nokta iki öğretmenin yüksek lisans eğitimini tamamlamış olmalarıdır.

3.2.3. Yönetici Katılımcı Profili

TABLO 3: Yönetici Katılımcı Profili

Kişi No	Katılımcı No	Yaş	Cinsiyet	Eğitim	Görev Yılı	Kurumdaki Görev Yılı
1	Y1	39	E	Lisans	15	5
2	Y2	32	E	Yüksek Lisans	10	3
3	Y3	41	E	Lisans	13	4

Yöneticilerin hepsi erkeklerden oluşmaktadır. İçlerinden Y2 kodlu yöneticimiz yüksek lisans mezunu, diğerleri ise lisans mezunudur.

3.3. Veri Toplama Yöntemi

3.3.1. Görüşme

Araştırmada kullanılacak “görüşme formu yaklaşımı” için gerekli literatür taranarak Fair-Play anlayışını ifade eden temel alt boyutlar belirlenmiştir. Bu alt boyutlar Fair-Play anlayışı için; Centilmenlik, Erdemlilik, Dürüstlük, Fırsat Eşitliği ve

Empati, ayrıca Fair-Play’ e aykırı davranış alt boyutu olarak ise; şiddet ve saldırganlık olarak açık uçlu sorularda kullanılmıştır (Ek:1-1).

Açık uçlu sorular dikkatlice yazılmış ve belli bir sıraya konmuştur. Bu soruların hazırlanmasında referans alınan kaynaklar (Yıldıran, 2004; Yıldıran, 2005; Özbek, 2008; Pehlivan, 2004; Efe, 2006; Erdemli, 2006). Açık uçlu soruların yapısal ve içerik incelemesi, konuyla ilgili akademik çalışma yapan 3 kişi tarafından yapılmış ve son şekline getirilmiştir.

Bu araştırmada “görüşme formu yaklaşımı” kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme soruları dikkatlice yazılmış ve belli bir sıraya konulmuştur. Her görüşülen kişiye bu sorular aynı tarzda ve sırada yöneltilmiştir.

3. 3. 2. Görüşme Süreci

Araştırma sırasında araştırmacıların bulunduğu okullara gidilerek bizzat randevu alınmıştır. Ön görüşmede araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Araştırmayla ilgili gerekli izinler 2010 yılında İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınmıştır. İzinle birlikte gidilerek görüşmecilerin bulunduğu okullarda yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcılardan izin alınarak, ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiş, ayrıca araştırmacı tarafından kısa notlar tutulmuştur. Kaydedilmiş bilgiler daha sonra bilgisayar ortamında düz yazı formatında kaydedilmiştir. Toplam 13 görüşmeciyle görüşülmüştür. Görüşme zamanları görüşmecilerin tercihlerine bırakılmıştır. Görüşmeler katılımcıların kendilerini rahat hissettikleri ve bağlı bulundukları ortamda gerçekleştirilmiştir.

Sorulan sorulara ilişkin cevaplar (öneri, eleştiri, şikayet) ve diğer söylemek istedikleri kayıt edilmiştir. Ses kayıtlarının alınması katılımcıların izni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma konusuna ilişkin mümkün olduğu kadar ayrıntılı veri toplanmaya çalışılmıştır.

TABLO 4 : Görüşmede Elde Edilen Öğrenci Veri İçeriği

KATILIMCILAR	GÖRÜŞME KAYITLARI
A	1 adet ses kaseti kaydı ve 7 adet A4 sayfa
B	1 adet ses kaseti kaydı ve 7 adet A4 sayfa
C	1 adet ses kaseti kaydı ve 7 adet A4 sayfa
D	1 adet ses kaseti kaydı ve 7 adet A4 sayfa
E	1 adet ses kaseti kaydı ve 7 adet A4 sayfa
F	1 adet ses kaseti kaydı ve 6 adet A4 sayfa
G	1 adet ses kaseti kaydı ve 7 adet A4 sayfa

TABLO 5 : Görüşmede Elde Edilen Beden Eğitimi Öğretmeni Veri İçeriği

KATILIMCILAR	GÖRÜŞME KAYITLARI
Ö1	1 adet ses kaseti kaydı ve 6 adet A4 sayfa
Ö2	1 adet ses kaseti kaydı ve 6 adet A4 sayfa
Ö3	1 adet ses kaseti kaydı ve 6 adet A4 sayfa

TABLO 6 : Görüşmede Elde Edilen Yönetici Veri İçeriği

KATILIMCILAR	GÖRÜŞME KAYITLARI
Y1	1 adet ses kaseti kaydı ve 5 adet A4 sayfa
Y2	1 adet ses kaseti kaydı ve 5 adet A4 sayfa
Y3	1 adet ses kaseti kaydı ve 4 adet A4 sayfa

3.3.3. Görüşme Kayıt ve Araçları

Görüşmenin uygulama süreci ve görüşme kayıtları araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında sorularda akışına değişiklik yapılmıştır. Soruların cevaplanmasında teşvik edici bilgiler verilmiş ve geri bildirimlerde bulunulmuştur. Konuşmalar ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir. Ayrıca bunun yanında önemli noktalar yazılı olarak not alınmıştır.

Görüşmeler konuşmacının kendini rahat ve samimi hissettiği bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Sorular konuşma tarzında ve göz teması sağlanarak öğrencilere sorulmuştur.

3.3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırma da betimsel analiz ve içerik analizi birlikte kullanılarak çözümleme yoluna gidilmiştir. Bu araştırmada görüşme sonucu elde edilen veriler araştırmacı tarafından daha önce belirlenen temalara göre özetlenmiş ve içerik analizi ile kodlar ve temalar organize edilmiştir.

Verilerin içerik analizinde araştırmacı “genel bir çerçeve içinde kodlama” biçimini kullanırken, verilerin analizinden önce genel bir kavramsal yapı oluşturarak, genel kategoriler yada temalar önceden belirlenmiş ve bu temalar altında yer alabilecek olan daha ayrıntılı kodlar listeye dahil edilmiştir. Analiz süresince kodlamalar gerektiğinde geliştirilmiş ve değiştirilmiştir.

Betimsel analiz, içerik analizine göre daha yüzeysel ve daha çok araştırmacının kavramsal yapının önceden açık biçimde belirlendiği araştırmalar için kullanılmaktadır. İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine incelenmesini, önceden ortaya konmayan temaların ve kodların ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır. (Şimşek, Yıldırım,2005)

Ses kayıt cihazı ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler ve görüşmelerde önemli noktalarda alınan notlar bilgisayar ortamında yazılarak, düz yazı haline getirilmiştir.

Görüşme formunda yer alan sorulara verilen cevapların çözümlenmesi için katılımcı öğrenciler için alfabetik harf (A,B,C...), beden eğitimi öğretmenleri ve yöneticiler için alfabetik harf ve numara verilerek veriler düzenlenmiştir (Ö1,Ö2, Y1 ...).

3.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerlik çalışması aşağıdaki gibi yapılmıştır.

- Araştırma bulguları, verilerin toplandığı ortam dikkate alınarak ve verilerin toplandığı ortama bağlı kalınarak tanımlanmıştır.
- Bulguların kendi içerisinde tutarlı ve anlamlı olmasına dikkat edilmiştir.

- Daha önce oluşturulan kavramsal çerçeve ve kuramlar elde edilen verilerle uyumludur. Bu kavramsal çerçeve veri toplamaya rehberlik etmiştir.
- Bulguların elde edilmesinde dijital ses kayıt ile birlikte, araştırmacı tarafından önemli noktalar kısa notlarla desteklenmiştir.

Araştırmada dış güvenirliği çalışması aşağıdaki gibi yapılmıştır.

- Araştırmacı güvenirliliğin sağlanması için araştırmanın yöntemini ve aşamalarını açık, anlaşılır ve ayrıntılı bir biçimde tanımlamıştır.
- Araştırma yüz yüze gerçekleştirilmiş. Gerekli durumlarda görüşme yapılan öğrenci, öğretmen ve yöneticilere açıklamalar yapılarak, yönlendirilmelerde ve geri bildirimlerde bulunulmuştur.
- Verilerin analizinde kullanılan kuramsal çerçeve ve varsayımlar ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.
- Araştırmaya veri kaynağı olan bireyler, isim ve okul belirtmeden alfabetik harfler ve sayılar kullanılarak kodlanmıştır. (A,B,Y1,Ö2...)

İç güvenirliğe ilişkin olarak;

- Araştırmacı, görüşme sonucunda elde edilen verileri, bu verilerden doğrudan alıntılar yaparak betimlemeye gitmiştir.
- Veriler analiz edilirken ön yargıların ve yanlış anlamaların önüne geçmek için yapılan kodlamalar tekrar gözden geçirilmiştir.

BÖLÜM IV

VERİLERİN SUNUMU

Bu bölümde, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen bilgiler verilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Okul içi Etkinlik Olarak Neler Yapmak İstedikleri ile İlgili Bulgular

Okul içi Etkinlik Olarak Yapılmak İstenilenler			
Soru	İfadeler	Tema	Katılımcılar
10- Serbest zamanlarınız da okulu etkinlik olarak neler yapmak istersiniz?	Saklambaç, onbirelli	Okul içi Etkinlik Olarak Yapılmak İstenilenler	A
	Basketbol		B
	Futbol		C,F,G
	Hentbol		D,E,F,G
	Tenis		B
	Badminton		E
	Okul bahçesinde gezmek		B,E
	Masa Tenisi		G
	Yerden yüksek, mendil kapmaca		F

Okul içi Etkinlik Olarak Yapılmak İstenilenlerle ilgili öğrenci görüşleri;

Öğrenciler daha çok okulu etkinlik olarak hentbol, futbol oynamak ve okulun bahçesinde gezmeyi belirtmişlerdir.

Hentbol ve Futbol

“Hentbol oynamak isterdim. En azından okul içinde yapılmasını isterdim. “ (G:D, s:7, 6), “Özellikle serbest zamanlarımızda okul bahçesinde hentbol ve voleybol oynamak isterim.” (G:E, s:7, 7,8), “Bahçede futbol ve hentbol oynamak isterim.” (G:F, s:7, 10), “Hentbol, voleybol veya futbol oynamamıza izin verilmesini isterdim.” (G:G, s:7, 12), “Aslında futbol oynamayı da seviyorum. Fakat burada futbol oynamamıza izin vermiyorlar. Oynamak isterdim okul bahçemizde.” (G:C, s:7, 4,5)

Okul Bahçesinde Gezmek

“Özellikle bahçe şartları elverseydi tenis oynamak isterdim. Bahçede serbestçe çıkıp dolaşmayı isterdim.” (G:B, s:7, 2,3), “ Okul bahçesinde gezmeye ve oyun oynamamıza izin verilmesini isterdim.” (G:E, s:7, 7)

Bu bölümden itibaren, tartışmada kullanılacak bulgular gösterilmiştir.
Öğrencilerle ilgili bulgular;

1-CENTİLMENLİK

Tablo 8: Katılımcıların Centilmenlik ile ilgili bulguları

CENTİLMENLİK				
Sorular	Kodlar	Alt Temalar	Tema	Katılımcılar
11- Okullar arası bir futbol karşılaşmasında gole giden bir futbolcu, kaleciyle karşı karşıya olduğu bir pozisyonda kalecinin sakatlanarak yerde yattığını görüyor ve topu oyun dışına atıyor. Siz bu pozisyonun nasıl bitmesini isterdiniz?	Rakibini düşman görmeme	Eşit şartlarda yarışma	CENTİLMENLİK	A,B,G
	Haksız kazancı reddetme			
16-Okullar arası müsabakalarda mutlaka “kazanmak” için oyun kurallarının dışına bir kereliğine de olsa çıkarmısın? Neden?	Kazanma öncelikli davranış	Çıkar gözetme(-)		C,D,E,F
	Sağlığın düşünülmemesi			
	Kesinlikle çıkmam	Sportmenlik		A,C
	Kazanmak, takdir edilmek için çıkarım	Kazanma Öncelikli Davranış		B,D,E,F
23-Oyunu kazandığınızda, sahadan ayrılmadan önce neler yaparsınız?	Antrenörüne göre hareket ederim.	Aşırı bağlılık		G
	Sevincini Arkadaşlarla paylaşma	Başarıyı paylaşma		A,B,C,D,E,F, G

	Sevincini Öğretmenle paylaşma			A,B,C,D,G
	Sevincini Seyirciyle paylaşma			F, G
	Sevincini Aileyle paylaşma			C
	Rakip takımı tebrik ederim	Sportmenlik		A,C,E,F
	Hakemi tebrik ederim			A,E,F
24-Hakem hataları ile yenildiğiniz bir karşılaşmada, rakip takımı tebrik eder misiniz? Açıklayınız?	Rakip takımı tebrik ederim	Hoşgörü		A,B,C,F
	Rakip takımı tebrik etmem			D,E
	Hakeme itiraz	Sportmenliğe aykırı davranma		B,F,G
	Suçlama			B,C,E,F
	Tepki göstermek			A,B,F,G
25- Eksik oyuncu ile çıktığınız bir karşılaşmayı kaybettiğinizde, rakip takımı tebrik eder misiniz?	Rakip Takımı Tebrik ederim ve Sonucu kabullenirim	Sportmenlik		A,B,E,F,G
	Rakip takımı tebrik ederim ve sonucu kabullenmem			B,D
26- Çok gergin ve tartışmalı sınıflar arası bir basketbol müsabakasından sonra karşılaşmayı kaybetmeniz, rakip takım oyuncularını tebrik	Tüm takımı tebrik ederim	Dostça oynama		C,A
	Tüm takımı tebrik etmem			E,F

eder misin?	Sorun Yaşadığımız Oyuncuları Tebrik etmem			B,D,G
-------------	---	--	--	-------

- **Eşit şartlarda yarışma ile ilgili öğrenci görüşleri;**

Rakibini düşman görmeme ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Gol atıp kazanmak isterim tabii ki. Fakat bunun için eşit şartların oluşması daha iyi olur” (G:A, s:7, 16, 17), “Gol atacaksak o kalecinin ayakta olup eşit şartlarda mücadele ederek gol atmak isterim” (G:B, s:8, 1,2), “Her şeyden önce bizim için önemli olanın sağlık olması gerektiğidir. Daha eşit şartlarda yarışmak isterim.” (G:G, s:8, 19, 20)

Haksız kazanç ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Kaleci yerde acı içinde yatıyor. Bence bu durumda gol atılmaması lazım. Bunu haksız kazanç olarak görüyorum. Kalecinin sağlığı için topun dışarı atılmasını isterdim” (G:A, s:7, 15,16). Topun dışarıya atılması gerekir bence de. Kaleci yerde iken gol atıp karşılaşmayı bu şekilde kazansak bile hep içimde hakkımızla kazanamadığımız düşüncesi olacaktır. İçimde kaybettiğimizi düşünceğim”(G:B, s:7, 18,19, s:8, 1). “Bende bu pozisyonun böyle bitmesinden tarafım. Sonuçta yerde yatan oyuncu rakip dahi olsa arkadaşımız her şeyden önce.” (G:G, s:8, 18, 19)

Çıkar Gözetme

Çıkar gözetmeme alt teması ile ilgili kazanma duygusu ve sağlığın düşünülmesi adı altında iki tane kod ortaya çıkmıştır. Bunlar;

Kazanma öncelikli davranış ve sağlığın düşünülmesi ile ilgi öğrenci görüşleri;

“Pozisyonda kalecinin sakatlığıyla ilgim olmadığı için ilk önce golümü atardım. Daha sonra kalecinin yanına giderek durumuyla ilgilenirdim. Gole sevinmeden önce rakip arkadaşımın durumu ile ilgilenirdim. Kazanmamız gereken bir karşılaşma olduğu için bu pozisyonda da ben böyle yaptım “ (G:C, s:8, 3, 4, 5, 8). “Taraftar olsam gol atmasını isterdim. Futbolcu olsam, ben sakatlamadığım için kaleciyi önce golümü atar, daha sonra da kalecinin yanına giderdim. Kaleciye yardım ederdim” (G:D, s:8, 9, 10). “Takım arkadaşımın golü atmasını isterim. Zaten bizim için çok önemli bir maç. Sonuçta hakem maçı yönetiyor. Oyun durmamışsa arkadaşımın vuruşu gerçekleştirip golü atmasını isterim” (G:E, s:8, 12, 13, 14). “Kalecinin gerçekten sakatlığı varsa sorun olmaz benim için. Fakat sakatlığı yoksa kalecinin takım arkadaşına çok kızarım. Bunu yapmasının sebebini sorarım. Karşılaşmayı kazanmamızı sağlayacak böyle bir pozisyonu harcamamız beni çok üzer.” (G:F, s:8)

- **Kazanma Öncelikli Davranış**

Kazanmak takdir edilmek için çıkarım ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Çok büyük bir sportif karşılaşma ise çıkmayı düşünürüm. Çünkü o anki hırs ile birlikte kazanma duygusunun getireceği mutluluğu ve gururu düşünerek bunu yaptım”(G:B, s:13, 3,4). “Mutlaka olmuştur. Bir karşılaşmada pivot oynuyordum. Topu ribaunt ile kaptım. Daha sonra topu sürerken top taşıma yapmıştım. Çabuk çıkıp hızlı hücum yapıp sonuca gitmek için yapmıştım” (G:D, s:13). “Kazanmak için yaparım. Çünkü kazanınca mutlu oluyoruz ve okulda daha başka bir gözle görülüyor. Ayrıca okulda ödüllendiriliyor başarı kazandığımız zaman”(G:E, s:13). “Bir kereliğine de olsa oyun kurallarının dışına çıkarım. Çünkü takdir edilmeyi seviyorum. Takdir edilmekte kazanmaktan geçiyor. Kazanmak için bazen istemeden de olsa oyun kurallarının dışında hareket yapabiliyoruz.” (G:F, s:13)

- **Başarıyı Paylaşma**

Arkadaşla, öğretmenle, seyirciyle ve aileyle sevincini paylaşmayla ilgili öğrenci görüşleri;

“Eğer bizi izleyen arkadaşlarımız varsa onların yanına gidip kaynaşıyoruz. Takım arkadaşlarımızı ve öğretmenimizi tebrik ediyoruz”(G:A, s:20, 22,23). “En iyi oynayan arkadaşımızı havaya fırlatıp, daha sonra yere atarak hep birlikte üst üste atlamıştık. Hocamızla sevincimizi soyunma odasında yaşıyoruz. Sahanın ortasında oyuncularla daire oluşturarak okulumuzun ismini bağırtıyoruz” (G:B, s:21).“Kendi aramızda seviniyoruz. Ailelerimiz sürekli maçlarımıza geliyorlar. Şehir dışı maçlarımıza bile geliyorlar. Sevincimizi özellikle ailemizle paylaşıyoruz” (G:C, s:21,4, 5, 6).“Seviniyoruz. Herkes birbirine sarılıyor maç bitiminde. Soyunma odasında herkes birbirini tebrik edip, aferin iyi oynadık, şu hücum mükemmeldi gibi konuşmalar geçiyor aramızda. öğretmenimiz bizi tebrik ediyor” (G:D, s:21).“Takımca toplanıp saha ortasında birbirimize sarılıp bağırtıyoruz. Takım içinde tebrikleşiyoruz”(G:E, s:21, 10, 11).“Takımca kazanmanın getirmiş olduğu sevinci paylaşıyoruz. Varsa seyircimize gideriz” (G:F, s:21, 14).“Kendi aramızda kutlamalar yaparız. Öğretmenimizin yanına gideriz. Birbirimizi tebrik ederiz. Karşılaşmamızı izlemeye gelen seyircimiz olmuşa sevincimizi onlarla paylaşıyoruz. Özellikle kutlamalarımız soyunma odasında coşkulu olur” (G:G, s:21).

- **Sportmenlik**

Rakip takımı ve hakemi tebrik etmek ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Hakemleri de tebrik ediyoruz. Rakip 24-takımı da tebrik ediyoruz. Rakip takım buna izin verdiği sürece” (G:A, s:20, 23,24).“Rakip takımı tebrik ediyoruz”(G:C, s:20, 4).“Rakip takımı ve hakemleri saha içerisinde çok önemli sorunlar yaşamadığımız sürece karşılaşma sonrasında tebrik ederiz. Takımca istemesekte hocamızın uyarısı ile karşılaşma hakemlerini ve rakip takımı tebrik ederiz” (G:E, s:21, 11, 12, 13). “Tabiki hakemi tebrik ederiz. Rakip takımı tebrik etmek istemesekte hocamız bizi uyarak tebrik etmemizi sağlar” (G:F, s:21, 15, 16).

- **Hoşgörü (Soru 24)**

Rakip takımı tebrik etmek ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Tebrik ederim. Sonuçta rakibimiz kazanmış ve bir mücadele göstermiş bundan dolayı tebrik ederim”(G:A, s:21, 20, 21).“Rakip takım oyunun dengesini bozacak bir durum yaratmamışsa, rakip takımı tabii ki tebrik ederim”(G:B, s:21-22, 25, 1).“Tebrik ederiz. . Biz rakibi tebrik etmesek bile onlar bizi zaten tebrik eder. Yinede bu takımla ikinci bir defa karşılaşmak isterim”(G:C, s:22, 5, 6).“Yinede rakip takımı tebrik ederim”(G:F, s:22, 14).

Rakip takımı tebrik etmem ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Hakem hatası olduğunda etmiyorum. Rakip gıcıklık yapıyorsa, yenilgimizin hakem hatası ile olduğunu düşünmüyorsa ve siz böyle yaptınız diye suçlayıcı konuşuyorsa tebrik etmem” (G:D, s:22).“Rakip takımı tebrik etmem. Çünkü bizim takım iyi oynadığı halde hakem rakip takımı tutarak hakkımız yenmiştir” (G:E, s:22, 11,12).

- **Sportmenliğe Aykırı Davranma**

Hakeme itiraz, suçlama ve tepki göstermek ile ilgili öğrenci görüşleri; (soru:24)

“Hakemlere önündeki bir pozisyonda düdük çalmadığı zaman çok tepkim oluyor. Fakat görmesi zor pozisyonlarda bir tepkim olmaz. Karşılaşmanın hakemine karşı az da olsa tepkimiz olur” (G:A, s:21, 22, 23, 24). “Hakeme giderim ve çok yoğun bir itirazda bulunurum. Bu davranışımın centilmenlik dışı bir hareket olduğunu da düşünmüyorum. Hakemlik görevini birileri ona vermişse sahada en iyisini yapmak zorunda. Sonuçta herkes oyun olsa da bir emek sarf ediyor”

(G:B, s:22, 1, 2). “Hakemi de suçlarız. Sonuçta hakem hataları ile yenilmişiz” (G:C, s:22, 5, 7). “Bizim takım iyi oynadığı halde hakem rakip takımı tutarak hakkımız yenmiştir. Hakemin karşı tarafı tutması yenilmemize neden olmuştur” (G:E, s:22, 11, 12). “ Hakeme tepkili olduğumuz için maçtan sonra itirazlarımız devam eder. Hakemi tebrik etmeyiz. Hakemi tebrik etmeyi düşünsem de bunu imalı bir şekilde dile getiririm. Örneğin maçtan sonra hakemin elini sıktıktan sonra alkışlamak gibi” (G:F, s:22, 15, 16, 17). “Şöyle söyleyim bir karşılaşmada böyle bir durum yaşadık. Çok farklı yenilmemize rağmen hakem yönetimiyle tüm takımı çileden çıkarttı. Hatta hakeme itirazdan öğretmenimiz dışarı atıldı. Rakiple hiçbir sorun yaşamadık. Fakat hakeme yönelik çok yoğun bir tepkimiz oldu. İçimizde kırmızı kart gören arkadaşlarımız oldu. Tabiki fiziksel bir saldırımız olmadı. Karşılaşmadan sonra hakemin elini sıkmadık “ (G:G, s:22).

• Sportmenlik (soru 25)

Rakip takımı tebrik etmek ve oyun sonucunu kabullenme ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Tebrik ederim. Sonuçta rakip takım çıkmış futbolunu oynamış ve kazanmış. Sonuçta biz eksik çıkıyoruz karşılaşmaya. Fakat rakip takımdan şunu beklerdim. Bizde eksik başlayalım rakip tamamlanuncaya kadar. Yapmıyorlarsa da sonuçta bu onların hakkı. İstedikleri gibi başlarlar karşılaşmaya” (G:A, s:22). “Rakip takımı tebrik ederiz” (G:C, s:23, 7). “Rakip takımı tebrik ederim. Sonuçta karşılaşmayı eksik oyuncu ile oynayacağımızı kabul etmişiz. Bu şekilde de karşılaşmayı oynayacağımızı ve kazanabileceğimizi zannederek gelmişiz maça. Böyle oyuna başlamamızda rakip takımın bir suçu yoktur” (G:E, s:23). “Sonuçta bu durum bizden kaynaklanıyor. Tabiki rakip takımı tebrik ederim. Tebrik etmeyecek olsak hiç çıkmamamız lazım karşılaşmaya” (G:F, s:23). “Tabiki tebrik ederiz. Sonuçta bu durum bizim suçumuz veya öğretmenimizin suçudur. Eksik oyuncu ile oynadığımız bir karşılaşmada daha hırslı oynayacağımızı ve bu durumun bizi oyuna daha motive edeceğini düşünüyorum “ (G:G, s:23).

Rakip takımı tebrik etmek ve oyun sonucunu kabullenmeme ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Tebrik ederim. Fakat rakibe eksik oynadığımızı belirtirim. Rakibe istemeden de olsa adil bir karşılaşma olmadı ama yinede sizi tebrik ederim diye söylerim” (G:B, s:23, 1,2). “Tebrik ederim. Gelmeyen arkadaşlarıma kızarım. Bir final maçında o güne kadar tüm maçlarımıza gelen arkadaşlarımız dershaneye gittikleri için gelmediler ve o gün yenildik. Eğer olsalardı yenecektik “ (G:D, s:23).

• Dostça Oynama

Tüm takımı tebrik ederim ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Bana karşı tepki ve küfür olduysa rakibi tebrik etsem de kırılganlığımı belli ederim. Sonuçta kimse kimseye hakaret etme hakkına sahip değil. Karşılaşmayı kazanmak için her yolun mubah sayılması doğru bir davranış değil” (G:A, s:23, 19,20,21). “Rakiple tartışma yaptığımız da oluyor. Özellikle bir karşılaşmada rakiple çok gerginlik yaşadık. Oyuncular la karşılaşma sonrasında tebrikleşirken elimi çok fazla sıkmışlardı. Canım acıdı. Fakat maçta olan maçta kalır diye düşünüyorum” (G:C, s:24, 6, 7, 8, 9).

Tüm takımı tebrik etmem ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Kimseyi tebrik etmem. O anda çok sinirli olurum. Sinirim yatışana kadar kimsenin yanımda olmasını istemem. Zaten o anki psikolojimden dolayı da kimseyi tebrik etmeye gitmem” (G:E, s:24). “Bize kalsa tebrik etmeyiz rakip takımı. Çünkü saha içinde sırf karşılaşmayı kazanmak için her türlü bizi oyundan düşürme hareketlerini kabul etmemiz mümkün değil. Fakat hocamız tebrik etmeden ve gerilimli bir şekilde karşılaşmayı terk etmemize izin vermez” (G:F, s:24).

Sorun yaşadığımız oyunculara tebrik etmem ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Bunu yaşadım. Bölge şampiyonasında. Karşılaşma öncesinde başladılar tahrik etmeye. Kazansaydık gruptan çıkacaktık. Karşılaşmanın huzurunu kaçırıcı birçok davranışta bulundular. Gardları bizim oyuncumuzu resmen tekmeledi potanın altında. Sonuçta yenildik. Şahsen böyle bir durumda ben sadece bize karşı kötü harekette bulunan ve gerginlik yaratan rakip oyuncunun elini sıkmam. Gerçekten de böyle oldu. Karşılaşmadan -sonra elini uzattı ben elimi uzatmadım sadece o oyuncuya” (G:B, s:23-24). “Onlar bana gıcıklık yaptıysa tebrik etmem. Özellikle tartıştığımız ve restleştiğimiz oyuncunun elini sıkmam. Eğer saygısızlık yapmayan oyuncular varsa takımda onların elini maçtan sonra sıkırım ve tebrik ederim” (G:D, s:24). “Karşılaşmalarda gerginlik ve tartışmalar yaşamak beni çok üzüyor. Oyundan soğumamı da sağlıyor, hırslanmamı da. Çok abartılı olmamışsa yaşananlar, en azından rakibin tüm oyuncularını ile sorunlar yaşayamayacağımız için, sorun yaşamadığım oyuncuları tebrik ederim” (G:G, s:24).

2. ERDEMLİLİK

Tablo 9: Katılımcıların Erdemlilik ile İlgili Bulguları

ERDEMLİLİK				
Sorular	Kodlar	Alt Tema	Tema	Katılımcılar
13-Karşılaşma içerisinde yapmış olduğun hatalarını kabullenir misin? (Bu itiraflarından dolayı takımda yedek kalacağını bildiğin halde)	Kendimi eleştiririm.	Özeleştir	ERDEMLİLİK	A,B,F,G
	Hatalarımı kabullenirim			A,B,E,F,G
	Bazen kabullenirim			D
	Hatalarımı kabullenmem.	Özeleştir (-)		C
	Bende Arkadaşlarımın hatalarını söylerim ve suçlarım.	Bencilik		B,E
14-Sınıf arkadaşların ile oynadığınız oyunlardaki amaçların nelerdir?	Kaynaşmak	Sporseverlik		A
	Önce sağlık			C
	Eğlenmek, haz almak			D,G,E
	İlk önce kazanmak	Kazanma Öncelikli Davranış		B,F
15- Okullararası bir futbol maçında	Üzülürüm	Sportmenlik		

rakip oyuncu tarafından küfür ve hakarete maruz kalsan tepkin nasıl olurdu?	Karşılık vermem			A,B,G,F
	Karşılık veririm			C,D
	Şiddette bulunurum	Şiddete eğilim		D,E
	Karşılaşma sonunda hesaplaşırım			E
17. Okullar arası karşılaşmalarda mağlubiyet durumunda, çok olağanüstü bir olay yaşanmamışsa bu mağlubiyetin sebebi olarak neyi gösterirsin? Takımca çok kötü oynamışsanız arkadaşlarını suçlar mısın?	Arkadaşlarını eleştirmemek	Empati kurma		A,G
	Özeleştirisinin yapılması			G
	Takımca eleştiri getirmek	Birlikteliği sağlama		B
	Karşılıklı suçlamalar	Psikolojik Şiddet		C,D,E,F
18- Sınıflar arası karşılaşmalarda çok iyi oynamana rağmen takımın mağlup olsa ve mağlubiyetin sebebi de sana yüklense ne hissedersin? Bu durum sende ne gibi etkiler yaratır?	Üzüntü duymak	Empati Kurma		A,F
	Takım oyununu önemseme	Dayanışma		A,G
	Tavır alma	Kendini soyutlama		F,E,B
	Arzu ve isteğin kırılması			B
	Karşılıklı suçlama	Psikolojik		B,C,D,E
	Anlık öfkelenme	Şiddet		A,B,C,D,E, G,

- **Özeleştiri**

Kendimi eleştiririm ve hatalarımı kabullenirim ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Karşılaşma içerisinde yapmış olduğum hatalarımı kabullenirim. Mesela penaltı oldu ve illa ben atmak istedim. Penaltı vuruşunu auta attım ve takımında yenildi. Çok üzülürüm tabii ki. Bu durumda karşılaşmadan sonra ilk önce hocamdan daha sonra da arkadaşlarımdan özür dilerim” (G:A, s:10, 1-2-3-4). “Kabullenirim” (G:B, s:10, 5). “Hatalarımı kabul ederim” (G:E, s:10, 16).

“Hatalarımı kabullenirim. Kendi kendimi de eleştiririm. Fakat takım arkadaşlarımın bana vermiş oldukları tepkiye kızarım. Sonuçta takımdaki oyuncular olarak hepimiz hatalar yapıyoruz” (G:F, s:10). “Sonuçta yapılmış hatalar var kabullenirdim. Örneğin bir pozisyon olur topu arkadaşıma atmam veya arkadaşım yerde olur topu dışarı bırakmam vb. pozisyonlardan dolayı arkadaşlarımdan özür dilerim” (G:G, s:10, 21-22-23).

Bazen kabullenirim ile ilgili öğrenci görüşü;

“Bazen kabulleniyorum. Genelde hırslı oynuyorum. Rakip bazen iyi oynuyor. Yani bizden daha iyi oluyorlar. Bazen de karşılaşma içerisinde bana karşı sözlü sataştıkları için kötü oynuyorum. Bunları söylememe gerek yok ki. Elimden geleni yaptığıma inanıyorum.”(G:D, s:10, 13-14-15)

Hatalarımı kabullenmem ile ilgili öğrenci görüşü;

“Bazen haksızlık yapıyorlar onu kabullenmiyorum. Genellikle oluyor bu futbol maçında, basketbol maçında. Beni yedek bırakacak olsalar bile bana haksız yere suçlamalarda bulunmalarını istemiyorum. Hatalar olabiliyor. Bunları anlatınca da aşırı üzerime geldiklerine inanıyorum” (G:C, s:10, 8-9-10).

- **Bencillik**

Bende Arkadaşlarımın hatalarını söylerim ve suçlarım ile ilgili öğrenci görüşleri:

“Ben kendi hatalarımı kabullensem bile takım arkadaşlarımın hatalarını yüzlerine söylerim. Kendimle kıyaslama yapmam ama başkalarının da hatalarını görmesini isterim ve söylerim. Sadece benim üzerime yüklenmeleri beni bunalır” (G:B, s:10, 5-6-7). “Takım arkadaşlarımın da hatalarını çok sert bir şekilde dile getiririm. Eğer benim üzerime çok gelirlerse, karşılaşma içerisinde yapmış oldukları hatalarından dolayı takım arkadaşlarıma suçlamalarda bulunurum” (G:E, s:10, 16-17-18).

- **Sporseverlik**

Eğlenmek, hazalmak ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Eğlenmek, zevk almak, gülmek... Sınıf arkadaşlarım ile oynadığımızda hurs olmuyor zaten bende”(G:D, s:11, 10-11). “Eğlenmek, eğlenceli de olsa kazanmak, kendimi geliştirmek ve güçlenmek” (G:E, s:11, 13). “Genelde eğlenmek için oyun oynarım. Vakit geçirmek içinde oynadığım olmuştur” (G:G, s:11, 17).

- **Kazanma Öncelikli Davranış**

İlk önce kazanmak ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Daha çok kazananın ve kaybedenin olduğu oyunları seviyorum. Asıl hedeflerim bunlar” (G:B, s:11, 4). “Sonuçta kazanmak için oynuyoruz. Arkadaşlarımın zayıf yönlerini bulup onlara söyleyerek düzeltmelerini isterim. Böylelikle daha iyi bir takım olacağımızı düşünüyorum” (G:F, s:11).

- **Sportmenlik**

Karşılık vermem ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Ben herhangi bir karşı tepkide bulunmam. Zaten rakip bu durumu oyun dengemizi bozmak amaçlı yaptığını düşünürüm”(G:A, s:11, 20-21). “Kesinlikle hakeme söylerim. Kendim bir müdahale de bulunmam. Hakem görmedim derse hocam daha dikkatli olun derim. Bu hareketleri yapan rakip sonuçta aynı hareketleri tekrar yapacaktır” (G:B, s:12, 1-2-3). “Arkamı döner

soyunma odama giderim. Maç kazanmak onlar için söylenmiş en büyük küfür olur”(G:F, s:12, 19-20). “Bu durumda profesyonel bir oyuncu gibi davranırım karşılık vermem. Genelde hakaretlere maruz kalıyorum rakip tarafından olsun, küçük taraftar gruplarından olsun. Fakat bunlara karşılık vermemeye çalışıyorum” (G:G, s:12, 22-23-24).

- **Şiddet**

Şiddette bulunurum ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Basketbol maçında yaşadım. Rakip oyuncunun elinden topu çaldım. 1-2 dakika geçtikten sonra o oyuncu benim elimden topu çaldı ve bana küfür etti. Aynısını bende ona söyledim. Geçen yıl bir karşılaşmada çok sinirlenmiştim. Çocuk bana savunma yaparken vurmuştu. Bende ona aynı şekilde cevap vermiştim” (G:D, s:12, 11-12-13-14). “Karşılaşma esnasında tepki vermemeye çalışırım. Fakat karşılaşmanın harareti ve yorgunlukla birlikte bende karşı tepkide bulunabilirim. Daha çok oyun sonunda rakip oyuncu ile hesaplaşmayı denerim. Önce tartışırım fakat yine küfür ve hakaretlere devam derse kavga ederim. Sınıflararası karşılaşmada olsa aynı hareketi yine yaparım” (G:E, s:12, 15-16-17-18).

- **Psikolojik Şiddet**

Karşılıklı Suçlamalarla ilgili öğrenci görüşleri; (soru:17)

“Paslaşmaları iyi yapamıyoruz. Herkes bir birini uyarmaya ve bağırıma başlıyor karşılaşma içinde. Ben de kendimi tutamıyorum. Ondan sonra karşılaşma içerisinde küsmeler başlıyor. Karşılaşma sonrasında bu suçlamalar devam ediyor. Bende kendimi -savunuyorum. Onların yapmış olduğu hatalardan bahsediyorum” (G:C, s:14, 11-12-13-14). “Az önce tenefüste başka bir sınıfla maç yapmıştık. Maçta yenildik. Daha sonra oturduk 16-konuştuk. Yaptığımız hataları söyledik ve aramızda anlaştık. Ben de dahil herkes birbirini 17-suçluyor. Fakat daha sonra olayı tatlıya bağlıyoruz” (G:D, s:14). “Ben oyun içerisinde yeterince gayret ettiğime inaniyorsam takım arkadaşlarımı suçlarım”(G:E, s:14, 18). “Ufak tefek hataları söyler ve paylaşırsız tabii ki. Bu hatalar karşısında sert tepki göstermem, aşırı suçlanmadığım sürece” (G:F, s:14, 21-22).

Karşılıklı Suçlamalar ve Anlık Öfkelenme ile ilgili öğrenci görüşleri; (soru:18)

“Onlar kötü oynamış ben iyi oynamışım. Öncelikle bunun bir takım oyunu olduğunu bilmeleri lazım. Kendimi o an için kötü hissederim. Neden böyle davrandıklarını anlamaya çalışırım. Arkadaşlarıma o an için çok kızarım. Fakat ileriye dönük bir kızgınlığım olmaz. İlerde oynayacağımız karşılaşmalardaki tavrımı ve oyunumu etkilemeyeceğini düşünüyorum” (G:A, s:15, 2-3-4-5-6). “Kendimi savunmaya geçerim. Ben iyi oynadığımı düşünüyorum. Arkadaşlarıma derdim ki bu karşılaşmayı kazansaydık benim sayemde kazanacaktık. Kaybedince de benim yüzümden olamaz diye tepki gösterirdim. Kendi yaptığınız hataları da görmeniz gerekir. Aynı zamanda arkadaşlarıma karşı sinirlenirim” (G:B, s:15, 7-8-9-11). “Oyun içerisinde yapmış olduğum olumlu hareketleri onlara hatırlatırım. Ben isabetli pas atmasam nasıl başarılı olacaktınız derim. Sinirlerim arkadaşlarıma karşı. Bencilce davrandıklarını düşünürüm. Karşılaşma sonrasında zaten tartıştığımız oluyor. Herkesin birbirini suçlaması ortamı iyice geriyor. Fakat daha sonraki günlerde arkadaşlarla yine beraberiz. Herhangi bir küskünlük olmuyor” (G:C, s:15). “Ben çok iyi oynadım ve takım yenildi. Beni suçluyorsa, bende onların hatalarını onlara söyledim. Öfkelenirim takımdakilere karşı. Siz sanki oynamayı çok iyi biliyorsunuz diye çıkışırım onlara. Karşılaşmada yaptıklarını anlatarak kendimi haklı çıkarmaya çalışırım” (G:D, s:15). “Kendileri çok iyi oynamıyorlarsa ve beni suçluyorsa neden böyle kendilerini eleştirmediklerini düşünerek tepki gösteririm” (G:E, s:15). “Bazen eleştirinin dozajı arttığı zaman arkadaşlarıma bağırıp çağırdığım da oluyor. Fakat daha sonra aramızda tatlıya bağlıyoruz” (G:G, s:16, 6-7-8).

3. DÜRÜSTLÜK

Tablo 10: Katılımcıların Dürüstlük ile İlgili Bulguları

DÜRÜSTLÜK					
Sorular	Kodlar		Alt Tema	Tema	Katılımcılar
34- Hakemin görmediği bir pozisyonda takım arkadaşın rakip oyuncuya dirsek atarak onu oyundan saf dışı bırakarak, golü atıyor ve galip geliyorsunuz. Fakat bu faulü sadece sen görüyorsun. Bu durumda ne yaparsın?	Kazanmak önemli		Kazanma Öncelikli Davranış	DÜRÜSTLÜK	A,C,F
	Hakemin görmesi önemli				A,C,E,F,G
	Hakeme söyleme	Karşılaşma içerisinde	Doğru davranış		B
		Karşılaşma sonrasında			C
	Arkadaşımı uyarırım		Sportmenliğe aykırı davranış		A,B,D,E,F,G
	Galibiyeti hak etme				A
12- Bu iki durumla ilgili görüşleriniz nelerdir? a)Takımın mağlup durumda iken, sana ikinci sarı kartı gösterdikten sonra kırmızı kartını unutan hakemin kararı karşısında oyuna devam ediyorsun. b) Yine aynı maçta Takımın mağlup durumda iken, sana ikinci sarı kartı gösterdikten sonra kırmızı kartını unutan hakemin kararı karşısında, hakemi uyararak oyundan atılıyorsun ve maçı kaybediyorsunuz. Bu seni ve takımı nasıl etkiler?	Haksız kazanç sağlamama		Sportmenlik	A,B,C,D,F,G	
	Dürüst davranma			A,B,C,D,F	
	Kurallara uygun davranmama		Sonucu kabullenme	E	

DÜRÜSTLÜK

27-Beraberlikle devam eden bir okullar arası futbol karşılaşmasında, hakemin görmeyip gol vermediği bir pozisyonda, hakeme giderek topun gol çizgisini geçtiğini söyleyip takımının yenilmesine ve elenmesine neden olan bir arkadaşınız hakkındaki yorumlarınız nelerdir? Açıklar mısınız?	Uyarmaya gerek yok	Dürüstlüğe aykırı davranış	A,B,C,D,E, F,G
	Benim görmem önemli		B
	Arkadaşıma tepkide bulunurum		A,B,C,D,E, F,G
	Arkadaşım doğru olanı yapmış	Doğru davranış	C
	Karar verecek hakem	Hakemi yanıltma	A,B,C,E,F, G
	Kazanmak daha önemli	Kazanma Öncelikli Davranış	B,C,D,F

- Kazanma Öncelikli Davranış**

Kazanmak ve hakemin görmesi önemli kodları ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Pozisyonla ilgili karşılaşma içerisinde bir yorumda bulunmam Sonuçta maçın hakemlerinin görmesi gereken bir pozisyon” (G:A, s:32, 1-2-3). “Kazanmak çok önemli zaten. Bir de karşılaşmada sonuçta dört tane hakem var bunların hiç birisinin görmemesi de ilginç. Bu hakemler ne işe yarıyor. Bu pozisyonu yapan ben olsam. Golü attıktan sonra düşen oyuncuyu gidip kaldırırm. Fakat hakeme söylemem”(G:C, s:32, 8-9-10-11). “Pozisyona tepkisiz kalırım. Sonuçta hakemin görevi pozisyonları yakalamak ve cezalandırmak” (G:E, s:32, 17-18). “Maçı kazanmamız çok önemli olduğu için ve hareketi hakem görmediği için pozisyon hakkında konuşmam” (G:F, s:32, 21-22). “Bu pozisyonu mücadele hırsı olarak kabul ederim. Maçın hakemine söylemeyi düşünmem. Yine de karşılaşma içerisindeki kazanma hırsıyla böyle pozisyonlar yaşanıyor” (G:G, s:32, 23-24-25).

Kazanmak daha önemli ile ilgili öğrenci görüşleri;(soru:27)

“Kazanma isteği, o anki hırs ve öfkeyle arkadaşına kızabilirim”(G:B, s:25, 9). “Yeniliyoruz sonuçta. Aslında arkadaşımız doğru olanı yapmışta. Arkadaşımıza tepki gösteririz yinede. Çünkü kazanmamız lazım” (G:C, s:25, 10-11). “Ben olsam top gol çizgisini geçmedi derdim. Fakat bizim oyuncumuz söylüyorsa. Bırak 15-onlar söylesin itiraz etsin sen neden söylüyorsun diye çıkıştırdım. Sonuçta yenmemiz lazım”(G:D, s:25, 14-15-16). “Arkadaşıma çok sinirlenirim. Hakemin vermiş olduğu ilk karar önemli. Bu kararı arkadaşımın söylemesine gerek yoktur. Bir de takımın elenmesine neden olması daha kötü”(G:F, s:25, 22-23-24).

- Doğru davranış**

Arkadaşımı uyarırım ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Karşılaşma sonrasında neden böyle bir hareketi yaptığını sorarım. Sonuçta bu bir oyun. Kazanmak güzel bir durum. Fakat bunun daha kurallara uygun yollardan olmasını isterim” (G:A, s:31, 23-24, s:32, 1). “Karşılaşmadan sonra dirsek atan arkadaşım da tartışırım. Bu tür bir gol atmak emek hırsızlığı gibi geliyor bana” (G:B, s:32, 6-7). “Eğer gerçekten o oyuncu bize böyle hareketler yapmıyorsa ve bize karşı kötü davranmamışsa, arkadaşına maçtan sonra neden dirsek attığını söylerim. Fakat o oyuncuda bize aynı şeyleri yapmışsa takım arkadaşına bir şey söylemem” (G:D, s:32, 12-13-14-15). “Takım arkadaşına daha dikkatli olmasını söylerim daha sonra. Çünkü bu tip

pozisyonda hakemin görmesi durumunda oyundan atılabileceğini söylerim” (G:E, s:32, 18-19). “Takım arkadaşına maçtan sonra yaptığı hareketten dolayı makul bir şekilde sitem ederim” (G:F, s:32, 20-21). “Karşılaşmadan sonra arkadaşına bu pozisyonu sorarım. Fakat bir daha yapmamasını söylerim. Haksız kazanç yoluyla maç kazanmayı istemem” (G:G, s:32, 24-25).

• Sportmenlik

Haksız kazanç sağlamama ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Ben hakemi uyarmak isterim tabii ki haksızlık olmaması için. İki tane haklı yere sarı kart görmüşüm. Hakemi de zor durumda bırakmamak lazım” (G:A, s:9, 1-2). “Burada oyunu çevirsek bile ben adil bir şekilde yapmamış olacağım bunu. Belki çok önemli bir pozisyonu kurtaracağım kalenin önünde. O anda ben olmayacaktım ve o pozisyon gol olacaktı. Burada rakip takıma haksızlık yapılacağını düşünüyorum” (G:B, s:9, 6-7-8-9). “Öncelikle hakemin sarı kartları hatalı gösterdiğine inanıyorsam itiraz ederim. Tepkimi gösteririm. Fakat hakemi burada uyarırım” (G:C, s:9, 10-11). “Takımın nasıl etkileneceği önemli değil çünkü kırmızı kartı artık hak etmişim” (G:D, s:9, 15-16). “Rakip takıma çok büyük bir saygısızlık olacağını düşünüyorum” (G:F, s:9, 21). “Bu pozisyonda hakeme kırmızı kartı unuttuğunu söylemesem bile bunun acısını bir türlü 25-takımdan ve benden çıkacağına inanıyorum. Uyarmasam da daha sonra bu durum anlaşıldığında kural hatasından dolayı maçın tekrarı veya hükmen mağlup olma gibi bir durumun söz konusu olacağını düşünüyorum” (G:G, s:9, 24-25).

Dürüst davranma ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Bu durum sonuçta hakemin hatası fakat ben yinede söyledim. Vicdani bir durum olduğunu düşünüyorum” (G:A, s:9, 2-3). “Hakeme oyun kurallarından dolayı ikinci sarı karttan dolayı kırmızı kartı unuttuğu için söylemek isterim” (G:B, s:9, 4-5). “En azından dürüstçe davranmam gerektiğine inanıyorum. Zaten burada ikinci sarı kattan sonra oyundan atılmam gerekiyordu” (G:C, s:9, 11-12). “Ben olsam hakem ikinci sarı kartı gösterdikten sonra soyunma odasına doğru hareket ederdim. Hakemin kırmızı kart göstermesini beklemezdim. Bu hareketimin bir şeyleri unuttuğunu da hakeme hatırlatır” (G:D, s:9, 13-14-15). “Rakip takıma çok büyük bir saygısızlık olacağını düşünüyorum. Böyle bir pozisyonda dürüst davranırdım ve hakeme söyledim” (G:F, s:9, 21-22).

• Sonucu Kabullenmeme

Kurallara uygun davranmama ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Benim için böyle bir pozisyonda hakemin görmesi önemli. Hakem görmemişse eğer pozisyonu, yeniyorsak hakeme söylerim. Karşılaşmada yeniliyor isek hakeme söylemem. Sonuçta bu pozisyonda hakeme söyleyip kırmızı kartı görünce takımın yenilmesine neden olacağım” (G:E, s:9, 17-18).

• Dürüstlüğe aykırı davranış

Uyarmaya gerek olmadığını ve arkadaşına tepkide bulunacağını söyleyen öğrenci görüşleri;

“Arkadaşımın uyarmasına gerek olmadığını düşünüyorum. Sonuçta arkadaşımın doğruyu söyleyip söylemediğini de bilemem. Gerek yok bu tür açıklamalara. Arkadaşıma abartmamak şartıyla bu tür tepkilerde de bulunurum. Gördüğü pozisyonun ne kadar emin olduğunu sorarım” (G:A, s:25, 1-2-3-4-5). “Benim bulunduğum bölgeden pozisyonun nasıl görüldüğü de önemli. Ben gol olarak görmemişsem çok kızarım arkadaşına. Zaten pozisyon hakkında konuşmasına da gerek yok” (G:B, s:25, 6-7-8). “Yeniliyoruz sonuçta. Aslında arkadaşımız doğru olanı yapmışta. Arkadaşımıza tepki gösteririz yinede. Çünkü kazanmamız lazım. Orda bir olay çıkar” (G:C, s:25, 10-11). “Ben olsam top gol çizgisini geçmedi derdim. Fakat bizim oyuncumuz söylüyorsa. Bırak onlar söylesin itiraz etsin sen neden söylüyorsun diye çıkıştırdım. Sonuçta yenmemiz lazım. Takımının yenilmesine neden oldun diye kendisine söylenirdim. Fakat çok fazla kızmazdım kendisine” (G:D, s:25, 14-15-16-17). “Arkadaşımın böyle bir şey yapmasına gerek yoktur. Tepkim çok sert olur arkadaşına. O zaman

diğer takıma gitmesini söylerim. Bunu yapmanın bir aptallık olduğunu düşünüyorum” (G:E, s:25, 19-20-21). “Arkadaşıma çok sinirlenirim. Bu kararı arkadaşımın söylemesine gerek yoktur. Bir de takımın elenmesine neden olması daha kötü. Çünkü söylediğini değil de, takımının elenmesine neden olduğunu söyleyecek. Yaptığı doğru dahi olsa kimse görmediği için inanmayacak ona” (G:F, s:25, 22-23-24). “Karşılaşmanın hakemi golü verdiyse hakemi uyarmam. Tabii ki arkadaşım hakemi uyarırsa ve golümüzü iptal ettirirse tepkim büyük olurdu. Fakat tepkimi karşılaşma sonuna taşımam. Arkadaşıma neden böyle bir şey yaptığını sorarım. Makul bir cevap verse de karşılaşmayı kaybetmenin vermiş olduğu hırsla tepkim çok abartmadan devam ederdi” (G:G, s:25, 26-27-28, s:26, 1).

• Hakemi Yanıltma

Hakemin vereceği karar önemli diyen öğrenci görüşleri;

“Sonuçta maçı hakem yönetiyor ve kararları da hakem veriyor. Arkadaşıma uyarmasına gerek olmadığını düşünüyorum. Karar merci hakem diye düşünüyorum” (G:A, s:25, 1-2-3). “Zaten pozisyon hakkında konuşmasına da gerek yok. Sonuçta hakem var ve böyle yorumlamış. Hakemin görevi karşılaşma içerisinde olan pozisyonları görmek” (G:B, s:25, 7- 8- 9). “Yan hakemlerin bu pozisyonu görmesi daha doğrusu yani. Yan hakemin o pozisyonda ne işe yaradığını anlamadım” (G:C, s:25, 11-12-13). “Sonuçta pozisyonu görmesi gereken hakemdir. Arkadaşıma böyle bir şey yapmasına gerek yoktur” (G:E, s:25, 18-19). “Hakemin vermiş olduğu ilk karar önemli. Bu kararı arkadaşımın söylemesine gerek yoktur” (G:F, s:25, 22-23). “Karşılaşmanın hakemi golü verdiyse hakemi uyarmam”(G:G, s:25, 26).

4. FIRSAT EŞİTLİĞİ

Tablo 11: Katılımcıların Fırsat Eşitliği ile İlgili Bulguları

FIRSAT EŞİTLİĞİ				
Sorular	Kodlar	Alt Tema	Tema	Katılımcılar
19- Takımda çok iyi oyuncu olmana ve tüm çabalarına rağmen hocan seni hep yedek bıraksa kendini nasıl hissedersin?	Saygı duymak	Empati kurmak	FIRSAT EŞİTLİĞİ	A,E
	Üzüntü duymak			B,D,G
	Hırslanmak	Kendini ispatlama		A
	Ben merkezlilik	Bencilik		C,F,G
	Takımı bırakmak	Tavır almak		C
	Oyuna küsme			B,E,F,G
	Güven azalması			B,F,G,
	İstekli oynamama ve içe kapanma			B,E,F
20- Sınıf içi veya sınıflar arası	Kaynaşamama	Özeleştir	A	

karşılaşmalarda arkadaşların takım oluştururken seni hep en sona bırakıp, güçsüz takıma gönderseler kendini nasıl hissedersin?	Kırgınlık	Tavır almak	A,B,D,E
	Üzülmek		A,C,E
	Önemsenmemek, küçümsenmek		A,C
	Çıkıp gitmek		D
	Hırslanmak	Kendini ispatlama	A,D,E
	Sert müdahalede bulunurum	Şiddete yönelim	F
	Sert müdahalede bulunmam.		A,C,E,G
21- Takımdaki bir hatandan dolayı seni dışlasalar ve tekrar takıma girme şansı vermeseler kendini nasıl hissedersin?	Tekrar takıma girmek için hırslanmak	Sonucu kabullenmeme	A,B
	Haksızlık yapıldığına inanmak	Tepki göstermek	C,D,F
	Takımı bırakmak		C,D,E,G
	Kendine hakim olamama	Psikolojik şiddet	C
	Kızmak ve tavır almak		A,D,E,F
	Kin duymamak	Empati kurmak	G,B
	Üzüntü duymak		A,C,D,F,G
22- Sınıflar arası karşılaşmalarda takımlar oluştururken sürekli güçlü olan takımda (iyi oyuncuların olduğu tarafta) oynamak istermisin? Neden?	Oynamak istemem	Takım ruhunu oluşturma	G
			A, B,C,D
	Çekişme ve rekabetin olmaması	Adil olmak	B,C
	Birlik ve beraberlik		A,D,G
	Hırslanmak	Kendini ispatlama	E,F

	Bencilce oynanır	Bencillik		A,D,G
	Oynamak istemem			E, F
	Ön plana çıkma			F

- **Tavır almak**

Oyuna küsmek ve güven azalması, üzülmek ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Beni oyuna alsa da benden verim beklememeli. Daha sonra girdiğimde belki intikam duygusuyla bilerek kötü de oynayabilirim” (G:B, s:18). “İyi olmama rağmen beni yedek bırakmaya devam ederse bana karşı kişisel bir tavrının olduğunu düşünürüm. Bu durum beni takımda içe kapanık ve diyalog kurmayan bir oyuncu haline getirir. Bende hocama karşı tavır almaya başlarım” (G:E, s:19, 10, 11, 12, 13, 14). “Oyuna daha sonra girdiğimde istekli oynayamam. Bu durum yeteneklerimin ve oyun isteğimin geri gitmesine neden olur. Hocama benim yerime oynattığı oyuncunun benden ne gibi üstün özelliklerinin olduğunu sormak isterim” (G:F, s:19, 14, 15, 16, 17). “Öncelikle bir sporcu olarak görevimi çok iyi yaptığı halde takıma girememek çok kötü bir duygu Antrenöre veya öğretmene karşı güven duygum azalır, tavır almamı sağlar. Kendimi itilmiş ve kenarda bırakılmış gibi hissederim” (G:G, s:19).

İstekli oynamama ve içe kapanma ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Psikolojik açıdan beni bitirmiş olur. Oyuna motive olamam” (G:B, s:18, 22,23). “Bu durum beni takımda içe kapanık ve diyalog kurmayan bir oyuncu haline getirir” (G:E, s:19). “Oyuna daha sonra girdiğimde istekli oynayamam. Bu durum yeteneklerimin ve oyun isteğimin geri gitmesine neden olur” (G:F, s:19, 14, 15).

Kırgınlık, üzülmek, önemsenmemek ve küçümsenmek ile ilgili öğrenci görüşleri;

(soru;22)

“Gider oynarım ama 25-kendimi küçümseniyor hissederim ve arkadaşlarıma karşı kırgın olurum.” (G:A, s:19, 24,25), “Beni güçsüz takıma gönderebilirler ama en sona bırakmaları hiç hoş değil.” (G:B, s:20, 1), “O zaman üzülürüm.(G:C, s:20, 5)”, “Oynarken ciddiye almam. Beni hep buraya gönderiyorsunuz, beni hep en sona bırakıyorsunuz derdim. Önemsenmediğimi düşünürdüm. Her zaman tekrarlanmasından dolayı böyle yapardım” (G:D, s:20, 7,8,9). “Sınıf içinde önemsenmediğimi ve küçümsendiğimi düşünürüm. Gider güçsüz olan takımda oynarım. Tabii ki takımları oluşturan kişilere karşı bir dargınlığım oluşur.” (G:E, s:20, 10,11)

- **Empati kurmak**

Saygı Duymak ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Ben iyi oynuyorum ama en iyisini hocam bilir. Hocam beni yedek bıraktıysa ben onun kararına saygı gösteririm. Tepki vermem” (G:A, s:18, 17,18). “Öncelikle hocanın bildiği ve düşündüğü bir şey vardır diye düşünürüm. Olumlu karşılarım.” (G:E, s:19, 9,10)

Üzüntü duymak ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Oynama hevesimi kırmış olur” (G:B, s: 18, 22). “Olmuştu bir kere. Basketbol maçında bir kampa gitmiştim. Kampta takımlar oluşturulmuştu. Orda bir öğretmen vardı onu hiç sevmiyordum. Diğer oyuncular hata yaptığında onlara kızmıyordu. Beni oyundayken her yaptığım hata da bana çok kızılıyordu ve beni hep yedek oynatıyordu. Her yaptığım hata da beni kenara alıyordu. Hiç sesimi çıkartmıyordum öylece oturuyordum. Hiç kimseyle diyalogum iyi değildi. Öğretmen beni çok

etkilemişti” (G:D, s: 19).“Öncelikle bir sporcu olarak görevimi çok iyi yaptığı halde takıma girememek çok kötü bir duygu. Çok üzülürüm”(G:G, s:19, 19,20),

- **Şiddete Yönelim (Soru 22)**

Sert müdahalede bulunmam ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Hareketleri sert yapmamaya özen gösteririm. Aşırı hırstan dolayı pozisyonlara sert girmemeye dikkat ederim” (G:A, s:19, 26,27). “Hırsım zarar verici boyutta olmaz herhalde. Çok fazla faul yapan birisi değilim” (G:C, s:20, 5,6). “Karşılaşma esnasında da hırslı bir oyun sergilerim. Fakat şiddete başvurmayı düşünmem. Daha çok iyi oynayarak kendimi kabul ettirmeye çalışırım” (G:E, s:20, 12, 13). “Daha agresif oynarım. Tabiki agresif derken rakibe karşı agresif değil, sadece topa karşı agresif olurum” (G:G, s:20, 20,21).

Sert müdahalede bulunurum ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Karşılaşmada hırsım bende rakip takıma karşı çok aşırıya kaçmamak şartıyla sert mücadele etmemi hissinin oluşturabilir” (G:F, s:20, 16, 17).

- **Tepki Göstermek**

Haksızlık yapıldığına inanmak ve Takımı bırakmak ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Takıma bende bir daha gelmem. Küskünlük oluşmaz bende Sonuçta istenmediğim bir yer ve benim de burada durmamın anlamı olmadığına inanırım”(G:C, s:16, 23,24). “Okulda gördüğüm her yerde kendilerine soğuk davranırım. Zor durumda kalmadığım sürece konuşmam hiç biriyle. Bir dahaki maçta bana ihtiyaç duyup çağırdıkları zaman gelip oynamazdım” (G:D, s:16-17, 26,27,1). “Öncelikle takımımı ve spor branşını temelli bırakmayı düşünürüm. Tekrar takıma beni çağırırsalar da dönmeyi düşünmem” (G:E, s:17, 2,4,5). “Takımdaki arkadaşlarımın yüzlerine bakmam”(G:F, s:17, 6). Eğer özür -dilediğim halde beni affetmiyorlarsa üstelemem. Çünkü artık beni takımda gereksiz gördüklerine inanırım. Takımı bırakırım. Arkadaşlarıma kin duymam ve küsmem” (G:G, s:17, 10,11,12).

- **Psikolojik Şiddet**

Kızmak ve tavır almak ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Takımdaki hocama karşı kırgınlığım ve tavrım olur. Bir hatamdan dolayı tekrar takıma girmeme durumu oluşmamalı. Sonuçta hepimiz insanız”(G:A, s:16, 9,12,13,14). “Arkadaşlarıma ve öğretmenime kızarım.Okulda gördüğüm her yerde kendilerine soğuk davranırım. Zor durumda kalmadığım sürece konuşmam hiç biriyle” (G:D, s:16, 25,26,27). “Takımdaki hocama ve oyunculara karşı mesafeli olurum. Görmemezlikten gelirim tüm takımı. Yaptıkları karşılaşmalarda yenilmelerini de isterim” (G:E, s:17, 2,3,4). Takım arkadaşlarıma ve antrenörüme karşı çok sinirli olurum” (G:F, s:17, 7,8).

- **Empati Kurmak**

Kin Duymamak ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Eğer herkese eşit şartlarda davranılıyorsa takımda bu bende hocama karşı kötü bakmamı sağlamaz”(G:B, s:16, 18,19). “Arkadaşlarıma kin duymam ve küsmem” (G:G, s:17, 12).

Üzüntü Duymak ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Bir hatadan dolayı takımdan atılmak çok kötü ve kırgınlık yaratıcı bir durum. Zaten hatalarımız ile var olduğumuzu düşünüyorum. Hatalar yapıp düzelterek geldiğimizi düşünüyorum bu duruma”(G:A, s:16, 9,10,11). “Üzülürüm” (G:C, s:16). “Bu sporu yapamayacağım için çok üzülürdüm” (G:D,

s:16). “Emeklerimin genelini dikkate almadan, bir hatamdan dolayı dışlamaları beni çok üzer”(G:F, s:17). “Öncelikle yaptığım hatanın getirmiş olduğu vicdani duyguyla çok üzülürüm. Özellikle arkadaşlarım takıma girmeme engel oluyorsa bu daha çok üzer beni”(G:G, s:17).

- **Adil Olmak**

Oynamak istemem ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Oynamak istemem. Öncelikle güçlü-kötü takım diye ayırım yapılmaması tarafındayım. Sonuçta takım oyunu” (G:A, s:17, 12,13). “Hayır güçsüz takımda oynamak isterim” (G:B, s:17, 17). “Hayır. Her iki takımın dengesinin birbirine uyumlu olması gerekir” (G:C, s:17, 22, 23) “Aslında tam tersi güçsüz takımda oynamak isterim. Çünkü güçlü takım olduğunda hep yeniyorsunuz ve herkes gol atıyor” (G:D, s:17-18, 25,1)

- **Bencillik**

Oynamak istemem ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Oynamak istemem tabii ki. Çünkü oynamayıp ta kenarda kalmak beni daha çok üzer” (G:E, s:18, 5). “Genel olarak güçlü takımda olmak istemem. Kötü takımda daha çok ön plana çıkacağımdan ve kendimi gösterme şansım daha çok olur. Bir oyuncu olarak kendimi takımda göstererek takdir edilmek daha mutlu edecektir beni.” (G:F, s:18)

Bencilce oynanır diyen öğrenci görüşleri;

“Bütün güçlüler bir tarafta oldu mu takım ruhu kayboluyor. Herkes ben iyi oynuyorum havasında oluyor”(G:A, s:17, 14,15). “Güçlü takım olduğunda hep yeniyorsunuz ve herkes gol atıyor. Herkes bencilce oynuyor” (G:D, s:17-18, 25, 1). “Ayrıca güçlü oyuncuların kurulu takımlarda herkes kendini çok iyi oyuncu hissettiği için hataları kabullenmeleri zor oluyor.” (G:G, s:18, 14,15,16)

5. EMPATİ

Tablo 12: Katılımcıların Empati ile ilgili Bulguları

EMPATİ							
Sorular			Kodlar		Alt Tema	Tema	Katılımcılar
28- Beden Eğitimi dersinde yapamadığın sportif hareketlerden dolayı tüm sınıf sana gülseydi kendini nasıl hissederdin?	Utandırım		Duygusal Tepki		EMPATİ	A,B,F	
	Kendimi kötü hissedirim					A,B,E,G	
	Bu duruma Tepki	gösteririm	A,B,D,E,F,G				
		göstermem	C				
	Arkadaşlardan soğurum		B				
	Aynı şekilde karşılık verme		A,D,E				
	Daha çok çalışmak		Azim gösterme	A			

29- Yeteneği kısıtlı olduğu için okul takımına giremeyen arkadaşınız için ne düşünürsünüz?	Yardım etme	Empati kurma		C,D
	Duygusal destek			A,B,C,E,F,G
	Üzüntü yaşama			C,G
30- Beden Eğitimi dersinde cimnastik hareketlerini kilosundan dolayı yapamayan veya zor yapan arkadaşınıza nasıl davranırsınız?	Arkadaşının yerine koyma	Empati kurma		A,G
	Yardım etme			B
	Duygusal destek			B,D,G
	Üzülmek			B
	Hiç denememesini isteme			A,F,C
	Arkadaşıma gülmem	Empatinin farkında olma		A,E,G
	Arkadaşıma gülerim			C
31- Okullar arası karşılaşmalarda mücadele etmek için siz seçilseniz, fakat siz bu etkinlik için hazır olmasanız ve sizden daha iyi olan başka bir arkadaşınızın bu karşılaşmalara gitmesini sağlarsınız?	Başarısızlık korkusu	Samimiyet		A,B,E,F
	Hak etmediğine inanma	Empatinin Farkında olma		A, B,D
	Arkadaşının gitmesini isterim			A,B,D,E,F,G
	Arkadaşımın gitmesini istemem			C
	Takdir edilme isteği	Bencilce düşünce		C

• Duygusal Tepki

Bu duruma tepki gösteririm diye söyleyen öğrenci görüşleri;

“Sonuçta sınıftaki arkadaşlarıma tepki gösteririm. Bu durum sizinde başınıza gelebilirdi, o zamanda ben gülerdim diye tepki gösteririm “ (G:A, s:27, 2, 3). “Sınıf ortamında beraber okuduğum ve bir şeyler paylaştığım arkadaşlarım böyle davranacaksa, onlardan soğumama neden olur bu durum. Burada basit bir olaya gülen kişiler benim samimi bir arkadaşım olamaz. Tepkilerim çok sert olmaz” (G:B, s:27, 4, 5, 6, 7). “Yapamadığım hareketlerden dolayı gülerlerse abartarak çok kızarım ve küserim o arkadaşlara”(G:D, s:27, 14, 15). “Kolaysa siz gelin yapın derim. Kendilerinin de çok güzel 18-yapmadıkları konusunda onlarla tartışırım” (G:E, s:27). “Utanır ve tüm sınıfa çok kızarım. Arkadaşlarıma çok iyi yapabiliyorsanız gelin siz yapın derim. Sınıfa karşı olan kızgınlığım tabiki sinirim geçene kadar” (G:F, s:27). “ Bana gülen arkadaşlarıma kınarım ve 23-kızarım onlara. Sonuçta onların başına gelebilirdi. Bunun bilincinde olmalarını isterdim. 24-Tüm bu sebeplerden arkadaşlarımla o an için tartışır ve kızarım.” (G:G, s:27, 22, 23, 24)

Kendimi kötü hissederim ve utanırım diyen öğrenci görüşleri

“Utanırdım, kendimi yerin dibine geçmiş gibi hissederim” (G:A, s:27, 1). “Utanç duyar ve şevkim kırılırdı. Arkadaşlarıma daha iyi tanımış olurdum” (G:B, s:27, 4). “Kendimi çok kötü hissederim. Kolaysa siz gelin yapın derim”(G:E, s:27, 17). “Utanır ve tüm sınıfa çok kızarım” (G:F, s:27, 20). “Bu durum karşısında moralim bozulur ve üzülürüm. Bana gülen arkadaşlarıma kınarım ve kızarım onlara.” (G:G, s:27, 22, 23)

• Empati Kurma

Duygusal destek verme ve üzüntü yaşama ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Ona daha çok çalışıp çaba göstermesini söylerim. Bu yıl olmazsa seneye kendisini daha iyi hazırlayıp başarabileceğini söylerim. Özellikle pes etmemesini söylerim” (G:A, s:28). “Yapabileceğim bir şeyler olduğunu düşünmüyorum. Sadece onu teselli etmeye çalışırım” (G:B, s:28). Onun durumuna üzülürüm (G:C, s:28, 5). “Üzülmemesini isterim. Daha çok çalışmasını ve çabalamasını söylerim. Hiç yapamasa da bunun hayatının olmazsa olmazları arasında olmadığını söylerim. Başka sporsal veya yetenek isteyen faaliyetlerde daha başarılı olabileceğini söyledim” (G:E, s:28). “Bu duruma üzülmemesini ve başka spor dallarıyla ilgilenmesini söylerim. Tabii ki şakalar yaparak moralini düzeltmeye çalışırım (G:F, s:28). “Arkadaşım için gerçekten çok üzülürüm. Sonuçta aynı şey benim başıma da gelebilirdi Devam etmesini ve daha çok çalışıp, çabalamasını isterim. Kesinlikle pes etmemesini sonuçta emeklerinin karşılığını alacağını düşünürüm” (G:G, s:28). “Eğer kendisi özgüven eksikliği yaşıyorsa onu teselli ederim. Kendisi için üzülürüm. Kendisine aslında hissettirmeden gülebiliriz de. Fakat bunu ona hissettirmemeye çalışırız” (G:B, s:29, 1, 2) (Soru 31). “Oldu böyle bir olay. Arkadaşımız takla atacaktı. Taklayı yarım yamalak atabildi. Bir grup arkadaşım alkışlarla destek veriyorlardı. Diğer bir grupta bir kenara geçmiş güllüyorlardı arkadaşımıza. Moral ve destek vermeye çalıştım. Zaten en yakın arkadaşlarımdan birisiydi”. “Sonuçta yetenek Allah vergisi bir durum. Gülmem veya küçümsemem o arkadaşımı. Herkesin başına gelebilir bu durum. Başka hareketleri denemesini söylerim arkadaşımıza” (G:G,s:29).

Yardım etme ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Ona yardım ederim. Kendisinin çabalaması durumunda takıma gireceği inancına kavuşturmaya çalışırım. Sonuçta herkesin bir tane branşı yapacak diye bir durum yok. Başka branşlara da yönelmesini söylerim” (G:C, s:28). “Benim bir arkadaşım vardı. Basketbol oynamayı çok seviyordu. Fakat çok şişmandı. Ben onu çalıştırıyordum. Turnike öğretiyordum. Hızlı top sürmeyi öğretiyordum. Çok tombul birisi olduğu için takıma giremiyordu. Fakat yinede devam edemedi ve bıraktı” (G:D, s:28). “Hareketleri eğer zor yapıyorsa daha iyi yapması için yardım etmeye de çalışırım.” (G:B, s:29, 3, 4) (Soru 31)

Hiç hareketleri yapmamayı denememesini isteme ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Bence arkadaşımız zor yapıyorsa zorlamasına gerek yok. Alay edilecek pozisyona da getirilmemeli. Alay da etmem zaten. Daha çok çalışıp çaba göstermesi gerekiyor sonuçta. Sonuçta her insanın yapabildiği harekette olabilir, yapamadığı hareketlerde olabilir” (G:A, s:28, 19, 20, 21). “Sonuçta kiloyu almış kendisi. Zaten ayakta zor durur. Kiloyu da kısa zamanda veremeyeceğini düşünüyorum. Kendisini çok fazla zorlamadan hareketlerini yapmasını söylerim. Fakat kendisini çok fazla zorlamaması gerekir” (G:C, s:29). “Rezil olmaması için hiç denememesini söylerim. Sonuçta kilosunu bir günde veremez. Bu durumda ve şartlarda o hareketleri kısa zamanda yapamayacağı kesindir.” (G:F, s:29) (soru 31)

• Empatinin Farkında Olma

Arkadaşıma gülmem ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Alay edilecek pozisyona da getirilmemeli. Alay da etmem zaten. Daha çok çalışıp çaba göstermesi gerekiyor sonuçta” (G:A,s:28, 19, 20). “Dalga geçmem arkadaşımızla, dalga geçenlere de kızarım. Zaten hareketi yapamadığı için üzülmiş olan arkadaşımızın, bu şekilde davranılarak daha çok üzülmesine, kırılmasına ve bize daha kötü bakmasına neden oluruz”(G:E, s:29, 13, 14, 15). “Gülmem veya küçümsemem o arkadaşımı. Herkesin başına gelebilir bu durum.”(G:G, s:29, 19,20)

Arkadaşıma gülerim ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Kendisini çok fazla zorlamadan hareketlerini yapmasını söylerim. Belki zaman zaman güldüğümüzde olur”(G:C, s:29, 6, 7).

Hak etmediğine inanma ile ilgili öğrenci görüşleri;(soru 32)

“Eğer kendim hazır değilsem zaten orada yarışmayı hak etmemişimdir”(G:A, s:29, 21). “Beynimle düşününce o arkadaşımın gitmesi daha doğru. Sonuçta arkadaşım daha hazır bu yarışmaya”(G:B, s:30, 1, 3, 4). “Eğer hak etmişse, mesela ben bir yıllık o ise beş yıllık oyuncuysa onun gitmesini isterim.” (G:D, s:30, 8)

Arkadaşının gitmesini isteme ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Sonuçta oraya gidipte okulun adına da zarar veremem. Sonuçta başarısız olacağım. Daha hazır olan ve çalışan arkadaşımın gitmesini isterim” (G:A, s:29). “İkileme düşerim bu konuda. Fakat yinede en sonunda beynin dediği daha mantıklıdır. Sonuçta arkadaşım daha hazır bu yarışmaya. Kazanamama korkusu bana böyle bir şey yaptırabilir” (G:B, s:30, 2, 3, 4). “Eğer hak etmişse, mesela ben bir yıllık o ise beş yıllık oyuncuysa onun gitmesini isterim. Oraya gidipte hiçbir şey yapmadan boş boş durup gidip geri gelmektense, başka birisinin gidip okulumuzu daha iyi temsil etmesini isterim” (G:D, s:30, 8, 9, 10). “Zamanım varsa ve kendimi hazır hale getirebileceğime inanıyorsam ben giderim. Zamanım kalmamışsa arkadaşımın gitmesini isterim” (G:E, s:30, 13, 14). “Tavsiye ederim tabii ki. Kendim hazır olmadığından daha hazır olan arkadaşımın gitmesini isterim”(G:F, s:30, 16, 17). “Zaten başaramayacağım bir iş için seçilmeyi istemem. Sonuçta hazır olmadığım bir durum. Yetenekli olabilirim fakat bunun hazırlığı da çok önemli.” (G:G, s:30, 19, 20)

6. ŞİDDET VE SALDIRGANLIK

Tablo 13: Katılımcıların Şiddet ve Saldırganlık ile İlgili Bulguları

ŞİDDET VE SALDIRGANLIK				
Sorular	Kodlar	Alt Tema		Tema
32- Sınıflar arası yarışmalarda rakip oyuncuya yaptığın sert bir müdahaleden dolayı sana hakaret etse ve seni aşağılasa bu durumda neler yaparsın?	Hakeme gitme	Sportmenlik		A,B
	Rakip oyuncuyu uyarırım			A,G
	Rakip oyuncudan özür dileme			A,B,G
	Tepki doğal			A,G
	Sakin davranma			F
	Oyunda hırslanma			D
	Karşı tepki verme	Doğrudan tahrik edene yönelik saldırı		B,C,E
	Rakiple kavga etme			B
	Aynı şekilde karşılık verme			E
Okullar arası hentbol karşılaşmasında rakip takım ile sürekli gerginlik ve karşılıklı suçlamalar da bulunup karşılaşmayı da kaybetmeniz ve karşılaşmadan sonrada sizi tahrik etmeye çalışsalar tepkiniz ne olurdu? Açıklayınız?	Karşılığını veririm	Sözsöz Şiddet	Sportmenlik Dışı Hareket	A,B,C,D, E,F
		Fiziksel şiddet		B,C,E,F
	Hakeme söylerim		Adaleti Sağlama	B,G

• Sportmenlik

Hakeme gitme, rakibi uyarma, özür dileme ve tepkiyi doğal karşılama ile ilgili öğrenci görüşleri;

“Hakaret etsin ama beni aşağılamasın. Hakareti abartmasını istemem.. Devam ederse hakeme giderim. Sonuçta karşılaşmada hakem olsa bile herkesin bir gururu olduğunu düşünüyorum. Sert bir müdahalede bulunmuşsam bunun cezasını hakem verir. Rakip oyuncunun abartmamasını isterim. Bende daha sonra o oyuncudan özür dilerim” (G:A, s:30-31). “O anda karşılaşmayı kim yönetiyorsa ona söylerim. Sonuçta ben yaptığım müdahaleden dolayı rakibimden özür dilemeye giderim. Fakat hakaret ve aşağılamada bulunuyorsa yanından uzaklaşarak hakeme söylerim” (G:B, s:31, 3, 4, 5) “Arkadaşımdan tekrar tekrar özür dilerim. Bilerek yapmadığımı söylerim ve onu kaldırmak için elimi uzatırım. Sert bir hareket yaptığımdan dolayı tepkinin çok doğal olduğunu düşünürüm.” (G:G, s:31, 19, 20, 21)

- **Sportmenlik Dışı Hareket**

Karşılığını sözselsel ve fiziksel şiddet olarak veririm diyen öğrenci görüşleri;

“Soyunma odasına doğru gitmeye çalışırım. Abartırlarsa karşı tepkimi veririm. Şiddete dönüşmez fakat sözlü gerginlik olur” (G:A, s:26, 2, 3). “Hakemde olayları durduramaz ve rakip çok aşırıya kaçarsa tartışma ve kavga çıkabilir. Soğukkanlı davranmaya çalışırız genelde böyle durumlarda. Fakat kaybetmenin getirmiş olduğu üzüntü ve öfke şiddete dönüşebiliyor” (G:B, s:26, 6, 7, 8). “Bizde onları tahrik etmeye çalışırız. Böyle karşılaşmalarda kavga oluyor. Fakat çok sık değil. Bazen rakipler çok fazla üzerimize geliyor. Kavga kaçınılmaz hale geliyor” (G:C, s:26, 9, 10). “Bende onlara aynı şekilde karşılık veririm. Zaten karşılaşmayı kaybetmişiz bir de üzerine bu hareketlerde bulunmaları çok kötü. Belki kavga çıkmazdı ama ağır hakaretler olurdu” (G:D, s:26). “Karşılaşmanın içerisinde zaten kavga etmem. Fakat karşılaşmadan sonra hareketlerine devam ederlerse hakem ve hocamın görmediği bir ortamda rakiple kavgaya tutuşurdum. Söylenen sözleri ve fiziki saldırıları kaldıracağımı zannetmiyorum” (G:E, s:26). “Rakip takımın yaptığı hareketler şiddet boyutuna ulaşırsa karşılığını veririm.” (G:F, s:26, 18, 19)

Beden Eğitimi Öğretmenleri

7. CENTİLMENLİK

Tablo 14: Öğretmenlerin Centilmenlik anlayışları ile ilgili bulgular

CENTİLMENLİK				
Soru	Kodlar	Alt temalar	Tema	Katılımcılar
15- Okullar arası karşılaşmada şampiyonluk maçında son saniyelerde oyuncunuz rakip oyuncuya dirsek atarak gol atsa ve hakem bu pozisyonu görmese (bu gol aynı zamanda şampiyonluk getirecek) ne yaparsınız?	Faulü sorgulamam	Çıkar Gözetme	CENTİLMENLİK	Ö1
	Hakem görmeli			Ö1
	Karşılaşma esnasında yapılan faul oyun gereği			Ö1
	Oyuncunun itiraf etmesini bekleme	Sportmenlik		Ö2
	Bu tür davranışları engelleme			Ö2
	Daha sonra oyuncuyu uyarma			Ö3
	Karşılaşmadan sonra söyleme			Ö3

a. Çıkar Gözetme

Çıkar gözetmeyle ilgili faulü sorgulamam, hakem görmeli ve karşılaşma esnasında yapılan faul oyun gereği alt temaları ortaya çıkmıştır. Bununla ilgili katılımcı görüşü;

“Müsabakalarda kuralları uygulayacak unsur hakemdir. Oyuncumun faul yapması oyunun içerisinde olan bir durumdur. Sporcumun faul yapması onun Fair-Play dışında bir davranış yaptığını göstermez. Bu yüzden ona niye faul yaptın diye sormam. Hakemin verdiği karara uyarım. Fakat müsabaka sonrasında müsabaka esnasındaki pozisyonu yorumlarken gerçekleri çarpıtıpta “faul yoktu” ve benzeri cümleler kurmam.”(G:Ö1, s:42)

b. Sportmenlik

Sportmenlik ile ilgili oyuncunun itiraf etmesini bekleme, bu tür davranışları engelleme, daha sonra oyuncuyu uyarma ve karşılaşmadan sonra söyleme kodları katılımcılar tarafından söylenmiştir. İlgili katılımcı görüşleri;

“Eskiden olsa böyle pozisyonlarda sesimi çıkartmazdım. Fakat zamanla bu tür davranışlara izin verdiğimizde ve uyardığımızda ilerisi için çeşitli zararlar ortaya çıkıyor. Çocuk zamanla kazanmak için her yolun mübah olduğu düşüncesine kapılıyor. Derste, sınavlarda, yaşamında kısaca her yerde bu davranışları yansıtıyor. Bundan dolayı ilk önce amacımız bu tür davranışları engellemek. Fakat ortaya böyle bir davranış ortaya çıkmışsa oyuncumun ilk önce dürüst

davranmasını beklerim. Burada amaç kazanmayı öğretmek değil, geleceğin sporcularını yetiştirmek” (G:Ö2, s:42-43). “Bu davranışım o andaki durumuma bağlı. Doğrusu hakemi uyarmak doğruyu söylemek. Fakat o ortamda ve o an ki psikolojimle ne yaparım bilmiyorum. Sonuçta anlık bir karar veriyorum. Daha sonrası için kesinlikle söylerim. Yani karşılaşmadan sonra söylerim. Fakat karşılaşma içerisinde söylemiyim bilmiyorum. Net bir cevap veremeyeceğim. Oyuncumu daha sonrasında mutlaka uyarırım. Yaptığının yanlış olduğu noktasında uyarırım. Maçtan sonra hakemlere söylediğim zamanlarda olmuştur. Oyun kopmuşsa yani hem bizim için hem rakip için söylemeye zaten gerek olmadığını düşünüyorum. Çok çekişmeli bir durum varsa karşılaşmada söylemek gerçekten çok zor.” (G:Ö3, s:43)

8. FIRSAT EŞİTLİĞİ

Tablo 15: Öğretmenlerin Fırsat Eşitliği ile ilgili bulgular

FIRSAT EŞİTLİĞİ			
Soru	Kodlar	Tema	Katılımcılar
16- Bir futbol maçında şampiyonluk maçına çıkıyor olsanız; rakip takım maça oyuncularının sakatlığından dolayı eksik bir kadroyla çıksa, bu durumda nasıl davranırdınız?	Rakibin Sorunu	FIRSAT EŞİTLİĞİ	Ö1, Ö2, Ö3
	Rakibin bu durumu bizi ilgilendirmez		Ö1, Ö2, Ö3
	Avantaja çeviririm		Ö1, Ö2

Rakibin sorunu ve rakibin bu durumu bizi ilgilendirmez diye söyleyen öğretmen görüşleri;

“Rakip takımın sakatlıktan dolayı eksik bir kadroyla çıkması sporun içerisinde olan normal bir durumdur. Kadrosunu geniş tutmak ve yedek oyuncularını da hazır bulundurmak rakip takım antrenörünün görevidir. Bu yüzden rakibimizin bu durumu bizim takımı ilgilendirmez” (G:Ö1, s:43, 15, 16, 17, 18). “Eksik kadroyla çıkmak rakibimizin sorunu. Eğer oyun kuralları bu şekilde oyuna başlanabileceğini söylüyorsa bizde takım halinde çıkıp maçımızı yaparız”(G:Ö2, s:43, 20,21). “Sportif bir hedefi olan takımın buna göre kadro kurması gerekir. Oyunun gereklerini her takım yerine getirmeli. Sonuçta burada oluşan durum bizim suçumuz değil. Rakip takım eksik çıksa bile, oyun kuralları bana 11 kişiyle çıkmamı belirtiyorsa, karşılaşmaya 11 kişiyle çıkmamın normal olduğunu düşünüyorum.”(G:Ö3, s:43, 24, 25, 26, 27)

9. FAİR PLAY İLE İLGİLİ SLOGAN

Tablo 16: Fair-Play ile ilgili slogan söyleme ile ilgili bulgular

FAİR PLAY ile İLGİLİ SLOGAN			
Soru	İfadeler	Tema	Katılımcılar
5- Fair-Play ile ilgili metafor, slogan söyleyecek olsanız ne söylersiniz?	Rakiplerimiz düşmanımız değil, oyunun gerçekleşmesi için gerekli olan unsurlardır.	FAİR PLAY ile İLGİLİ SLOGAN	Ö1
	İnsan+Spor=Sportmen		Ö2
	İnsan, spor ve erdemli olmak.		Ö3
	Kazanmak araçtır, amaç arkadaşlarımızla birlikte olmak.		Y1
	Herkes için sporda barış ve kardeşlik.		Y2
	İyi oynayan kazansın.		Y3

10. FAİR PLAY RUHU ve EĞİTİM

Tablo 17: Fair-Play ruhu ve eğitim ile ilgili bulgular

FAİR PLAY RUHU ve EĞİTİM				
Soru	Kodlar	Alt temalar	Tema	Katılımcılar
6- Öğrencilerin Fair-Play ruhuna sahip olmaları için eğitimin gerekliliğine inanıyor musunuz?	Pekiştireç verme	Uygulamalı Eğitim	FAİR PLAY RUHU ve EĞİTİM	Ö1
	İyi örnek olma			Ö1
	Cezalandırma			Ö2
	Geri dönüt verme			Ö2
	Oyunu kurallarına göre oynatma			Ö2,Ö3
	Kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu anlatma	Teorik Eğitim		Ö1,Ö3
	Olimpizm ve Fair-Play anlatma			Ö3

- Uygulamalı Eğitim**

Geri dönüt verme ile ilgili öğretmen görüşleri;

“Tabii ki. Öğrencilere uygulamalı eğitim verilmeli. Özellikle derste, antrenmanlarda öğrenciye yaptığı olumsuz 21 hareketlerde oyun durdurularak geri dönütler verilmeli.” (G:Ö2, s:37, 17, 20, 21)

Oyunu kurallarına göre oynatma ile öğretmen görüşleri;

“Örneğin hakeme sürekli itiraz eden öğrenci kenara alınmalı. Öğrenci neden çıkartıldığını sorduğunda farz etki hakem tarafından kırmızı kart gördün diyerek. İtirazın yersiz olduğu duygusu kazandırılmalı” (G:Ö2, s:37, 17, 18, 19, 20). “Mutlaka Oyun kurallarına göre oynamak, rakibe ve arkadaşlarınıza zarar vermemek gibi konuları da zaman zaman hem ders hem de müsabaka anında işliyoruz.” (G:Ö3, s:37, 22, 25, 26)

- **Teorik Eğitim**

Kazanmak ve kaybetmenin doğal olduğunu anlatma ile ilgili öğretmen görüşleri;

“Evet. Ders esnasında oyun ve sportif etkinlikler uygulanırken öğrencilere kazanmak kadar kaybetmenin de doğal bir sonuç olduğu gerekli uyarılar ve düzeltmeler ile kazandırılmalıdır” (G:Ö1, s:37, 10, 11, 12). “Kazanmak ve kaybetmek tabii ki önemli. Tabi ki Fair-Play çerçevesi içerisinde kazanmak. Müsabaka ortamında çocuklara mümkün olduğu sürece söylüyoruz.” (G:Ö3, s:37, 23, 24)

11. BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDE FAİR-PLAY ÖĞRETİMİ VE OYUNLAR

Tablo 18: Beden Eğitimi Dersinde Fair-Play Öğretimi ve Oyunlar ile ilgili ortaya çıkan bulgular

Beden Eğitimi Dersinde Fair-Play Öğretimi ve Oyunlar				
Soru	Kodlar	Alt temalar	Tema	Katılımcılar
7- Beden Eğitimi dersinde “Fair-Play” öğretimi ile ilgili olarak oyunlar oynatıyor musunuz? Ne tür oyunlar oynatıyorsunuz? Bu oyunların öğrenciler için faydaları nelerdir?	Spor panosu kullanma	“Fair-Play” ruhunu geliştirici oyunlar	Beden Eğitimi Dersinde Fair-Play Öğretimi ve Oyunlar	Ö1
	Eğitsel oyunlarda kurallara uyma ve geri bildirim			Ö1
	Performans ödevi verme			Ö2
	Rekabetten uzak, takım ruhunu geliştirici oyunlar oynatma			Ö3
	Oyun kurallarına uyma	“Fair-Play” ruhunu geliştirici oyunların öğrenciler için faydaları		Ö1
	Başarısızlığı kabullenme, kazananı kutlama			Ö2
	Empati geliştirme			Ö2
	Yardımlaşmayı artırma			Ö2, Ö3

Bu konu hakkındaki görüşleri;

- **Fair-Play ruhunu geliştirici oyunlar**

“Spor kulübü etkinliği olarak spor panosunda Fair-Play davranışı gösteren örnek sporcularla ilgili haberleri sergiliyorum. Beden eğitimi ders kazanımları arasında arkadaşlarıyla dostça oyun

oynama, başarıyı 10takdir etme, başarısızlığı kabullenme vb. bulunmaktadır. Eğitsel oyunlar oynatırken öğrencilere oyun kurallarına uymanın önemini anlatıyorum. Zaman zaman oyunu durdurarak öğrencilere Fair-Play hakkına da geri bildirimlerde bulunuyorum” (G:Ö1,38-7,8,910,11,12). “Derslerimizin genelinde vardır. Örneğin düzen alıştırmalarında bile bunu uygulattıyorum. İlk dönem performans ödevi verdim öğrencilere. Fair-Play nedir? Fair-Play ödülünü kazanan sporcular veya takımlar hangi davranışlarından dolayı bu ödülü kazanmıştır? Gibi soru sorarak açıklamalarını ve araştırmalarını istemiştım” (G:Ö2,38-18,19,21,22,23,24). “Bu konuyla ilgili paylaşımı arttıran ve rekabetten uzak oyunları tercih ederek oynattıyorum. Rekabeti ve hırsı azaltacak oyunları oynatarak bu gerçekleştirmeye çalışıyorum. Takım ruhunu geliştirici, iki tarafın rekabetini azaltıcı topla, koşuyla, çeşitli istasyonla gerçekleştirdiğimiz oyunlar var.” (G:Ö3,38,39-26,27,28,1) şeklindedir.

- **“Fair-Play” ruhunu geliştirici oyunların öğrenciler için faydaları**

“Oyun kurallarına uymayı öğreterek okullar arası, sınıflar arası vb. karşılaşmalarda da kurallara uymanın önemini kazanmış olurlar. Böylece öğrenciler kurallara uyma davranışını toplumsal hayatta da göstermesi beklenmektedir. Yardımlaşma, arkadaşlarıyla iyi geçinme, başarısızlığı kabullenme, kazananı kutlama vb. davranışları kazanarak hayatlarında uygulamaya başlarlar” (G:Ö1, s:38, 13,14,15,16,17). “Öğrencilere hatalarını tek tek söylemiyorum. Hepsine söyleyerek birbirlerine yardımcı olarak hatalarını düzeltmelerini sağlıyorum. Birbirlerine empati geliştirmelerini istiyorum” (G:Ö2, s:38-19,20,21). “Yardımlaşmayı ve arkadaşlarını taşımaya gerçekleştirecek oyunlar oynattıyoruz. Bunun yanında takım sporlarında da oyunun süreci içerisinde Fair-Playi korumaya yönelik çalışmalarımız oluyor. Oyun içerisinde ve oyun sonrasında uyararak bunu gerçekleştirmeye çalışıyoruz.” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

12. EMPATİ

Tablo 19: Empati ile ilgili bulgular

EMPATİ				
Soru	Kodlar	Alt temalar	Tema	Katılımcılar
11-Beden Eğitimi dersinde yapamadığı hareketten dolayı tüm sınıfın güldüğü ve dalga geçtiği bir öğrenci için ne yapardınız?	Öğrenciyle Bireysel görüşme ve ilgilenme	Yardımcı olma	EMPATİ	Ö1,Ö2,Ö3
	Dalga geçen öğrencilere nasihat	Empati davranışını kazandırma		Ö3
	Herkesin yapamayacağı hareketler olduğunu gösterme			Ö2
	Başka hareketler denemesini sağlama	Özgüven Kazandırma		Ö1,Ö2,Ö3
	Yapabildiği hareketleri sınıf önünde uygulatma			Ö2,Ö3
12-Okullar arası karşılaşmalar için seçmeler yaparken, takıma girmek isteyip de fiziki durumu ve yeteneği yerinde	Öğrenci gözlemini ve seçimini uzun süreye yayma	Özgüven kazandırma		Ö1
	Herkesi antrenmana kabul etme ve kendisinin durumunun farkına varması			Ö1,Ö2,Ö3
	Yeteneği kısıtlı olan			Ö3

olmayan bir öğrenciniz için neler yaparsınız? Bu durumu nasıl izah edersiniz	oyuncuları takımda tutma			
	Zaman zaman karşılaşmalarda oynatma			Ö3

- **Yardımcı olma**

Öğrenciyle bireysel görüşme ve ilgilenme ile ilgili öğretmen görüşleri;

“Her şeye rağmen sportif başarı gösteremeyen öğrencim olursa ona sevgi göstererek diğer öğrencilere o öğrencinin benim için değerli olduğunu hissettirim. Gerekirse o öğrenciyle bireysel olarak görüşme yapıp onun olumsuz olarak etkilenmemesini sağlarım” (G:Ö1, s:39, 7, 8, 9, 10). “Bazı öğrenciler yetenekli olduğu halde bunu açığa çıkaramıyorlar. Burada özgüven eksikliği veya sosyalleşmemenin vermiş olduğu bir çekingenlik söz konusu. Böyle öğrencilerimizi arkadaşları ile kaynaştırarak onların yapabildiğini göstermeye çalışıyoruz” (G:Ö2, s:39, 18, 19, 20, 21). “Arkadaşları gittikten sonra ekstra zaman harcayarak davranışı en iyi şekilde yapması için yardımcı oluyoruz.” (G:Ö3, s:39, 25, 26)

- **Özgüven Kazandırma**

Başka hareketler denemesini sağlama ile ilgili öğretmen görüşleri;

“Bazı öğrenciler sporda, sanatta başarılı olabileceği gibi bazıları da edebiyatta, matematikte vb. alanlarda başarılı olabilirler. Bu durum spor branşları arasında da kendini gösterir. Mesela çok iyi futbol oynayan bir sporcu, iyi masa tenisi oynayamaya bilir. Tüm öğrencilerin muhakkak belli spor branşlarında başarılı olabileceğine inanıyorum. Bu doğrultuda öğrencimin başarılı olabileceği bir ortam sağlamak öğretmen olarak bizim görevimizdir” (G:Ö1, s:39, 2, 3, 4, 5, 6,7). “Yeteneğini o harekette geliştiremeyen çocuğa başka hareketler yaptırarak kendisine olan özgüvenin gelmesi noktasında yardımcı olmaya çalışırım”(G:Ö2, s:39, 16, 17). “Bu öğrencimizin mutlaka yapabildiği uygun davranış ve hareketler mevcuttur. Öğrencimizi onura etmek için, kendisinin iyi yaptığı davranışı sınıfın önünde yaptırırım.”(G:Ö3, s:39, 22, 23, 24)

Herkesi antrenmana kabul etme ve kendisinin durumunun farkına varması;

“Her şeye rağmen etkinliklere katılmak isteyen öğrenciler olursa da onları antrenmanlara alıyorum. Sportif becerisi az olan öğrencilerden zaman geçtikçe çalışmalarını bırakanlar olabiliyor. Devam etmek isteyenler müsabakanın önemine ve beceri düzeylerine göre müsabaka kadrosunda yer alıyorlar. Sonuç olarak yeteneği az olan öğrencilerin etkinliklere katılmalarını engellemiyorum”(G:Ö1, s40, 5, 6, 7, 8, 9, 10). “Takımlarımızda görev almak isteyen veya bir gruba dahil olmak isteyen bütün öğrencilerimizi antrenmanlara alıyoruz. Takım içinde görev almasını sağlıyoruz. Yeteneği kısıtlı olan öğrencimiz antrenmanlarda diğer arkadaşlarının kendisinden daha yetenekli olduğunu anlayınca, takımdan zamanla soğumaya başlayarak kendisi antrenmanlara gelmemeye başlıyor. Kendi durumunun farkına varmasını sağlıyoruz”(G:Ö2, s:40). Genellikle oluyor böyle durumlar. Bizde takım anlayışı çok farklı. Sadece takımda olan oyuncularımız değil, sürekli antrenmanlarımıza katılan çocukları da takımımıza alıyoruz. Bu öğrencilerimizin yeteneği kısıtlı olsa da takıma alıyoruz. Antrenmanlardaki ortamı yaşıyor, sahanın kenarında arkadaşları ile oturuyor ve takım için de var olduğunu anlayarak mutlu oluyor. Bazı oyuncularımız başarılı olamasa da sürekli takımda var olmak istiyor. Böyle çocuklara da eşofman ve formasını veriyoruz.”(G:Ö3, s:40, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22)

13. ETKİNLİK/ANTRENMAN/YARIŞMALARA KATILIM İLE İLGİLİ SORUNLAR

Tablo 20: Etkinlik/Antrenman/Yarışmalara katılım sorunları ile ilgili bulgular (Yönetici ve Öğretmen)

ETKİNLİK/ANTRENMAN/YARIŞMALARA KATILIM İLE İLGİLİ SORUNLAR			
Soru	Kodlar	Tema	Katılımcılar
13-Herhangi bir öğrenciyi “etkinliklere/antrenmana/yarışmalara” katılmaya ikna edebiliyor musunuz?	Öğrencilerin istekli olması	ETKİNLİK/ANTRENMAN/YARIŞMALARA KATILIM İLE İLGİLİ SORUNLAR	Ö2, Y1
	Ailelerden ve Eğitim sisteminden kaynaklanan sıkıntılar		Ö1,Ö2,Ö3 Y1, Y2, Y3

Ailelerden ve Eğitim sisteminden kaynaklanan sıkıntılarla ilgili öğretmen ve yönetici görüşleri;

“Son yıllarda öğrencilerin SBS sınavlarına hazırlanmaları ve bunun için de dersanelere gitmeleri nedeniyle zaman zaman aileler çocuklarını sportif etkinliklere göndermek istemeyebiliyorlar. Bunu çözmek için ailelerle görüşmeler yaparak onları ikna etmeye çalışıyorum”(G:Ö1, s:41, 4, 5, 6, 7). “Aileleri özellikle çocuğunun derslerinden ve sınavlarından soğuyacağını öne sürerek bu tip etkinliklere katılmamalarını zaman zaman istiyorlar. Özellikle SBS sınavlarına kısa bir süre kaldığında bu tip zorluklarla çok karşılaşyoruz. Aslında çocuklarını sadece ders çalışma yetisi olan bir varlık olarak görmeleri bizi rahatsız ediyor. Ayrıca çocukların çoğu zamanlarının büyük bir bölümünü dersane eğitimi alarak geçiriyorlar. Sürekli derse programlanmış olarak hayatlarını sürdürüyorlar” (G:Ö2, s:41, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18). “Eğitim sistemimizden kaynaklanan sorunlarımız var. Çok yetenekli bir çocuğu etkinlikler için almaya çalışıyoruz. Ailesinden izin çıkmıyor. Sınavları var, dershaneye gidiyor, ödevlerine çalışmaz gibi bahaneler öne sürerek engel oluyorlar çocuğa. Çok yetenekli olupta ulaşamadığımız, takımlarda yer veremediğimiz çocuklar var. Sınav kaygı, dershaneye gitme yaşının çok düşmesi, çocukları spordan ayrıca sanatsal faaliyetler gibi sosyal etkinliklerden uzaklaştırıyor. Ailelerle konuşma yoluna gidiyoruz. Zaman zaman ikna ettiklerimiz oluyor”(G:Ö3, s:41). “Okulumuzda öğrencilerimizin etkinliklere katılımıyla ilgili çok sorunlar yaşıyoruz. Öğrencilerden geliyor genelde talepler. Fakat eğitim öğretim döneminin sonuna doğru iki aylık dönemde SBS sınavından dolayı sorunlar yaşıyoruz. Aileler çocuklarını göndermek istemiyorlar. Şahsen bende ailelerin yerinde olsam çocuğumu etkinliklere bu dönemde göndermem. Çünkü bu dönemde çocukların ciddi motivasyon sorunu yaşadığına inanıyorum. Bunun büyük bir nedeni de çocukların televizyon, internet oyunları ve playstation oyunlara olan düşkünlüğü olduğuna inanıyorum. Bunla birlikte bir de bizim etkinliklerimiz çocukların SBS sınavlarına olan motivasyonunu azalttığına inanıyorum” (G:Y1, s:53).“Bazen öğrenciler yarışmalara ve etkinliklere katılmak istiyor velisi izin vermiyor. Etkinlik ve yarışmalara katıldığı

zaman öğrencinin derslerini etkilediğini düşünüyor. Aslında okullararası etkinliklere katılmak veya okuluçi bir etkinliğe katılmak öğrencinin derslerini olumsuz etkilemez. Hatta olumlu yönde bir çok katkısı vardır. Bu durumu veli veya öğrenciyle birebir görüşerek çözmeye çalışıyoruz”(G:Y2, s:53). “Tam bunun karşılığı bir durum ile karşılaşmadım. Ama böyle bir durumda ikna etmeye çalışırım. Çocuğun ailesiyle ve kendisiyle konuşurum. Ailenin bazı çekinceleri olabilir. Örneğin derslerinden soğuya bileceği gibi. Bu tip sorunları aşmaya çalışırım. Bunu yaparken de beden eğitimi öğretmenin görüşlerini alırım.”(G:Y3, s:53, 24,25,26)

14. FAİR PLAY RUHUNA AYKIRI DAVRANIŞLARI ÖNLEME

Tablo 21: Fair-Play ruhuna aykırı davranışları önleme ile ilgili bulgular

FAİR PLAY RUHUNA AYKIRI DAVRANIŞLARI ÖNLEME			
Soru	Kodlar	Tema	Katılımcılar
14-Takımdaki çok iyi bir oyuncunuz genel oyun kurallarına ve oyunun diğer unsurlarına karşı sportmence olmayan davranışlarda bulunsa oyuncunuzla ilgili kararınız ne olurdu? Açıklayınız?	Karşılaşmada düzeltme	FAİR PLAY RUHUNA AYKIRI DAVRANIŞLARI ÖNLEME	Ö1
	Branşa göre tepki		Ö1
	Oyuncuyu oyundan alma		Ö1,Ö2,Ö3
	Görev verme		Ö2
	Karşılaşmalara çıkartmama		Ö3

Oyuncuyu oyundan alırım ile ilgili öğretmen görüşleri;

“.... spor branşına göre tepkim farklı olabilir. Örneğin hentbol, basketbol, voleybol gibi branşlarda oyuncuyu kenara alıp ona yaptığı hatayı belirtip nasihatlerde bulunurum 3ve tekrar oyuna alırım. Bu durum futbol müsabakasında olsa oyuncumu dışarıya çıkartıp tekrar oyuna alma imkânım yoktur. Her şeye rağmen oyuncu sorunlu davranışlara devam ederse takım için önemli olsa bile oyundan çıkartabilirim”(G:Ö1, s:41-42, 1, 2, 3, 4, 5). “Bu şekilde davranan sporcumu oyundan çıkarıyorum.(G:Ö2, s:42, 6). “Genelde oyuncumuz bu davranışını oyun içerisinde gerçekleştiriyorsa onu kenara alıp yaptığı davranışın yanlış olduğunu anlatıyoruz. Sonuçta bir oyuncunun takımın diğer oyuncularını üzerinde de etkili bir yönü olduğu için, kötü örnek olmaması açısından uyarıda bulunmak çok önemli.”(G:Ö3, s:42, 12, 13, 14, 15)

Yöneticiler ile ilgili bulgular;

15. FAİR PLAY RUHU ve EĞİTİM

Tablo 22: Yönetici Katılımcıların Fair-Play ruhu ve eğitim ile ilgili bulgular

FAİR PLAY RUHU ve EĞİTİM				
Soru	Kodlar	Alt temalar	Tema	Katılımcılar
8- Öğrencilerin Fair-Play ruhuna sahip olmaları için eğitimin gerekliliğine inanıyor musunuz?	Eğitim gerekli	Teorik ve Uygulamalı Eğitim	FAİR PLAY RUHU ve EĞİTİM	Y1,Y2, Y3
	Bütün Öğretmenler Uygulamalı ve Öğretmeli			Y1,
	Arkadaşlık duygusu kazandırma			Y1,
	Oyuna ağırlık verme			Y1,Y2
	Sağlık önemli			Y2,
	Hayatın her aşamasına yayılmalı			Y2,
	Genel Ahlak ve Sportmenliğe aykırı davranışlara izin vermemek			Y2
	Kazananı alkışlama			Y3
	Kaybetmenin oyunun gereği olduğunu belirtme			Y3

- Teorik ve Uygulamalı Eğitim**

Bütün yöneticiler eğitimin gerekli olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Yönetici görüşleri;

“Bunun için uygulamalı eğitimin şart olduğuna inanıyorum. Uygulamanın süreci içerisinde öğretilmeli. Bu durumda sadece beden eğitimi öğretmeni olarak düşünmemek lazım. Tüm öğretmenlerimiz Fair-Playi bir yaşam felsefesi olarak algılayarak öğretmeli.”(G:Y1, s:50, 12, 13, 14), “Mutlaka eğitim gerekli. Öğrencilere kazanmanın her şey olmadığı, özellikle okul içinde ve okul dışında yapılan sportif karşılaşmalarda sporcu sağlığının kupadan, kazanmaktan, madalyadan daha önemli olduğu anlatılmalıdır.(G:Y2, s:50, 19, 20, 21), “Fair-Play ruhuna sahip olmaları için çocukların eğitilmesi önemlidir.”(G:Y3, s:51, 3).

Oyuna ağırlık verme ile ilgili yönetici görüşleri;

“Çocuklarda genelde kazanma duygusu ve ben merkezilik ön planda. Biz burada sürekli kazanma duygusuyla değil de arkadaşlık duygusunu geliştirme ve oyun havasında işlersek derslerimizi ve diğer etkinliklerimizi daha yararlı olacağına inanıyorum”(G:Y1, s:50, 16, 17, 18). “Çocuklara yaptıkları karşılaşmaların her şeyden önce bir oyun olduğu ve oyunun da gerçekleşmesi için rakip arkadaşlarına yönelik sertlik, küfür, yaralanmalara neden olacak hiçte tasvip etmeyeceğimiz davranışlara başvurulmaması gerektiğini öğretmeliyiz.” (G:Y2, s:50-51, 24, 1, 2)

16. SPORDA CENTİLMENLİK ve SPORTMENLİK ile ilgili İLERİYE DÖNÜK ÇALIŞMALAR

Tablo 23: Sporda centilmenlik/sportmenlik ve ileriye dönük çalışmalarla ilgili bulgular

SPORDA CENTİLMENLİK ve SPORTMENLİK ile ilgili İLERİYE DÖNÜK ÇALIŞMALAR			
Soru	Kodlar	Tema	Katılımcılar
9- Sporda centilmenlik	Nasıl çalışmalar yapılabileceğini bilmeme ve düşünmeme	SPORDA CENTİLMENLİK	Y1,Y3,
	Spor panosunu kullanma		Y1,Y2,

ve sportmenlik kavramlarının gelişimi için yapmak istediğiniz ileriye dönük çalışmalarınız var mı? Ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz?	Öğretmenlerden gelen istekleri değerlendirme		Y1,Y3
	Seminerler planlama		Y2,
	Videolar izlettirmeye yönelik planlama		Y2,
	Spor kulübü aracılığıyla eğitim vermeyi planlama		Y2,
	Slogan ve afiş yarışması planlama		Y2,

Nasıl çalışmalar yapılabilceğini bilmeme ve düşünmeme ile ilgili yönetici görüşleri;

“İleriye dönükte bizim bir çalışmamız bulunmamakta” (G:Y1, s:51, 13). “Bu felsefi anlayış bütün öğretmenlerde vardır. Ders müfredatlarımızda buna 24uygundur. Ekstradan bizim yapmamız gereken bir şey olmadığına inanıyorum.” (G:Y3, s:51, 23, 24)

Spor panosunu kullanma ile ilgili yönetici görüşleri;

“Okulumuzun giriş kısmına spor panomuzu yerleştirdik. Orada spora teşvik edici, sporun kardeşlik ve barış olduğunu belirten resim ve fotoğraflar asıyoruz”(G:Y1, s:51, 8, 9, 10). “Afişler ve resimler asılabilir okulun panolarına. Ayrıca spor panolarına öğrencilerin ilgisi daha fazla. İlginin fazla olmasından dolayı özellikle bu panolara Fair-Play kavramına yönelik afiş ve fotoğrafların da asılması gerekir.”(G:Y2, s:51, 17, 18, 19)

Öğretmenlerden gelen istekleri değerlendirme ile ilgili yönetici görüşleri;

“İleriye dönük olarak çalışmalarımızı genelde öğretmenlerimizden gelen isteklere 8yönelik olarak gerçekleştiriyoruz.” (G:Y1, s:51, 7,8), “Bu felsefi anlayış bütün öğretmenlerde vardır. Ders müfredatlarımızda buna uygundur. Öğretmenlerimizin öncelikleri farklı olabiliyor. Az veya çok bu konu üzerine çalışmalar yapıldığını görüyorum.”(G:Y3, s:51, 23, 24, 25, 26)

17. DÜRÜSTLÜK

Tablo 24: Yönetici Katılımcıların Dürüstlük ile ilgili bulguları

DÜRÜSTLÜK			
Soru	Kodlar	Tema	Katılımcılar
14- Okullararası karşılaşmalarda takımınızın mutlak galip gelmesi için beden eğitimi öğretmeninizin kaçak (lisanssız) oyuncu oynattığını ve maçı kazandığınızı öğreniyorsunuz. Bu olaya	Öğretmenle görüşme ve suçlama	DÜRÜSTLÜK	Y1,Y3
	Yasaları uygulama		Y1,Y2,Y3
	Takımı müsabakalardan çekme		Y2
	Kazanmak her şey değildir		Y2,Y3
	Görevimiz öğrencilere iyi alışkanlıklar kazandırmak		Y2,Y3

tepkiniz ne olurdu?			
---------------------	--	--	--

Eşitlik teması ile ilgili aşağıdaki yönetici kodları ortaya çıkmıştır.

Öğretmenle görüşme ve suçlama

Öğretmenin böyle bir durumda hatalı olduğunu gösteren yönetici görüşleri;

“Burada kaçak oynayan öğrencinin suçu olmadığına inanıyorum. Öğretmenin birinci derecede suçlu olduğunu düşünüyorum. Öğretmenimizin de savunmasına başvururuz.” (G:Y1, s:54, 22,23,24), “Öncelikle neden böyle bir şeye başvurulduğunu sorarak vereceği cevaba göre öğretmene tepkimi gösteririm.” (G:Y3, s:55, 9,10)

Yasaları Uygulama

Bütün yöneticiler böyle bir durumla karşılaştıkları zaman yapacakları ile ilgili görüşleri;

“Böyle olayları hiçbir zaman tasvip etmiyorum. Bu olay başımıza gelirse yasa ve yönetmeliklerde söylenenleri aynen uygularız.” (G:Y1, s:54, 21,22), “Böyle bir durumun yönetmelikte cezası da mevcuttur. Gereken cezalar verilir bu durumda.” (G:Y2, s:55, 6,7), “Öğretmenimiz böyle bir şey yapmışsa bunun karşılığı olan cezayı kabullenmiş demektir.” (G:Y3, s:55, 13,14)

Görevimiz öğrencilere iyi alışkanlıklar kazandırmak

Öğrencilere iyi alışkanlıklar kazandırmakla ilgili yönetici görüşleri;

“Benim için önemli olan bu tür yarışmalara katılarak öğrencilerin 8sosyalleşmesini sağlayarak, dostane duygularını geliştirmektir.” (G:Y2, s:55, 7,8), “Bizim görevimiz öğrencilere kurallara uymayı, eşit şartlarda yarışmayı, saygı duymayı aşılamdır.” (G:Y3, s:55, 10,11)

18. YÖNETİCİLERİN OKULDAKİ ÖĞRENCİLERİN ALANLARINA GÖRE DEĞER ANLAYIŞLARI İLE İLGİLİ OLARAK;

Y1 yöneticisi böyle bir ayırım yapılamayacağını, Y2 ve Y3 yöneticileri ise hepsinin bir bütün olarak değerli olduğunu belirtmişlerdir. Y1 ve Y2 yöneticileri her alanda başarılı öğrencilerin ödüllendirildiğini, Y3 yöneticisi hepsinin bir bütün olarak değerli olduğunu belirtmekle beraber, teorik derslerde başarılı öğrencilerin daha değerli olduğu anlayışının eğitim sistemimizde hakim olduğunu söylemişlerdir. Bu soruyla ilgili görüşlerini;

“Böyle bir ayırım yapılamaz. Öğrencilerin hepsinin başarılı veya başarısız, yetenekli veya yeteneksiz olması düşünülemez”(G:Y1, S-52,1,2). “Hepsinin daha değerli olduğunu düşünüyorum.”(G:Y2, S-52, 8)“Bence her ikisi de başarılıdır”(G:Y3, S-52, 14) . “Derslerinde başarılı olan öğrenciler bunun ödülünü not olarak alıyorlar. Ayrıca yetenekli öğrencilerimizde ödülleri de kupa ve madalya alarak elde ediyorlar. Ayrıca başarılı sporcularımızın isimlerini panoda ilan ediyoruz” (G:Y1, S-52,

3,4,5,6). “Biz okul olarak hem derslerinde hem de diğer alanlarda başarılı olan öğrencilerimize de ödüller vermekteyiz. Sportif, kültürel ve dersler de dahil hangi alanda başarı gösterirse gösterecek öğrencilerimiz ödüllendirilmektedir” (G:Y2, S-52, 9, 10, 11). “Fakat teorik derslerde başarılı olanlar daha değerli anlayışı hala mevcuttur. Bunun sebebinin de öğrencilerin sürekli sınavlarla karşı karşıya kalmasının olduğunu düşünüyorum. Çünkü diğer başarılar öğrencilerin ilerisi için somut olarak bir kazanç sağlamamakta” (G:Y3, S-52, 14, 15, 16, 17) şeklinde belirtmişlerdir.

19. OKUL TAKIMLARININ OLUŞTURULMASI, TAKIMLARIN OLUŞUMUNDA YÖNETİCİLERİN ETKİSİ

Derslerinde çok başarılı öğrenciler okul takımına girmek istiyorsa, fakat diğer öğrencilere göre yetenekleri kısıtlıysa; beden eğitimi öğretmenine okul takımına alınmaları için öneri de (baskı / konuşma) yapar mısınız? Sorusuyla ilgili olarak Y1 yöneticisi zaman zaman böyle durumlarda müdahale de bulunduğunu fakat bunu baskı altında yapmadıklarını söylemiştir. Y2 ve Y3 yöneticileri böyle bir müdahalenin kesinlikle olamayacağını ve bunun öğretmenin işine karışmak olduğunu söylemişlerdir. Bununla ilgili yönetici görüşleri;

“Zaman zaman böyle durumlar oluyor. Fakat bunu bir baskı olarak yapmıyoruz. Sadece beden eğitimi öğretmenlerimize böyle bir öğrencimizin etkinliğe katılmak istediğini, öğrencinin kendini iyi hissetmesi, sosyalleşmesi ve kendine olan güveninin artması açısından antrenmanlara kabul edilmesinin yararlı olabileceğini söylüyoruz” (G:Y1, s-52, 20,21,22,23). “Böyle bir şeyi yapmayı hem etik bulmuyorum, hem de doğru bir şey değil yönetici konumundaki bir insan için. Karşı taraf için düşündüğümüzde yetenekli olupta takıma giremeyen oyuncumuzun suçu ne diye kendime sorarım. Öğrenciler arasında öğretmen ve yöneticiler hakkında yanlış düşüncelere neden oluruz.” (G:Y2, s-53, 1,2,3,4) belirtmişlerdir.

20. ÖĞRENCİYİ “ANTRENMAN/ETKİNLİK/YARIŞMA”YA İKNA ETMEK İLE İLGİLİ BULGULAR

Tablo 25: Öğrenciyi “Antrenman/Etkinlik/Yarışma”ya ikna etmek ile ilgili bulgular

ÖĞRENCİYİ “ANTRENMAN/ETKİNLİK/YARIŞMA” İKNA ETME			
Soru	Kodlar	Tema	Katılımcılar
15- Herhangi bir öğrenciyi “etkinliklere/antrenmana/yarışmalara” katılmaya ikna edebiliyormusunuz?	Katılımla ilgili sıkıntılar	“ANTRENMAN/ETKİNLİK/YARIŞMA” İKNA ÖĞRENCİYİ	Y2, Y1,Y3
	Aile ve öğrenciyle diyalog		Y2,Y3

	Ders ve Sınavlardan kaynaklanan sıkıntılar		Y1, Y2
--	---	--	--------

Katılımla ilgili Sıkıntılar

Y1 kodlu yönetici böyle sıkıntılarla sık sık karşılaşmadıklarını söylese de, eğitim-öğretim yılının son iki ayında (SBS sınavından dolayı) sıkıntılar yaşadıklarını söylemiştir. Y2 kodlu yönetici böyle sorunlarla karşılaştıklarını, Y3 kodlu yöneticimiz böyle bir durum ile karşılaşmadığını belirtmiştir. Görüşlerini;

“Okulumuzda öğrencilerimizin etkinliklere katılımıyla ilgili çok sorunlar yaşıyoruz. Öğrencilerden geliyor genelde talepler. Fakat eğitim öğretim döneminin sonuna doğru iki aylık dönemde SBS sınavından dolayı sorunlar yaşıyoruz” (G:Y1, s:53, 9,10,11). “Bazen öğrenciler yarışmalara ve etkinliklere katılmak istiyor velisi izin vermiyor” (G:Y2, s-53, 18). “Tam bunun karşılığı bir durum ile karşılaşmadım.” (G:Y3, s:53, 23).

Aile ve öğrenciyle diyalog

Y2 ve Y3 yöneticiler aile ve çocuklarla etkinliklere katılma yönünde ikna amaçlı görüşmeler yapacaklarını dile getirmişlerdir.

“Aslında okullar arası etkinliklere katılmak veya okul içi bir etkinliğe katılmak öğrencinin derslerini olumsuz etkilemez. Hatta olumlu yönde bir çok katkısı vardır. Bu durumu veli veya öğrenciyle birebir görüşerek çözmeye çalışıyoruz.” (G:Y2, s:53, 20,21,22), “Çocuğun ailesiyle ve kendisiyle konuşurum. Ailenin bazı çekinceleri olabilir.”(G:Y3, s:53, 24,25)

Ders ve Sınavlardan Kaynaklanan Sıkıntılar

Y1 ve Y2 yöneticileri ders ve sınavların yoğunluğundan dolayı öğrencilerin etkinliklere katılımlarında zorluk yaşadıklarını veya aileleri tarafından katılımlarının engellendiğini dile getirmişlerdir.

“Fakat eğitim öğretim döneminin sonuna doğru iki aylık dönemde SBS sınavından dolayı sorunlar yaşıyoruz. Aileler çocuklarını göndermek istemiyorlar. Şahsen bende ailelerin yerinde olsam çocuğumu etkinliklere bu dönemde göndermem. Çünkü bu dönemde çocukların ciddi motivasyon sorunu yaşadığına inanıyorum. Bunla birlikte bir de bizim etkinliklerimiz çocukların SBS sınavlarına olan motivasyonunu azalttığına inanıyorum” (G:Y1, s:53, 11,12,13,14,16,17). “Etkinlik ve yarışmalara katıldığı zaman öğrencinin derslerini etkilediğini düşünüyor.”(G:Y3, s:53, 19)

21. ÖĞRENCİLER ARASINDA AYRIMCILIĞA KARŞI DAVRANIŞ

Tablo 26: Öğrenciler arasında ayrımcılığa karşı davranış ile ilgili bulgular

ÖĞRENCİLER ARASINDA AYRIMCILIĞA KARŞI DAVRANIŞ			
Soru	Kodlar	Tema	Katılımcılar
16- Okulda bir öğretmen, öğrenciler arasında ayrımcılık yapsa, bu olay karşısında neler yaptınız? (Tembel ve çalışkan öğrenci gibi vb..)	Öğretmenle görüşme	ÖĞRENCİLER ARASINDA AYRIMCILIĞA KARŞI DAVRANIŞ	Y1,Y2,Y3
	Ders takip		Y1
	Öğrencilerle görüşme		Y1,Y3
	Sınıf düzenini kontrol etme		Y1
	Cezai işlem		Y1,Y3

Öğretmenle Görüşme

Y1, Y2 ve Y3 yöneticimizde ilk önce öğretmenle karşılıklı görüşme yoluna gitmeyi dile getirmişlerdir. Bununla ilgili olarak;

“Öğretmenimizle oturup konuşuruz” (G:Y1, s:54, 1,2). “Öncelikle böyle bir eğitimcimizle karşılaşsak oturup kendisiyle konuşuruz. Böyle bir ayırım yapılmasının eğitim açısından etik olmadığını ve bunun bir suç olduğunu kendisine söyleriz”(G:Y2, s:54, 6,7,8). “Rehberlik servisimizle ile birlikte olayı değerlendiririm. Sonra yine servisle birlikte öğretmenle görüşürüm.” (G:Y3, s:54, 17,18)

Öğrencilerle Görüşme

“Öğrencilerimizin ile bu durumla ilgili 3görüşlerine başvururuz. Öğrencilerin sınıf içerisindeki başarı durumlarına göre oturuş 4düzenlerini kontrol ederiz” (G:Y1, s:54, 2,3,4).“ Sınıftaki 19diğer öğrencilerin de görüşleri önemli” (G:Y3, s:54, 18,19)

Cezai İşlem

Her üç yöneticide cezai işlemin en son düşünülmesi gereken bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Görüşlerini;

“Hemen ceza vermek ve böylece olayı çözmek idarecilik anlayışımızda yoktur” (G:Y1, s:54, 5). “Ceza vermek kolay yöntemi seçmektir. Öncelikle bu 20meseleyi müeyyide uygulamadan ve karşılıklı diyalog ile halletmemiz gerekir.” (G:Y3, s:54, 19,20) belirtmişlerdir.

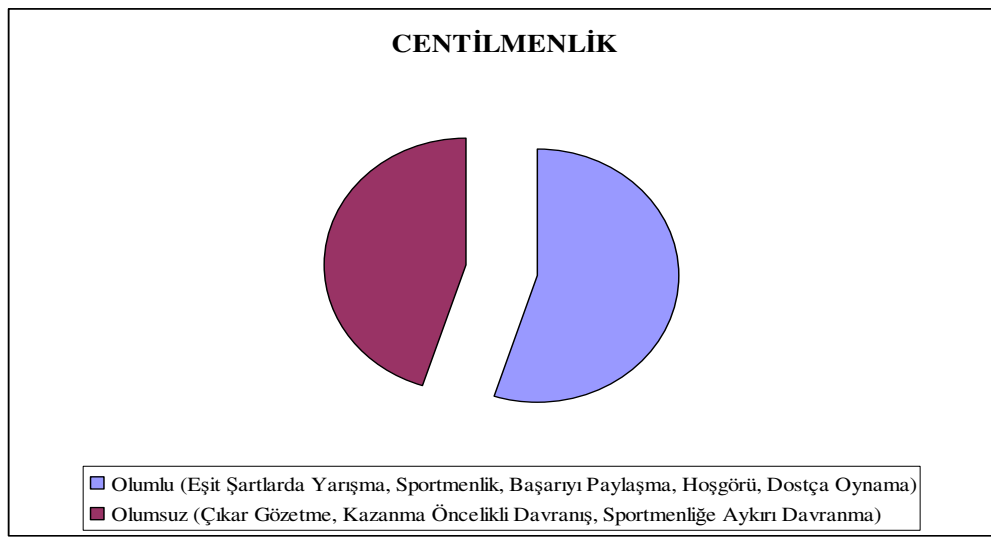
BÖLÜM IV

Verilerin Sunumu, Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde; bulgular alt boyutlara ve kodlara paralel olarak verilecek ve tartışılacaktır. Çalışmamızda ortaya çıkan, ana tema, alt temaların başlığı altında bulgular ve tartışmalar yapılmıştır. Bunlar;

1.CENTİLMENLİK: centilmenlik, iyi arkadaşlık eden, saygılı, görgülü davranış şekli olarak sözlükte ifade edilmiştir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). Karşı olumlu olarak yaklaşarak sıkıntıları ve küçük gerilimleri mesele çıkartmadan ve şikayet etmeden kabullenme, iyi niyetini de içermektedir. Organ, ise (1988: 12) centilmenliği, negatiflik yerine pozitif olmayı ifade eden davranış olarak tanımlamıştır.

Öğrencilerin centilmenlik ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri şekil 5’de verilmiştir.

Şekil 5: Öğrencilerin Centilmenlik ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri

Aşağıda öğrenci katılımcıların, “Centilmenlik” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden olumlu davranış olarak; “eşit şartlarda yarışmak”, “sportmenlik”, “dostça oynama”, “hoşgörü”, olumsuz davranış olarak ise; “çıkar gözetmek”, “kazanma öncelikli davranış” ve “sportmenliğe aykırı davranış” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Eşit şartlarda yarışmak

Katılımcı öğrencilerin yarıya yakını (3 öğrenci) rakip takımla eşit şartlarda yarışmak istediklerini belirtmişlerdir. Rakibini düşman görmemeleri gerektiğini ve pozisyonda rakibin müşkül durumundan faydalananarak haksız kazanç elde etmemeleri gerektiğini ortaya koymuşlardır. Centilmenlik anlayışıyla örtüşen tutum ve davranış içerisinde davranacaklarını söylemişlerdir.

Özdilek ve arkadaşlarının (2008) yapmış oldukları araştırmada, “rakibin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile olmaktan vazgeçerim” ifadesini belirtirken diğer yarısı bu düşüncesinin tersini söylemiştir. Akkoyunlu ve arkadaşlarının (2008), katılımcı sporcuların yarıya yakınının rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse, birinci olmam düşüncesi de benimsendiği görülmüştür. İlgili araştırmada çocukların kazanma dürtüsüyle sporda erdem duygusu arasında bocaladıkları ifade edilmiştir.

İlgili araştırmaların bulguları, araştırmamızda ortaya çıkan bulgularla paralellik göstermektedir.

Sportmenlik

Katılımcıların az bir kısmı (2 öğrenci) kazanmak için oyun kurallarının dışına çıkmayı düşünmeyeceklerini söylemişlerdir.

Efe (2006) araştırmasında spor karşılaşması esnasında, öğrencilerin Fair-Play davranışlarını sergileme sıklıklarına ilişkin görüşlerini ölçmeye yönelik soruda “Takımımın yararına dahi olsa Fair-Play’e (centilmenliğe) aykırı davranışlarda bulunmam” ifadesi yer almıştır. Öğrencilerin %54.5’lik kısmı bu ifade için “her zaman” seçeneğini işaretleyerek bu davranışı sergilemediklerini belirtmişlerdir. İstenmeyen bir sonuç olarak, yarıya yakın bir bölümünün bu davranışı sergilediklerini ifade etmeleri Efe tarafından endişe verici bir durum olarak belirtilmiştir. Özdilek ve arkadaşlarının (2008); besyo öğrencileri üzerinde yapmış olduğu yine kazanmak için gerekirse oyun kurallarını ihlal ederim düşüncesine öğrenciler (% 62,1) oranında katılmamaları sevindirici bulunmuştur. Ancak araştırmamızda katılımcı (4 kişi) öğrencilerin “oyun kurallarının dışına çıkabilecekleri ifadesi sözü edilen araştırma ile örtüşmediği görülmüştür.

(Soru 26’ ya cevap veren) öğrencilerden elde edilen bulgularda; rakip takımı tebrik ederim, hakemi tebrik ederim, kodları ortaya çıkmıştır. Katılımcılar kazandıklarında sahadan ayrılmadan yapılacakları konusunda “rakip takımı tebrik edeceklerini” ifade etmişlerdir.

(Soru 25’e cevap veren) öğrenciler sportmenlik alt teması altında; rakip takımı tebrik ederim, hakemi tebrik ederim, rakip takımı tebrik ederim ve sonucu kabullenirim, rakip takımı tebrik ederim ve sonucu kabullenmem kodları ortaya çıkmıştır. Katılımcı elde edilen bulgulardan hakem hataları ile yenildikleri bir karşılaşmada “rakip takımı tebrik edeceklerini” ifade etmişlerdir.

Ateşoğlu’nun (1974), “galip takımın gösterdiği Fair-Play’in temsili değeri onun ilerdeki prestiji için önemlidir” cümlesi araştırmamızda ifade edilen galip durumda bütün takımın rakip takımı tebrik etmesi durumuna önemi ayrıca vurgulamaktadır.

Başarıyı Paylaşma (soru 23)

Başarıyı paylaşma alt teması altında arkadaşlarla paylaşma, öğretmenlerle paylaşma, seyirciyle paylaşma ve aileyle paylaşma kodları vurgulanmıştır. Kazandığınızda sahadan ayrılmadan yapılacaklar konusunda katılımcı öğrencilerin hepsi sevincini takım arkadaşlarıyla ve büyük bir kısmı (6 öğrenci) ise öğretmenleriyle de paylaştıklarını söylemiştir. Sporda üst ahlak kavramı, Fair-Play ruhu ile temsil edilebilir. Fair-Play sportif maç ve müsabakalar ile oyunlar esnasında oyuncu ve taraftarların sadece oyun kurallarına uymaktan ziyade, evrensel bir ahlaki tutum ve davranışları temsil eder (Orhun, 1991). Öğrencilerin başarıyı paylaşım noktasındaki gösterdikleri bu özveri, Fair-Play’ in sportif oyunlardaki amaçlarıyla paralellik göstermektedir.

Hoşgörü (soru 24)

Hoşgörü alt temasının altında “rakip takımı tebrik ederim”, “rakip takımı tebrik etmem” kodlar vurgulanmıştır. Katılımcı öğrencilerin çoğu (4 öğrenci) hakem hataları ile yenilmeleri durumunda da, rakip takımı tebrik edeceklerini söylemişlerdir.

1974 yılında Uluslararası Fair-Play Deklarasyonu’nda özet olarak “Kendisine ve dolayısıyla rakibe, takım arkadaşlarına, hakemlere, izleyicilere ve kamuoyuna saygıya dayanan bir hayat görüşüdür denmektedir (Donuk, Şenduran 2006). Katılımcı öğrencilerin çoğunun (4 öğrenci) rakibi tebrik edeceğini bildirmiş olması yazılı

deklarasyonla örtüşmekte ve sonuç olarak Fair-Play ve okul spor programları önemi açısından bu bulgu sevindiricidir.

Dostça oynama (soru 26)

Dostça oynama alt teması altında tüm takımı tebrik ederim, tüm takımı tebrik etmem ve sorun yaşadığımız oyuncuları tebrik etmem kodları ortaya çıkmıştır. Çok gergin ve tartışmalı sınıflar arası bir karşılaşmadan sonra karşılaşmayı kaybettiklerinde katılımcı öğrencilerin bir kısmı (3 öğrenci) “sadece sorun yaşadıkları oyuncuları tebrik etmeyeceklerini” ifade etmişlerdir. Katılımcı öğrencilerden 2’si “tüm takımla tebrikleşebileceklerini”, diğer katılımcılarda “rakip takımın hiçbir mensubuyla tebrikleşmeyeceğini” söylemiştir.

Wells Mary Sara ve arkadaşlarının (2005) yapmış olduğu araştırmada, Gençlik programlarında sportmenliğin teşvik edilmesinin yetenekleri (güçleri) dengeleyeceğini, takımların yetenekleri ile eğlendiklerini ve böylece sürekli katılımın gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Katılımcıların okul spor programlarında sürekli kazanmak üzere motive edildikleri görülmektedir. Bu yüzden sportmenliğin daha çok ön plana çıkarılması gerekmektedir.

Çıkar gözetmek

Ortaya çıkan çıkar gözetmek alt teması altında kazanma öncelikli davranış ve sağlığın geri planda düşünülmesi kodları ortaya çıkmıştır. Katılımcı öğrencilerin yarısından fazlası (4 öğrenci) kendileri için önemli önceliğin çıkar gözetme olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler oyun içerisinde sakatlanan oyuncuyla ilgileri olmadıklarını düşündükleri için, kazanmak adına, öncelikle golü atıp, daha sonra sakatlanan rakip oyuncuya yardım edebileceklerini söylemişlerdir. Sezen ve Yıldırım’ın (2003) yapmış oldukları araştırma da; amatör futbolcular, profesyonel kadar yüksek bir yüzde göstermeseler dahi galip olmak söz konusu olduğunda Fair-Playi görmezden geldiklerini ifade etmişlerdir. Araştırmada çocukların çoğunluğunun amatör ruh taşıırken bile kazanma öncelikli hareket ettiklerini göstermektedir. Bu da araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Kazanma Öncelikli Davranış

Öğrenci katılımcıların çoğu (4 öğrenci), “kazanmak ve takdir edilmek” için oyun kurallarının dışına çıkabileceklerini ve bu davranışı sergileyebileceklerini ifade etmişlerdir.

Bu durum, Fair-Play anlayışında, ortaya konulan centilmenlik teması için istenmeyen bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Ancak, Özdilek ve arkadaşlarının (2008) besyo öğrencileri üzerinde yapmış olduğu, “kazanmak için hakemi aldatırım” sorusuna çok az bir oranda (% 15,6) katılan besyo öğrencileri, gelecekte öğretmen, spor yöneticisi, antrenör ve hakem gibi sporun değişik katmanlarında yer alacaklarından düşündürücü bulunmuştur. Bu durum yapmış olduğumuz araştırmanın bulguları ile örtüşmeyen bir sonuçtur. Morgan (2007), dürüst yarışma, kurallara saygı gösterme, mutabakata varmak, oyuna saygı gibi anahtar kelimelerle Fair-Playin önemini vurguladığı görüşlerine araştırmamızda ortaya çıkan bu amaçlar uymamaktadır.

Sportmenliğe aykırı davranma

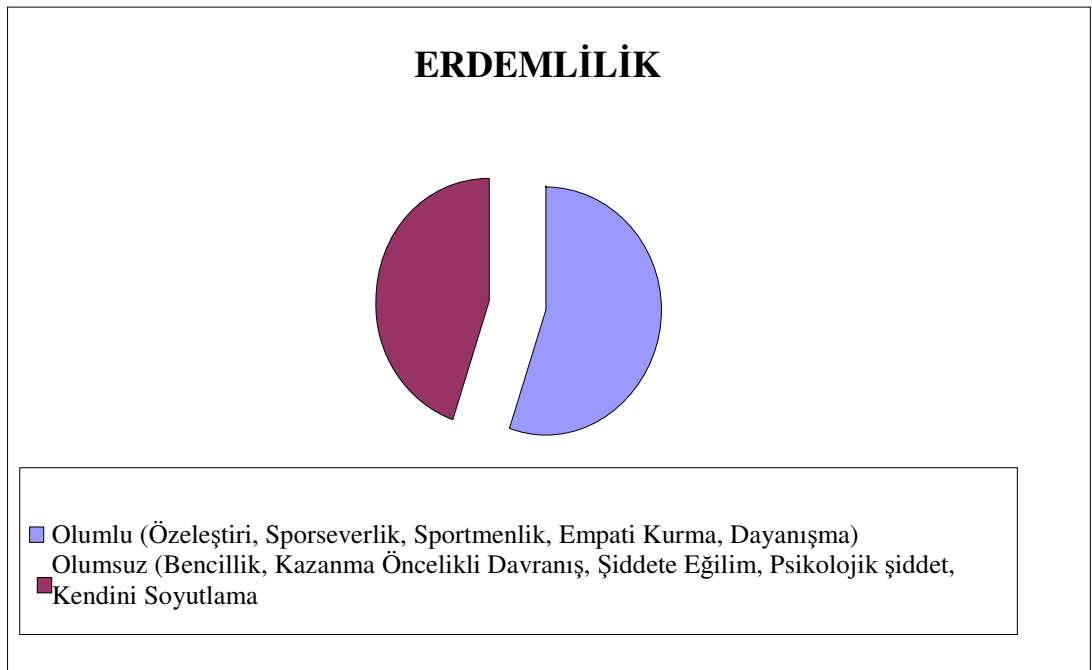
Sportmenliğe aykırı davranma alt temasının altında “hakeme itiraz, suçlama ve tepki göstermek” gibi kodlar vurgulanmıştır. . Katılımcı öğrencilerin çoğu hakem hataları ile yenilmeleri durumunda hakeme yoğun suçlamada bulunup, tepkide bulunacaklarını ifade etmişlerdir.

Efe (2006) yapmış olduğu araştırmada, “bir karşılaşmada sonuç ne olursa olsun, hakemleri suçlarım” ifadesine öğrenciler %77 oranında “hiçbir zaman” diyerek bu görüşü desteklemediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç Fair-Play’in gerçekleşmesinde hakemin sahip olduğu önemin öğrenciler tarafından kavrandığını göstermektedir. Ancak yaptığımız araştırmanın bulgularıyla bu sonuç çelişmektedir.

Araştırma sonucunda Centilmenlik temasında, eşit şartlarda yarışmanın önemi vurgulanmış, başarıyı arkadaşları, öğretmen, seyirci ve aile paylaşacakları; rakip takımı da tebrik edeceklerini; ayrıca çıkar gözetmenin öncelikli olduğu, kazanmak için oyun kurallarının dışına çıkacaklarını ve genel olarak centilmence davranış sergileyeceklerini ifade etmişlerdir.

2- ERDEMLİLİK, ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklere sahip olma olarak sözlükte ifade edilmiştir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). İnsanın kendi varlığına göstermiş olduğu sorumluluk ise erdemlilik olarak tanımlanır (Akt. Pehlivan, 2004). Erdem kelimesi ahlaki üstünlük manasını taşımaktadır (Erdemli, 1996). İnsanın erdemli olması, insan olmasından kaynaklanan insani niteliklerini en fazla geliştirdiği bir duruma ulaşması demektir. Spor faaliyetlerinde erdemli insan yetiştirme hedefi Fair-Play ruhunu ile gerçekleştirilmektedir (Akt. Pehlivan, 2004). Bir oyun olarak spordaki eşitlik ilkesine uymak, oyuna sportif yeterliğin en yüksek düzeyinde katılmak, doping ve benzeri yollara başvurmamak, sınır durumlarında kendine egemen olmak, sporu spor için yapmak gibi, sportif erdem içerikleri, her sporcu için olması doğallıkla gerektirir (Erdemli,1996).

Öğrencilerin Erdemlilik ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri şekil 6’de verilmiştir.

Şekil 6: Öğrencilerin Erdemlilik ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlara ilişkin görüşleri

Aşağıda öğrenci katılımcıların, “Erdemlilik” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden olumlu davranış olarak; “özeleştir”, “sporseverlik”, “empati kurma”,

“sportmenlik”, olumsuz davranış olarak ise; “bencillik”, “kazanma öncelikli davranış” , “şiddete eğilim” ve “psikolojik şiddet” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Özeleştiri

Katılımcı öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (6 öğrenci) Özeleştiri alt teması altında, “hatalarını kabullendiklerini” ve öğrencilerin yarından fazlası (4 öğrenci) bu “hatalarından dolayı kendilerini eleştirdiklerini” ifade etmişlerdir. Öğrenci katılımcılardan sadece bir tanesi hatalarını kabullenmeyeceğini söylemiştir. Spor yapan insan ister bir dünya rekortmeni, çok iyi bir profesyonel, okul veya sınıf takımının iyi bir sporcusu veya sıradan bir spor yapan kişi olsun; spor yapan bir birey olarak kendi özünden uzak ve kötü düşünmemesi, sporun amatör ruhunu yitirmemesi gerekir. Amatörlüğün yitirildiği ve içimizdeki spor yapan insanın göz ardı edildiği yerde bireyde hırs başlamaktadır (Erdemli, 2006). Amatörlüğün yaşaması adına öğrencilerin hatalarını kabul etmeleri ve bu hatalarından dolayı kendilerini eleştirmeleri çok önemli bir yaklaşımdır.

Sporseverlik

Katılımcı öğrencilerin sporseverlik alt teması altında öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (5 öğrenci) kaynaşmak, önce sağlık ve eğlenmek, haz almak kodlarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bir kısmı oyun oynamada amaçlarındaki önceliklerinin eğlenmek, haz almak, kaynaşmak ve önce sağlık olduğunu belirtmişlerdir.

Bununla birlikte Wells Mary Sara ve arkadaşlarının (2005) yapmış olduğu araştırmada spor deneyimleri gerçekleştirilirken, herhangi bir aktivitede sportmenliği teşvik eden ve çocuklara fiziksel aktivitelerin hayatlarının bir parçası olduğu yönündeki teşvikler olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Değerlendirme verileri söz konusu tekniklerin ebeveynlerin sportmenlik tutumlarında olumlu değişimlere neden olduğunu ve ilişkilerde eğlence, yaş, oyun sonucu ile rakip takımlar arasında olumlu ilişkilerin geliştiğini göstermiştir. Araştırmamızda ortaya çıkan bulgularla çalışmanın örtüştüğü gözükmemektedir.

Empati Kurma

Katılımcı öğrencilerden az bir kısmı (2 öğrenci) araştırmalardan elde edilen bulgular sonucunda arkadaşlarını eleştirmeyeceklerini ve özeleştiri yapacaklarını ifade etmişlerdir. Dorak ve Vurgun'un (2006), takım sporlarında oyuncunun kendi takım arkadaşlarına, antrenörüne ve rakip oyunculara karşı empatik davranışlar göstermesi; tüm bu unsurların nasıl davranacağını tahmin etmesinde, takım ruhunun oluşmasında ve buna bağlı olarak takım başarısında önemli bir faktör olabilir. Bu tanımlamaya göre katılımcı öğrencilerin çoğunun bu düşüncüyü ortaya koymaması ileriye yönelik sorun teşkil etmektedir.

Takımdaki hatasından dolayı, takımdan dışlanmaları durumunda öğrenci katılımcıların çoğu takımdaki bireylere kin duymayacağını fakat bu durumda üzüntü duyacağını söylemiştir. Bu örneklerin devam etmesi için, Fair-Play, temeli aile ortamında, ilkokul sıralarında atılması gereken bir hayat disiplini olarak ele alınmalı, spor yorumundan, en küçük sportif tekniklere kadar bu ana ilkedan ayrılmamak gerektiği çocuklara aktarılmalıdır (Gökçe A.; Akt. Doruk, Şenduran, 2006).

Sportmenlik

Katılımcı öğrencilerin sportmenlik alt teması altında “üzülürüm, karşılık vermem, karşılık veririm” kodları ortaya çıkmıştır. Öğrenci katılımcıların büyük kısmı (4 öğrenci) okullar arası karşılaşmalarda rakip oyuncu tarafından küfür ve hakarete maruz kalsa bile karşılık vermeyeceğini söylemişlerdir.

Akkoyunlu ve arkadaşlarının (2008) yılında yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarına göre, rakiplerin kural dışı hareketlerine aynı şekilde cevap veririm fikrini önemli ölçüde benimsememeleri, kurallara uyma ve sahip oldukları erdem duygusuyla açıklanabilir. Araştırmamız sonucunda ortaya çıkan bulgularla paralellik gösteren bu sonuçlar çocukların Fair-Play ruhunu anlamalarıyla ilgilidir.

Bencillik

Bazı katılımcı öğrencilerden az bir kısmı (2 öğrenci) “arkadaşlarımdan hatalarını söyleyerek ve suçlamada bulunarak” kendilerini savunacaklarını ifade etmişlerdir.

Herkes spor yapabilir. Fakat spor yapan bireyin kendine saygı, rakibine saygı, fırsat eşitliği, bencilce davranmama, haksızlık yapmama, haksızlığa uğramama gibi ilkelerle donandığı zaman spor faaliyeti ve Fair-Play anlam kazanmış olur (Şahin, 1998). Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu durumda ERDEMLİLİK temasına bağlı kalarak spor faaliyeti ve Fair-Playi anlamlandırmışlardır.

Kazanma Öncelikli Davranış

Bazı öğrenci katılımcılar (2 öğrenci) oyun oynamada amaçları noktasında ilk önce kazanmak geldiğini söylemişlerdir.

Efe'nin (2006) yaptığı tez çalışmasında, genel olarak Fair-Play davranışlarının ne düzeyde gerçekleştiği ile ilgili soruda “En önemli amacın, kazanmak değil dostça oynamak olduğunun bilincindeyimdir” ifadesi katılımcılar tarafından en yüksek düzeyde görüş bildirilen önerme olmuştur. Bu bulgu yarışmalara katılan öğrencilerin, müsabaka kazanma hırsına kapılmadıklarını, müsabakayı kazanmanın ötesinde, rakip takım oyuncularıyla kaynaşma amacını taşıdıkları şeklinde yorumlanmıştır. İlgili araştırmadan çıkan bu sonuç, araştırmamızda bu bulguya yönelik verilen cevaplarla paralellik göstermektedir.

Şiddete Eğilim

Yine aynı soruda ortaya çıkan şiddete eğilim alt teması altında öğrencilerin küçük bir kısmı (2 öğrenci) şiddette bulunurum, karşılaşma sonunda hesaplaşım kodları ortaya çıkmıştır.

Sportmenlik ve şiddete eğilim alt temalarına paralel olarak, Efe'nin (2006) yapmış olduğu araştırmasında öğrencilere yöneltilen bir soru da “Fair-Play’e aykırı davranışlarda bulunan rakip takım oyuncularına sert tepki gösteririm.” ifadesine, öğrencilerin %47,6’sı”bazen” şeklinde cevap vererek bu görüşü fazla desteklemediklerini göstermişlerdir. Zira önemli olan oyunu dürüst oynamaktır ve dürüst oynanan bir oyunda rakip üzerinde zor ve şiddet kullanılmamalıdır. Bu sonuç araştırmamızda ortaya çıkan sonuçlarla örtüşmektedir.

Psikolojik Şiddet

Katılımcı öğrencilerin çoğu (4 öğrenci) araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde birbirlerine karşılıklı suçlamalarda bulunduklarını ifade etmişlerdir.

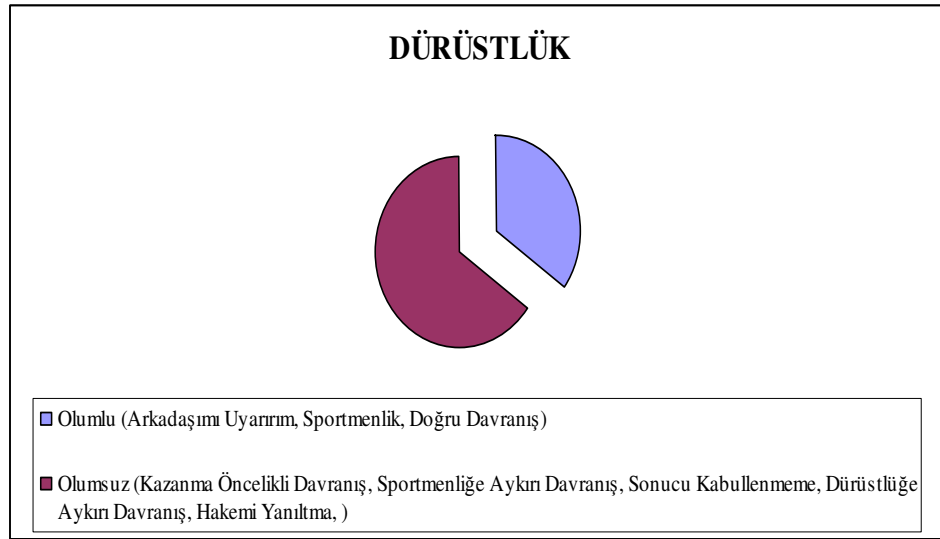
Soruda psikolojik şiddet alt teması altında öğrencilerin çoğu (5 öğrenci) karşılıklı suçlamalarda bulunup ve anlık öfkelenebileceklerini ifade etmişlerdir. Mağlubiyet durumunda, mağlubiyetin sebebinin kendisinin gösterilmesi durumunda öğrenci katılımcıların çoğu arkadaşlarına karşı tepkide bulunacaklarını ve karşı suçlamaya geçeceklerini belirtilmiştir. Psikolojik şiddetlerin ortak yönü, kişi veya kişileri rahatsız etmesi, soyutlaması ve aşağılamasıdır (Davenport ve ark. , çev. Önersoy; Akt. Cengiz, 2009). Bu durum sporda erdemlilik ve takım birlikteliği açısından olumsuz bir durum arz etmektedir.

Öğrencilerin, erdemlilikle ilgili olarak karşılaşma içerisinde yaptıkları hataları kabullenme eğiliminde, kendilerini eleştirebildikleri; sportif organizasyonlara eğlenmek ve haz duymak için katıldıkları;

Öğrencilerin eleştiriye açık olmadıkları ve suçlanma durumunda aynı şekilde cevap verme; rakip takımı tebrik etme ve sonucu kabullenme eğiliminde oldukları; kaybettiklerinde tahrik ve gerginlik durumunda şiddete başvurabilecekleri; rakibi anlama ve kendini onun yerine koyma konusunda hassas oldukları ve genellikle sportmence davrandıkları ortaya çıkmıştır.

2- DÜRÜSLÜK, sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan anlamına gelmektedir. Hizmet ve görevlerini yerine getirirken dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, cinsiyet ve benzeri sebeplerle ayırım yapamayan. İnsan hak ve özgürlüklerine aykırı veya kısıtlayıcı muamelede ve fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalarda bulunmayan (<http://www.etik.gov.tr/BilgiBankasi/etikrehberi.pdf>).

Öğrencilerin Dürüstlük ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7: Öğrencilerin Dürüstlük ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri

Aşağıda öğrenci katılımcıların, “Dürüstlük” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden olumlu davranış olarak; “sportmenlik”, “doğru davranış” olumsuz davranış olarak ise; “kazanma öncelikli davranış”, “sportmenliğe aykırı davranış”, “sonucu kabullenmeme”, “dürüstlüğü aykırı davranış” ve “hakemi yanıltma” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Sportmenlik

Öğrenci katılımcıların açıklamaları doğrultusunda Dürüstlük temasının altında sportmenlik alt teması ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (6 öğrenci) “dürüst davranacaklarını” söylemişler ve “haksız kazanç sağlamayı reddetmişlerdir”. Sadece bir katılımcı “sonucu kabullenmediğini”, bunun sonucunda da kurallara uygun davranmayacağını belirtmiştir. Fair-Play’in temelini oluşturan birleşik sözcük **Fairness** dürüst davranmak, hak gözeterek karar vermek, mertçe, insana yakışır şekilde yaşamak anlamlarına gelmektedir (Erdemli, 1996). Katılımcıların ifadeleri bu tanım ile örtüşmektedir. Ayrıca Konya amatör 1. Küme futbol takımlarından Derbentspor’un 23 yaşındaki kalecisi İsmet KARABABA, topun kale çizgisini geçip geçmediği konusunda tereddüte düşen maçın hakemine, karşılaşmayı kaybetmek uğruna topun gol çizgisini geçtiğini söyleyerek Milli Fair-Play ödülünü kazanmıştır (TMOK, 2002).

Doğru Davranış

(Soru 34'e cevap veren) öğrencilerden; bir katılımcı öğrenci pozisyonu karşılaşma içerisinde hakeme söyleyeceğini, diğer bir katılımcı öğrenci ise karşılaşma sonunda hakeme söyleyeceğini ifade etmiştir.

Öğrenci katılımcıların büyük çoğunluğu (6 öğrenci) pozisyon sonucunda bir daha yapmaması ve daha dikkatli olması konusunda arkadaşlarını uyaracaklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların bunu ifade etmeleri “dürüstlük” adına olumlu bir gelişme olarak gözükmektedir.

Efe (2006) yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin karşılaşma esnasındaki Fair-Play davranışlarını sergileme sıklıklarına ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği bölümde, en yüksek istatistiki ortalamaya sahip ifade olarak, öğrencilerin %78.1'inin her zaman şeklinde cevapladığı “Takım arkadaşları yapmış olduğu hatayı düzeltmesine yardım ederim” önermesidir. Bu bulgu yarışmalara katılan öğrencilerin karşılaşma esnasında, takım içerisindeki yardımlaşmalarının üst düzeyde olduğunu göstermektedir. Araştırmanın bu sonucu bizim araştırmamızda elde ettiğimiz bulgularla örtüşmektedir. Yine aynı araştırmada, karşılaşma esnasıyla ilgili bölümde, bir diğer yüksek düzeyde görüş bildirilen ifade “Rakip takım oyuncusuna verdiğim zarardan dolayı özür dilerim” önermesidir. Öğrencilerin %72.7'sinin “her zaman” seçeneğini işaretlemesi, onları düşman olarak değil oyunun bir parçası olarak gördüğünü ve rakip olmazsa oyunun oynanamayacağını bilincine vardıklarını göstermektedir.

(Soru 27'ye cevap veren) katılımcı öğrencilerden çok azı (1 öğrenci) arkadaşının doğru olanı yaptığını ifade etmiştir.

Sezen ve Yıldırım' ın (2007), beden eğitimi öğretmenleri üzerinde yapmış olduğu araştırmada; “Rakip takımın maruz kalacağı haksız bir durumu gidermek için çaba gösterme” ve “rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmama” davranışlarını içeren örnekleri “sportmence buldukları fakat profesyonelce bulmadıkları” beden eğitimi öğretmenlerinin oranı %40' a ulaşırken benzer bir durumda kendilerinin olması durumunda aynı şekilde davranmayacaklarının oranı da %30' u

aşmaktadır. Öğretmenlerden ortaya çıkan bu sonuç, araştırmamızda öğrencilerden elde edilen bulgularla birebir paralellik göstermektedir.

Kazanma Öncelikli Davranış

Öğrencilerden elde edilen bulgulara kazanmak (3 öğrenci) ve hakemin görmesi (5 öğrenci) önemli kodları ortaya çıkmıştır. Bu durum Fair-Play anlayışında, ortaya konulan “Dürüstlük” teması için istenmeyen bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

Diğer bir sorudan elde edilen bulgulara öğrenci katılımcılar, kazanmak ve takdir edilmek için oyun kurallarının dışına çıkabileceklerini ve bu davranışı sergileyebileceklerini ifade etmişlerdir. Ancak, Özdilek ve arkadaşlarının (2008) besyo öğrencileri üzerinde yapmış olduğu, kazanmak için hakemi aldatırım sorusuna çok az bir oranda (% 15,6) katılan besyo öğrencileri, gelecekte öğretmen, spor yöneticisi, antrenör ve hakem gibi sporun değişik katmanlarında yer alacaklarından düşündürücü bulunmuştur. Yapmış olduğumuz araştırmanın bulguları ile örtüşmeyen bir sonuçtur. Morgan (2007), Fair-Playin dürüst yarışma, kurallara saygı gösterme, mutabakata varmak, oyuna saygı gibi anahtar kelimelerle Fair-Playin önemini vurguladığı görüşlerine de uymamaktadır.

Soru 37’ye cevap veren katılımcı öğrencilerin yarısından fazlası (4 öğrenci) hakemin görmeyip gol vermediği bir pozisyonda, hakeme giderek topun gol çizgisini geçtiğini söyleyip takımının yenilmesine ve elenmesine neden olan arkadaşlarına bu hareketinin yanlış olduğunu ve kazanmanın daha önemli olduğunu söyleyeceklerini belirtmişlerdir. Bu davranış öğrencilerin yarısından fazlasının savunması, Bucher’ın (1987) okul spor programları ve hedeflerini, bireylerin kişisel istek ve arzularını grubun iradesine uyumlu kılmayı öğrenirler. Ayrıca oyunu kurallarına göre oynamayı, cesurca, centilmence, işbirliğini, gruba sadakati, sosyal sadakat ve uyumu, disiplini ve diğer olumlu nitelikleri içselleştirir, tanımlamasına ters düşmektedir.

Brock ve Hastie’nin (2003) yapmış olduğu çalışma da, öğrenciler önceleri Fair-Playi diğer takımlara karşı kibar olmak veya takımla ve yöneticilerle tartışmamak olarak tanımlarken, ünitenin sonunda tüm öğrenciler sezon sonrası turnuva veya birlikte

oynanan oyunlar boyunca ve özellikle kilit pozisyonlarda yüksek yetenekli oyuncular için daha fazla oynama zamanını savunmuşlardır. Bu sonuçlar okul spor eğitiminde Fair-Playe verdiğimiz önemi göstermektedir. Öğrenciler başarıyı kazanmak olarak algılıyorsa Fair-Play hedefleri ve mevcut okul spor eğitiminde haksız avantajı reddetmek yerine, elit sporlar modelini sürdürmeye devam etmektedir.

Sportmenliğe Aykırı Davranış

Katılımcı öğrencilerden bir tanesi faul yaparak gol atma durumunda bile hakem golü vermişse, galibiyeti hak ettiğine inandığı görüşünü dile getirmiştir. Bu durum Fair-Play'in sporcuların müsabaka ve yarışmalar da çok güç şartlarda dahi oyun kurallarına uymayı, tutarlı ve insancıl davranmayı, haksız avantaj sağlamamayı ve kabullenmemeyi, rakibini veya rakiplerini düşman olarak değil de oyunun gerçekleşmesinin sağlayan birer birey olarak görmeyi amaçlar, tanıma tam bir zıtlık oluşturmaktadır (Donuk, Şenduran, 2006).

Sonucu Kabullenmeme

Katılımcılardan çok azı (1 öğrenci) ortaya çıkan sonuca göre davranmayacağını ve pozisyonda hakemi uyarmayacağını ifade etmiştir. Oyun kurallarına uygun davranmayarak “Dürüstlük” teması ile örtüşmeyecek bir davranış içinde bulunacağını ortaya koymuştur. Yıldırım (2004) Fair-Play'in tanımını yaparken, sporcuların yarışmalar esnasında, güçleşen durumlarda dahi kurallara sabırla, bilinçli ve tutarlı bir şekilde sadık kalmaları gerektiğini söylemiştir. Akkoyunlu ve arkadaşlarının (2008), sporcuların yarından biraz fazlası birinci olmak için hakem görmese de kural ihlali yapmayacak olduğu ve kazanmak için gerekirse de hakemi aldatmayacağını ifade etmiştir. Bu bizim araştırmamızda ortaya çıkan sonuçlar ile paralellik göstermektedir.

Dürüstlüğe Aykırı Davranış

Dürüstlük alt teması altında uyarmaya gerek yok, benim görmem önemli, ve arkadaşına tepkide bulunurum kodları söylenmiştir. Katılımcı öğrencilerin büyük bir kısmı, hakemin görmeyip gol vermediği bir pozisyonda, hakeme giderek topun gol çizgisini geçtiğini söyleyip takımının yenilmesine ve elenmesine neden olan bir

arkadaşının, böyle bir pozisyonda hakemi uyarmasına gerek olmadığını ve uyarması durumunda arkadaşına tepkide bulunacaklarını ifade etmişlerdir.

Sezen ve Yıldırım'ın (2008) yapmış olduğu araştırma da, sportmenliğe aykırı davranışların ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin önemli bir bölümü tarafından benimsendiği ortaya çıkmıştır. Bu durum, gittikçe artan erdemsiz davranışların okul beden eğitimi ve sporu etkilediği, beden eğitimi derslerinin sosyalleşmesi yönelimli çerçevesinin Fair-Play' e ilişkin davranışları yeterince garanti altına alamadığını göstermektedir. Bu sonuç araştırmamızda ortaya çıkan sonuçları desteklemektedir.

Hakemi yanıltma

Hakemi yanıltma alt temasının altında karar verecek hakem kodu söylenmiştir. Katılımcı öğrencilerin büyük bir kısmı (6 öğrenci), hakemin görmeyip gol vermediği bir pozisyonda, hakeme giderek topun gol çizgisini geçtiğini söyleyip takımının yenilmesine ve elenmesine neden olan bir arkadaşının böyle bir uyarıyı yapmaması gerektiğini, sonuçta karar verecek mercinin hakem olduğunu ifade etmişlerdir.

Sezen ve Yıldırım (2007), Beden eğitimi öğretmenlerinin önemli bir bölümünün (64.7) “kendi yarar ve yargısına ters düşse bile hakemin doğru karar almasına yardımcı olma” davranışını sportmence olmakla birlikte profesyonelce bulmadıkları ve yaklaşık yarısının aynı şekilde davranmayacaklarını söylemişlerdir. Beden eğitimi öğretmenleri, öğrencilere göre daha çok hakemlere yardımcı olma fikri üzerinde bulunmuşlardı.

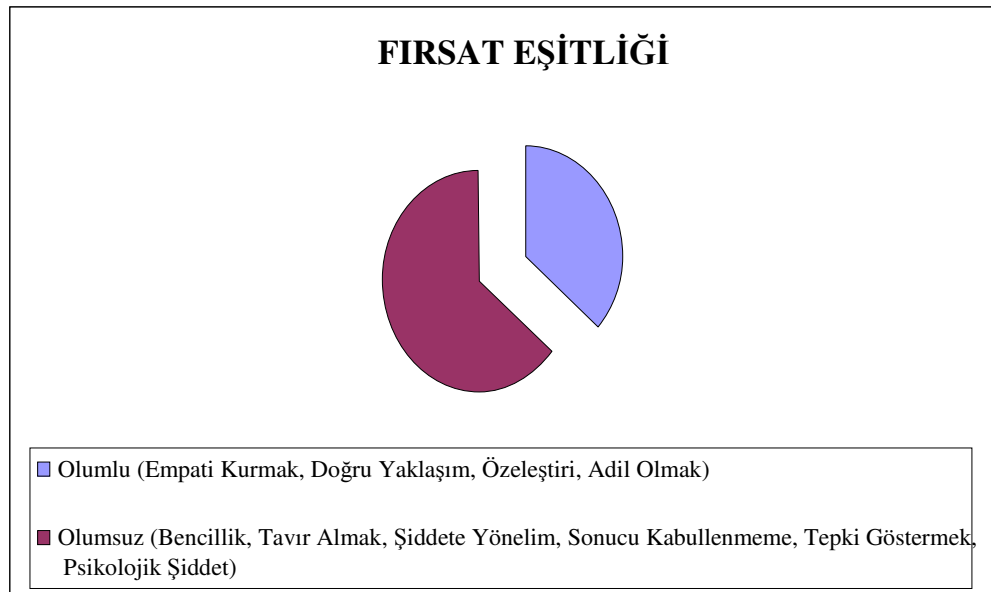
Katılımcı öğrencilerden ortaya çıkan bulgulara örtüşmeyen araştırmada, ŞEBİN ve arkadaşlarının, (2010), aktif spor yapan üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışma da, Fair-Play'in branş ve cinsiyete ilişkin bulguları incelendiğinde, sporcuların oyun kurallarına, hakem kararlarına uyulması gerektiğini, oyun kurallarının kazanmaktan daha önemli olduğunu ve rakibinin sakatlanmaması için gerekirse kazanmaktan vazgeçebileceklerini belirttikleri gözükmektedir.

Araştırma sonucunda Dürüstlük temasında, Fair-Play anlayışının desteklenmesinde olumlu ve olumsuz davranış olarak bulgular ortaya çıkmıştır. Ortaya

çıkan olumlu davranışlara yönelik sonuçlar; katılımcı öğrenciler, takım arkadaşlarının olumsuz hareketlerine karşı uyarıda bulunacaklarını, karşılaşma esnasında ortaya çıkacak haksız kazanç elde etmeyi reddettiklerini ve sportmence davranacaklarını ifade etmişlerdir. Olumsuz davranışlar olarak; katılımcı öğrencilerin çoğu kazanmak ve takdir edilmek için oyun kurallarının dışına çıkabileceklerini, katılımcılardan elde edilen bulgularda; karşılaşmada doğruyu söyleyip, takımının yenilmesine neden olan takım arkadaşının bunu yapmasına gerek olmadığını ve tepkide bulunacaklarını, karşılaşmalarda pozisyonlarda önemli olanın hakemin görmesi olduğunu söylemişlerdir.

4- FIRSAT EŞİTLİĞİ, sunulan olanaklardan herkesin ayırım yapılmaksızın eşit biçimde yararlanması olarak sözlükte ifade edilmiştir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). Bütün bireyler okulda ve okulda sunulan bütün organizasyonlardan eşit oranda yararlanma, başarılı olmak için eşit fırsatlardan eşit oranda yararlanmak, eşit davranış görme hakkına sahiptir (Pehlivan Aydın, 2002).

Öğrencilerin fırsat eşitliği ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8: Öğrencilerin Fırsat Eşitliği ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri

Aşağıda öğrenci katılımcıların, “Fırsat Eşitliği” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden olumlu davranış olarak; “empati kurmak”, “adil olmak” olumsuz davranış

olarak ise; “bencillik”, “tavır almak”, “sonucu kabullenmeme”, “dürüstlüğe aykırı davranış”, “tepki göstermek” ve “psikolojik şiddet” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Empati Kurmak

Empati alt teması altında kin duymamak ve üzüntü duymak kodları vurgulanmıştır. Takımdaki hatasından dolayı, takımdan dışlanmaları durumunda öğrenci katılımcıların çoğu takımdaki bireylere kin duymayacağını fakat bu durumda üzüntü duyacağını söylemiştir. Bu örneklerin devam etmesi için, Fair-Play, temeli aile ortamında, ilkokul sıralarında atılması gereken bir hayat disiplini olarak ele alınmalı, spor yorumundan, en küçük sportif tekniklere kadar bu ana ilkeden ayrılmamak gerektiği çocuklara aktarılmalıdır (Gökçe A, Akt. Doruk, Şenduran, 2006).

Adil olmak

Adil olmak alt teması altında oynamak istemem, çekişme ve rekabetin olmaması ve birlik ve beraberlik kodları ortaya çıkmıştır. Takımlar oluştururken sürekli güçlü olan takımda katılımcıların çoğu adil olmadığı için oynamak istemediğini vurgulamıştır.

Buna paralel olarak Doruk, Şenduran (2006), sporda yenmekte vardır yenilmek de ama her şeyden önce adaleti, dürüstlüğü, doğruluğu, sportmenliği ve rakibin maruz kalacağı haksız durumu gidermek ve gençlere örnek olmak, örnek davranışlar sergilemek gerektiğini uygulamaktadırlar.

Bencillik

Bencillik alt teması altında “bencilce oynanır, oynamak istemem ve ön plana çıkma” kodları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerden yarıya yakını (3 öğrenci) güçlü oyuncuların bir takımda olması durumunda, oyunun bencilce oynanacağını ifade etmiştir. Fair-Play “*kuvvet ile adaletin uyumudur*” (Rene MAHEU: TMOK, 1985). Fair-Play için söylenen tanımlamaya göre; öğrencilerden elde edilen bulgular, güçlü oyuncuların bir takımda oynaması durumunda kuvvet ve adaletin sağlanamayacağı yönündedir.

Araştırma sonucunda Fırsat Eşitliği temasında, katılımcıların çoğu güçsüz takıma gönderilmeleri durumunda rakibe karşı sert müdahalelerde bulunmayacaklarını, takımdaki hatasından dolayı dışlanması durumunda takımın unsurlarına karşı kin duymayacağını, güçlü takımda adil olmayacağına inandıkları için oynamak istemediklerini;

Takımda çok iyi oyuncu olmasına rağmen, yedek kalması durumunda takıma küseceğini, güçsüz takımda oynamak durumunda bırakılmaları durumunda arkadaşlarına kırgın olacağını, takımda bir hatasından dolayı takımdan uzaklaştırılması durumunda katılımcıların çoğu takımı bırakacağını, arkadaşlarına ve öğretmenine karşı tavır alabileceğini söylemiştir.

Tavır almak

Tavır almak alt teması altında takımı bırakmak, oyuna küsme, güven azalması ve istekli oynamama içe kapanma kodları vurgulanmıştır. Öğrenci katılımcıların çoğu (4 öğrenci) takımda çok iyi oyuncu olmasına rağmen, yedek kalması durumunda oyuna küseceğini söylemiştir. Öğrencilerin oyuna küsmesi ileriye yönelik başarılı olmak için daha çok çalışmayı kaybettireceği için düşündürücüdür.

Bir sonraki soruda tavır almak alt teması altında, kırgınlık, küsmek, önemsenmemek-küçümsenmek ve istekli oynamama, içe kapanmak kodları ortaya çıkmıştır. Sınıflar arası karşılaşmalarda kendilerini en güçsüz takıma göndermeleri durumunda katılımcı öğrencilerin çoğu (4 öğrenci) arkadaşlarına karşı kırgın olacaklarını söylemişlerdir.

Efe (2006) öğrencilere yönelik sorusunda, “Antrenörüm hak ettiğim halde beni oynatmıyorsa, bunu olgunlukla karşılarım” ifadesidir. Bu görüşle ilgili öğrencilerin %50,8’i “her zaman” seçeneğini işaretlemişlerdir. Oyuncular yalnız kendilerine değil aynı zamanda takımın bütün üyelerine karşı da sorumlu olduğunu ifade etmiştir. Araştırmamızda çıkan bulgularla örtüşmeyen bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Şiddete Yönelim

Şiddete yönelim alt teması altında sert müdahalede bulunurum ve sert müdahalede bulunmam kodları vurgulanmıştır. Sınıflar arası karşılaşmalarda kendilerini en güçsüz takıma göndermeleri durumunda katılımcı öğrencilerin çoğu (4 öğrenci) rakip oyunculara karşı sert müdahalede bulunmayacaklarını, sadece hırslı oynayacaklarını söylemişlerdir.

Akkoyunlu ve arkadaşlarının (2008) amatör ligde mücadele eden genç futbolcular üzerinde yapmış olduğu araştırmada, rakiplerin kural dışı hareketlerine aynı şekilde cevap veririm fikrini önemli ölçüde benimsememeleri, kurallara uyma ve sahip oldukları erdem duygusuyla açıklanabilir. Bu sonuç, araştırmamızda elde edilen bulgularla örtüşmektedir.

Tepki Göstermek

Tepki göstermek alt teması altında haksızlığın yapıldığına inanmak ve takımı bırakmak kodları ortaya çıkmıştır. Takımdaki hatasından dolayı, takımdan dışlanmaları durumunda öğrenci katılımcıların çoğu (4 öğrenci) kendilerine haksızlık yapıldığını düşündüklerini ve bundan dolayı da takımı bırakabileceklerini söylemişlerdir. Ateşoğlu (1974), takımı meydana getiren sporcuların örneğin bir atlet, yalnız kendine değil, aynı zamandan takımın bütün unsurlarına karşı sorumludur. Sporculuk anlayışı konusunda diğer bir arkadaşına destek olmalı ve onlara cesaret vermelidir. Araştırmada bu tanımlamanın bütünlüğüne tamamen ters bir durum yaşandığı ifade edilmektedir.

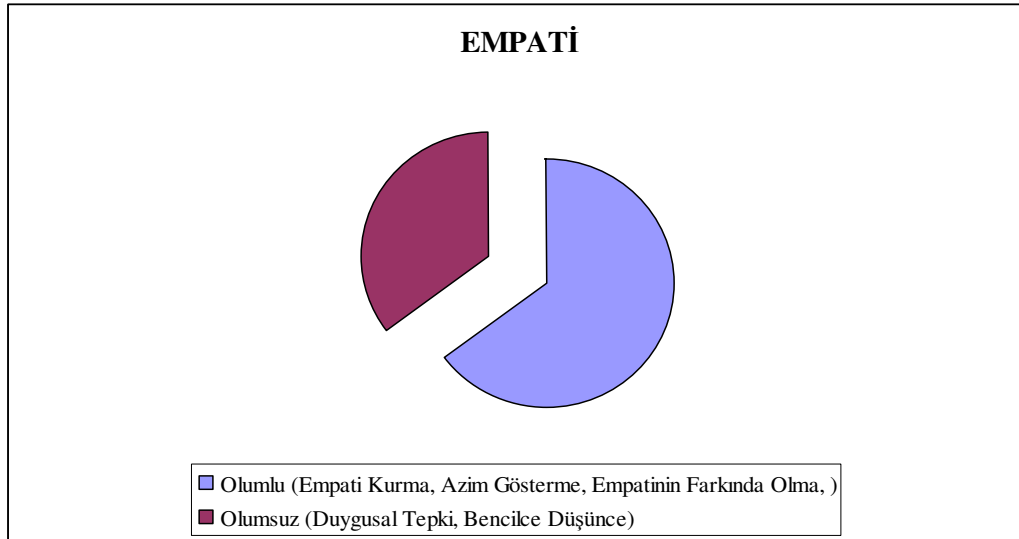
Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet alt teması altında kendine hakim olmama ve kızmak ve tavır almak kodları ortaya çıkmıştır. Takımdaki hatasından dolayı, takımdan dışlanmaları durumunda öğrenci katılımcıların çoğu takımdaki arkadaşlarına ve öğretmenine kızacağını ve tavır alacağını söylemiştir. İnsanın erdemli olması, insan olmasından kaynaklanan insani niteliklerini en fazla geliştirdiği bir duruma ulaşması demektir. Spor faaliyetlerinde erdemli insan yetiştirme hedefi Fair-Play ruhunu ile gerçekleştirilmektedir (Akt. Pehlivan, 2004). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, insanın

ahlaki üstünlük noktasının en tepe noktasına çıkabilmesi için kendine hakim olması ve insani niteliklerini daha çok geliştirmesi gerekir.

EMPATİ, karşısındakinin duygu ve düşüncelerinin yanında, bunları anlamlandırarak objektif bir şekilde farkında olma ve temsili olarak yaşama olarak tanımlanabilir (Budak, 2000). Araştırma sonucunda empati ile ilgili ortaya çıkan “öğrencilerin olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri” şekil 8’de verilmiştir.

Öğrencilerin empati ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri şekil 9’de verilmiştir.

Şekil 9: Öğrencilerin Empati ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri

Aşağıda öğrenci katılımcıların, “Empati” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden olumlu davranış olarak; “empati kurma”, “empatinin farkında olma” olumsuz davranış olarak ise; “duygusal tepki” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Empati Kurma

Empati kurma alt temasının altında; yardım etme, duygusal destek, üzüntü yaşama, arkadaşının yerine koyma, yardım etme, üzülme, hiç denememesini isteme kodları vurgulanmıştır. Öğrenci katılımcıların tamamına yakını (6 öğrenci) yeteneği

kısıtlı olduğu için okul takımına giremeyen arkadaşları için duygusal destek verip, üzüntü yaşıya yaşacaklarını söylemişlerdir. Özellikle takım sporlarında oyuncunun kendi takım arkadaşlarına, antrenörüne ve rakip oyunculara karşı empatik davranışlar göstermesi; tüm bu unsurların nasıl davranacağını tahmin etmesinde, takım ruhunun oluşmasında ve buna bağlı olarak takım başarısında önemli bir faktör olabilir. (Dorak, Vurgun, 2006)

Yine başka bir soruda katılımcı öğrencilerin belli bir kısmı; Beden Eğitimi dersinde cimnastik hareketlerini kilosundan dolayı yapamayan veya zor yapan arkadaşlarına karşı öğrencilerin yarıya yakını (3 öğrenci) duygusal destek sağlayacaklarını, katılımcılardan 1 tanesi bu durumda aynı zamanda arkadaşı için üzüleceğini ve öğrencilerin diğer yarıya yakını (3 öğrenci) ise bu hareketi gerçekleştirmeyi hiç denememesini söyleyeceğini ifade etmiştir. Empati, karşısındakinin duygu ve düşüncelerinin yanında, bunları anlamlandırarak objektif bir şekilde farkında olma ve temsili olarak yaşama olarak tanımlanabilir (Budak, 2000). Öğrenci katılımcılar bu tanımlamanın içeriğine göre hareket etmeye çalışmışlardır. Arkadaşlarının hareketi hiç denememesini isteme gibi sözlerini, yine arkadaşlarının kısa zamanda bunu başarabileceğine inanmamalarından kaynaklanmaktadır.

Empatinin Farkında Olma

Empatinin farkında olma alt temasının altında arkadaşına gülmem, arkadaşına gülerim, hak ettiğine inanmama, arkadaşımın gitmesini isterim ve arkadaşımın gitmesini istemem kodları söylenmiştir. Öğrenci katılımcıların yarıya yakını, beden Eğitimi dersinde cimnastik hareketlerini kilosundan dolayı yapamayan veya zor yapan arkadaşlarına karşı gülmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Dalga geçen ve gülen arkadaşlarına da tepki göstereceklerini vurgulamışlardır.

Balcıkanlı' nın (2009) beden eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencileri üzerinde Fair-Play ruhunun eğitiminin empati üzerine yapmış olduğu araştırmada, uygulama öncesi ve sonrası yapılan karşılaştırmalar öğretmen adaylarının ilk haftaya göre (Başlangıca göre) daha iyi empati becerileri sergilendiğini ortaya koymuştur.

Öğrencilere Fair-Play ruhunu ne kadar iyi kazandırırsak, empati becerileri de o kadar gelişecektir.

Okullar arası karşılaşmalarda mücadele etmek için siz seçilseniz, fakat siz bu etkinlik için hazır olmasanız ve sizden daha iyi olan başka bir arkadaşınızın katılımını istemekle ilgili öğrenci katılımcıların yarıya yakını bu durumda yarışmayı hak etmediğini, yine katılımcı öğrencilerin tamamına yakını ise başka hazır olan bir arkadaşının gitmesini isteyeceğini söylemiştir. Bu düşünceyle ilgili geçmiş yıllarda bir örnek olay gerçekleşmiştir. 1968 yılında Namur'daki Avrupa şampiyonasında PREVEST Meksika listesinden düşürülmesini istemiştir. Aslında liste onun önerisinden önce hazırlanmıştı. Fakat kendisi Olimpiyat oyunlarında istediği seviyeye gelememişti. Bu cesaretli davranış tipi Fair-Play örneği olarak tarihteki yerini almıştır. Ayrıca sporun olduğu yerde; cesaret, fedakârlık ve kahramanlık olmalıdır. (Ateşoğlu, 1974).

Araştırma sonucunda “Empati” temasında, katılımcıların çoğu yeteneği kısıtlı olduğu için takıma giremeyen arkadaşları için üzüntü yaşayacaklarını ve duygusal destek vereceklerini, kilosundan dolayı jimnastik hareketlerini zor yapan veya yapamayan arkadaşlarına katılımcıların çoğu arkadaşına gülmeyeceklerini, okullararası karşılaşmalara hazır olmaması durumunda katılımcıların tamamına yakını, başka hazır olan arkadaşlarının gitmesini gerektiğini ifade etmişlerdir.

Duygusal Tepki

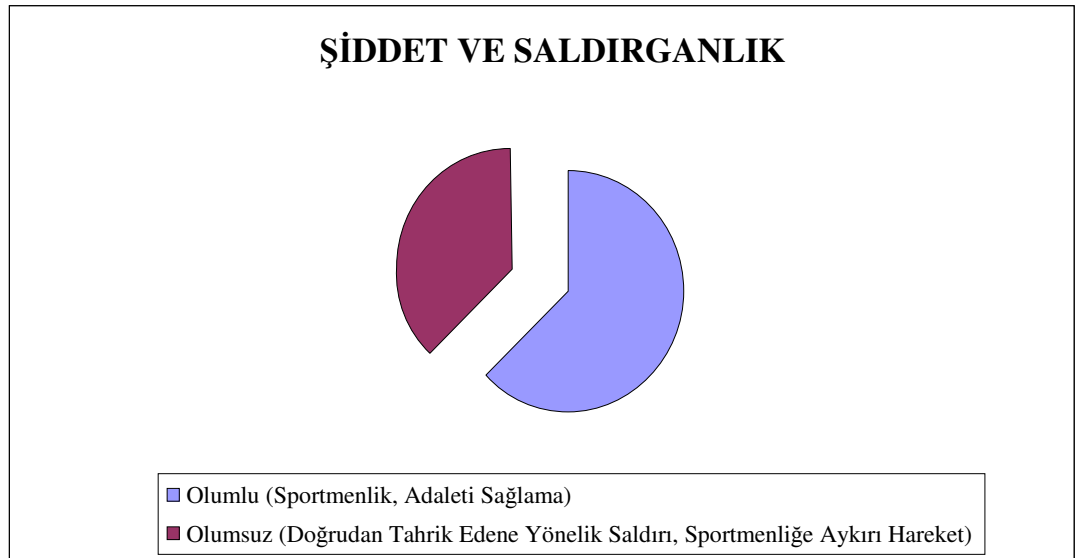
Duygusal tepki alt temasının altında utanırım; kendimi kötü hissederim, bu duruma tepki gösteririm, bu duruma tepki göstermem, arkadaşlardan soğurum, aynı şekilde karşılık verme kodları söylenmiştir. Öğrenci katılımcıların yarısından fazlası (4 öğrenci), yapamadığın sportif hareketlerden dolayı tüm sınıf sana gülseydi sorusuna, kendilerini kötü hissedeceklerini cevabını vermişlerdir. Ayrıca yine aynı soruda öğrenci katılımcıların tamamına yakını (6 öğrenci) bu durumda arkadaşlarına tepki göstereceklerini söylemişlerdir.

Çocuklarımızın, spor ortamlarında birbirleriyle olan etkileşimlerinde, Fair-Play ile ilgili olarak dürüst kararlar verebilme yetenekleri, empatinin olgunlaşmasında,

toplumun genelinde doğru ve tatmin edici bir yaşam için gerekli olan düşünme ve öğrenme becerilerinin olgunlaşmasın da etkilidir (Basım ve Argan, 2009). Sporda etik kavramında bireysel ihtiyaç ve farklılıklara duyarlılık, kişisel davranış için sorumluluk, diğer insanlara ilgi, dürüstlük ve Fair-Playe bağlılık mevcuttur (Lumpkin, 1990, Akt. Mirzeoğlu ve ark. 2006). Öğrencilerin okul spor programlarında ve beden eğitimi derslerinde spor etiği ve Fair-Play anlayışına göre davranış göstermeleri gerekmektedir.

5- ŞİDDET ve SALDIRGANLIK, bireyin, bilinçli ve kasıtlı bir şekilde sosyal ve toplumsal çevresine yönelik zarar vermek için göstermiş olduğu psikolojik ve fiziksel davranışlara “saldırı” veya saldırganlık denir (İkizler, Karagözoğlu,1997).

Öğrencilerin şiddet ve saldırganlık ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri şekil 10’da verilmiştir.

Şekil 10: Öğrencilerin Şiddet ve Saldırganlık ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri

Aşağıda öğrenci katılımcıların, “Şiddet ve Saldırganlık” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden olumlu davranış olarak; “Sportmenlik” olumsuz davranış olarak ise; “sportmenliğe aykırı hareket” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Sportmenlik

Sportmenlik alt teması altında hakeme gitme, rakip oyuncuyu uyarırım, rakip oyuncudan özür dileme, tepki doğal, sakın davranma ve oyundan hırslanma kodları söylenmiştir. Öğrenci katılımcıların çoğu, hakeme gitme, rakip oyuncuyu uyarırım, rakip oyuncudan özür dileme ve tepkiyi doğal karşılamayı ifade etmiştir.

Katılımcı bulguları sonucu ortaya çıkan bu sonuç, sporda şiddet sorunu bir kültür sorunu olarak göze çarpmaktadır. Çocukluk çağlarında oyun oynamamış, arkadaşlık kurmada güçlük çekmiş, kendi haklarına saygı gösterilmesini beklerken, başkalarının haklarına saygı göstermeyen, yengi ve yenilgi durumunda sonucu hazmedemeyen kişiler ister sporcu, ister taraftar ve isterse toplumun diğer katmanları olarak var oldukça şiddet spor alanlarında yaşanmaya devam edecektir(Şahin, 1997)

Sportmenliğe Aykırı Hareket

Sportmenlik alt teması altında sözsöz şiddet olarak karşılığını veririm, fiziksel şiddet olarak karşılığını veririm ve hakeme söylerim alt temaları ortaya çıkmıştır. Öğrenci katılımcılardan elde edilen bulgulara tamamına yakını (6 öğrenci), rakip takım ile sürekli gerginlik yaşayıp karşılaşmayı da kaybetmeniz ve karşılaşmadan sonrada sizi tahrik etmeye çalışmayla ilgili tepkilerini sözsöz şiddet olarak karşılığını vereceklerini, öğrenci katılımcıların yarısından fazlası (4 öğrenci) ise fiziksel şiddet uygulayabileceklerini vurgulamışlardır.

Sezen ve Yıldırım' ın (2003) yapmış olduğu araştırma; amatör ve profesyonel sporcuların futbolcuların rakiplerini birer düşman olarak görmekte olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar, araştırmamızda ifade edilen bulgular ile paralellik göstermektedir.

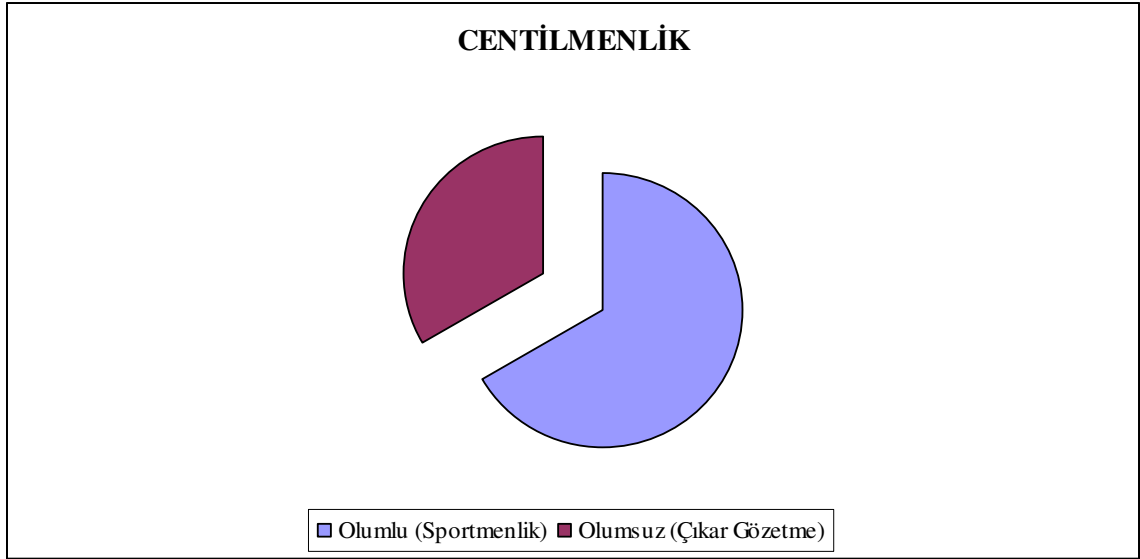
Araştırma sonucunda “Şiddet ve Saldırganlık” temasında, katılımcıların büyük çoğunluğu sert faul yaptıktan sonra, kendisine gösterilecek tepki için hakeme gideceklerini, rakip oyuncuyu uyaracaklarını, rakipten özür dileyebileceklerini ve tepkiyi doğal karşıladıklarını;

Karşılaşma sonrasında rakip takımın tahrik etmesi durumunda katılımcıların yarısından fazlası fiziksel şiddette bulunabileceklerini ifade etmişlerdir.

(Öğretmen Görüşme Soruları Tartışma)

1- CENTİLMENLİK

Öğretmenlerin Centilmenlik ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri şekil 11’de verilmiştir.

Şekil 11: Öğretmenlerin Centilmenlik ile ilgili olumlu-olumsuz davranışları

Sportmenlik

Okullar arası karşılaşmada şampiyonluk maçında son saniyelerde oyuncunuz rakip oyuncuya dirsek atarak gol atsa ve hakemin bu pozisyonu görmemesiyle ilgili olarak; katılımcı öğretmenlerin çoğu, oyuncunun itiraf etmesini bekleme, bu tür davranışları engelleme, daha sonra oyuncuyu uyarma ve karşılaşmadan sonra hakeme söyleme gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Bulgularda, Morgan’ın (2007) ifade ettiği, Fair-Playin dürüst yarışma, kurallara saygı gösterme, mutabakata varmak, oyuna saygı gibi anahtar kelimelerle örtüşmektedir.

Acet ve arkadaşlarının (2008), Konya’da yapılan Büyükler Ferdi Eskrim Türkiye Şampiyonasına katılan sporcular üzerinde yapmış olduğu araştırmada, Eskrimcilerin yarıya yakını birinci olmak için hakem görmese de kural ihlali yapmayacağını düşük bir oranda da kazanmak için gerekirse hakemi aldatırım görüşünü benimsemişlerdir. Ortaya çıkan bu bulgular, araştırmamızdaki sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Çıkar gözetmek

Okullar arası karşılaşmada şampiyonluk maçında son saniyelerde oyuncunuz rakip oyuncuya dirsek atarak gol atsa ve hakemin bu pozisyonu görmemesiyle ilgili olarak; katılımcı öğretmen faulü sorgulamam, hakemin görmesi gerekiyor ve karşılaşma esnasında yapılan fauller oyunun gereğini ifade etmiştir. Sezen ve Yıldırım'ın (2006) beden eğitimi öğretmenleri üzerinde yapmış olduğu araştırmada, “Hakemi Yanılarak Haksız Avantaj Sağlama” davranışını içeren örnek bir olayın değerlendirilmesi ile ilgili olarak, katılımcıların %36.7'si tarafından taktik olarak güzel bulunmakta ve %28.7'si de aynı şekilde davranırdım şeklinde söylemişlerdir. Araştırmada ortaya çıkan bu sonuçlar, araştırmamızda ortaya çıkan bulgularla örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda “Centilmenlik” temasında, katılımcı öğretmenler öğrencinin karşılaşma içerisinde yapmış olduğu hareketler için itiraf etmesini bekleme, böyle hareketleri önceden engelleme ve karşılaşmadan sonra uyaracaklarını; hareketi hakemin görmesinin önemli olduğunu ve faulün oyunun gereği olduğunu ifade etmişlerdir.

2- FIRSAT EŞİTLİĞİ

Öğretmenlerin Fırsat Eşitliği ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri şekil 12’de verilmiştir.

Şekil 12: Öğretmenlerin Fırsat Eşitliği ile ilgili tablosu

Aşağıda öğretmen katılımcıların, “Fırsat Eşitliği” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden “rakibin sorunu ve rakibin bu durumu bizi ilgilendirmez” teması tartışılmıştır.

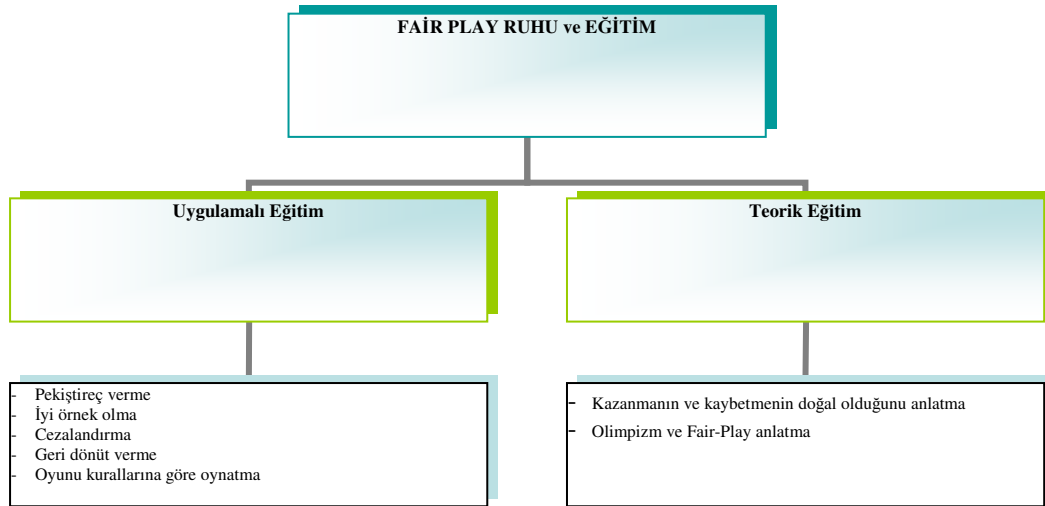
Rakibin Sorunu ve Rakibin Bu Durumu Bizi İlgilendirmez:

Bir futbol maçında şampiyonluk maçına çıkıyor olsanız; rakip takım maça oyuncularının sakatlığından dolayı eksik bir kadroyla çıkmasıyla ilgili olarak öğretmen katılımcıların hepsi; bu durumun rakibin sorunu olduğunu ve rakibin bu durumunun kendilerini ilgilendirmeyeceğini söylemişlerdir. Sezen ve Yıldırım’ın (2006) beden eğitimi öğretmenleri üzerinde yapmış olduğu araştırmada “Rakibin Haksız Dezavantajlarından Yararlanmaya Kalkışmama” davranışını içeren örnek bir olayın değerlendirilmesiyle ilgili olarak katılımcılar; davranışı profesyonelce bulmayan oranı %40’ını oluştururken aynı şekilde davranmazdım diyenlerin oranı ise %30.7’sini oluşturmaktadır. Bu sonuç, bizim araştırmamızda ortaya çıkan bulgularla örtüşmemektedir.

Araştırma sonucunda “Fırsat Eşitliği” temasında, Fair-Play anlayışının desteklenmesinde olumsuz davranış olarak bulgular ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan davranışlara yönelik olumsuz sonuçlar; Öğretmen katılımcılar rakibin sorunu ve rakibin bu durumu bizi ilgilendirmez şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin öğrencilerin centilmence ve sportmence yetiştirilmesi konusunda sorun yaşatacaklarından söz edilebilir.

3- FAİR PLAY RUHU ve EĞİTİM

Öğretmenlerin Fair Play Ruhu ve Eğitim ile ilgili görüşlerine ilişkin düşünceleri şekil 13’de verilmiştir.

Şekil 13: Öğretmenlerin Fair Play Ruhu ve Eğitim ile ilgili sonuçları

Teorik Eğitim

Teorik eğitim alt teması altında kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu anlatma ve Olimpizm ve Fair-Play anlatma kodları söylenmiştir. Beden eğitimi öğretmeni katılımcıların çoğu kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunun öğrencilere anlatılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Beden eğitimi derslerinde öğrencilere kazandırılması gereken amaçlar arasında paylaşım, yardımlaşma, hoşgörü, işbirliği gibi duyguları geliştirmek yer almaktadır. Buna rağmen, araştırmada ev sahibi takımın misafir takıma yedek tekmeliklerini vererek oynamalarını sağlamasını içeren, insani yardıma yönelik bir örnek olayı beden eğitimi öğretmenlerinin eğitimci olmaları göz önünde bulundurulduğunda, %38.7 gibi yüksek bir değerde profesyonelce bulmamaktadır(Sezen, Yıldırım 2006). Araştırmamız bulgularında kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunun anlatılmasını gerektiğinin söylendiği düşünürsek, bu araştırmanın sonucu ile örtüşmemektedir.

Bir birey ne denli sporun özü gereği yetiştirilirse yetiştirilsin, eğer öğretmeni, çalıştırıcısı, okulun yöneticisi; okulun adını, takımın adını veya bölgenin adını duyurmak adına gencin önüne hep başarı ögesini sürüyorsa burada Fair-Play anlayışı dolayısıyla Spor ciddi zararlar görüyor demektir(Erdemli, 1996). Araştırmamız bulgularından ortaya çıkan sonuçlarla öğretmenlerimizin çoğunun çocukların eğitiminde başarı ögesini ön plana çıkartmadığı gözükmemektedir.

Uygulamalı Eğitim

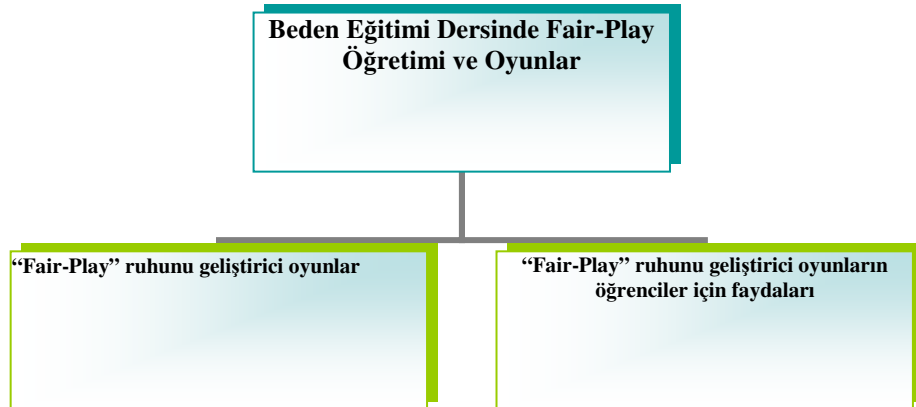
Uygulamalı eğitim alt teması altında pekiştireç verme, iyi örnek olma, cezalandırma, geri dönüt verme, oyunu kurallarına göre oynatma kodları söylenmiştir. Beden eğitimi öğretmeni katılımcıların çoğu oyunu kurallarına göre oynatmanın üzerinde görüş bildirmişlerdir. Özdilek ve arkadaşlarının (2008) yapmış oldukları araştırmada, öğrencilerin oyunu kurallarına göre oynamak kazanmaktan daha önemlidir düşüncesine büyük bir oranla (%46,5) katılmaları sporda erdemlilik açısından çok önemli olan haksız rekabete karşı olduklarını gösterdiği bulgular, araştırmamızda ortaya çıkan sonuçlarla örtüşmektedir.

Öğretmenin sorumlulukları, oyunculara oyun kuralları öğretilmeli ve değişik spor türleri üzerinde bilgi verilmelidir. Genç nesil oyun oynayarak rakiplerine karşı kibar ve nazik olmalı, doğruluk ve şeref terimleri ile mütenasip oyun çıkarmalıdır şeklinde açıklanmaktadır (Ateşoğlu, 1974).

Araştırma sonucunda “Fair-Play Ruhu ve Eğitim” temasında, Fair-Play anlayışının desteklenmesinde uygulamalı ve teorik eğitimin desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu eğitimlerin oyunları kurallarına göre oynatma, geri dönüt verme, Fair-Play ve olimpizm anlatma gibi içerikleri olması gerektiğini savunmuşlardır.

4- BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDE FAİR PLAY ÖĞRETİMİ VE OYUNLAR

Öğretmenlerin Beden Eğitimi Dersinde Fair Play Öğretimi ve Oyunlar ile ilgili görüşleri şekil 14’de verilmiştir.

Şekil 14: Öğretmenlerin Beden Eğitimi Dersinde Fair-Play Öğretimi ve Oyunlar ile ilgili sonuçları

“Fair-Play” ruhunu geliştirici oyunlar

Beden Eğitimi Öğretmenleri derste “Fair-Play” ruhunu geliştirici oyunlar oynattıklarını belirtmişlerdir. Ö1 spor panosunda Fair-Play davranışı gösteren örnek sporcularla ilgili haberleri astığını, Eğitsel oyunlarda kurallara uymayı öğrettiğini ve gerekli durumlarda geri bildirimde bulunduğunu ifade etmiştir. Ö2 Fair-Play konusu ile ilgili performans ödevi verdiğini, Ö3 kodlu öğretmen ise paylaşımı arttıran ve rekabetten uzak oyunlar oynatmaya çalıştığını ayrıca dile getirmişlerdir.

Wells Mary Sara ve arkadaşlarının (2005) yapmış olduğu araştırmada; gençlik sporlarında yetersiz sportmenliğin önemli ve büyüyen bir sorun olduğudur. Yetersiz sportmenliği içeren rahatsız edici deneyimler çocuklarında fiziksel aktivitelerini sınırlandırabilir. Böylece obezite gibi sağlık sorunları ve yaşam kalitesini sınırlandıran riskler artmaktadır. Tersine, spor deneyimleri gerçekleştirilirken, herhangi bir aktivitede sportmenliği teşvik eden ve çocuklara fiziksel aktivitelerin hayatlarının bir parçası olduğu yönündeki teşvikler olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. “Sert oyna, adil (fair) oyna, eğlence için oyna” (PHPPF) gençlik basketbol programı prososyal (prosocial) davranış teorisi ile birleştğinde rekabetin sportmenlik atmosferi içinde gerçekleşmesini sağlamıştır. Katılımcılar arasında sportmenliği geliştirmek için özel teknikler uygulanmış, işbirliği, birlikte hareket etme teşvik edilmiş, rakip takımlarda yer alan katılımcılar arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi sağlanmıştır. Buradan hareketle, beden eğitimi öğretmenlerimizin de bu ve buna benzer çalışmaların içinde daha fazla durması sağlanabilir.

“Fair-Play” ruhunu geliştirici oyunların öğrenciler için faydaları

Beden Eğitimi Öğretmenleri derste “Fair-Play” ruhunu geliştirici oyunların öğrenciler için faydalarını şu şekilde belirtmişlerdir. Ö1 okullar arası ve sınıflar arası karşılaşmalarda oyun kurallarına uymayı, başarısızlığı kabul etmeyi ve kazananı kutlamayı teşvik ettiklerini, diğer öğretmenler öğrenciler arasında yardımlaşmayı arttırarak birbirleriyle empati geliştirmelerini sağladıklarını ifade etmişlerdir.

Fair-Playi garanti edecek şartları yaratmak her zaman mümkün değildir. Tüm çabalara rağmen okullarda beden eğitiminde sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu yüzden

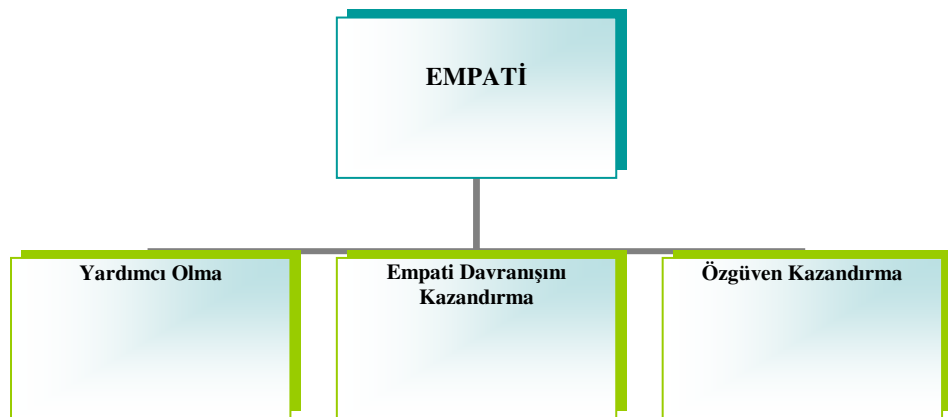
öğrenciler adaletsizliği tanıma ve anlama konusunda bilinçlendirilmelidirler(Aellen, 1988). Beden eğitimi öğretmenlerimiz bu bilgiler ışığında öğrencilere daha çok yaklaşmalıdır.

Ayrıca öğretmenlerimiz, oyunlar oynatırken, öğrencilerin sosyal alt yapıları ile birlikte değerlendirmelidir. Eğer öğretmenler, iyi olan öğrencileri onlara iyi notlar vererek değerlendirir ve ödüllendirirlerse güçlü öğrenciler zayıfların aleyhine böyle fırsatları kaçırmayacaklardır. Öğretmenler Fair-Play yanlısı öğrenciler aptal gibi görüneceği koşulların ortaya çıkmasına engel olmalıdır(Aellen, 1988).

Araştırma sonucunda “Beden Eğitimi Dersinde Fair-Play Öğretimi ve Oyunlar” temasında, Fair-Play anlayışının desteklenmesinde öğretmen katılımcılar öğrencilere performans ödevi verdiklerini, sporda olumlu davranışlarla ilgili resimler astığını ve geri dönütler verdiklerini söylemişlerdir. Fair-Play’ i geliştirici oyunların öğrenciler için faydaları ile ilgili olarak; oyun kurallarına uymayı, başarısızlığı kabul etmeyi, kazananı tebrik etmeyi ve empati geliştirmeyi teşvik ettiğini ifade etmişlerdir.

5- EMPATİ

Öğretmenlerin Empati ile ilgili olumlu-olumsuz davranışlarına ilişkin görüşleri şekil 15’de verilmiştir.

Şekil 15: Öğretmenlerin öğrencilere Empati kazandırma ile ilgili sonuçları

Aşağıda öğretmen katılımcıların, “empati” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden olumlu davranış olarak; “yardımcı olma” ve “özgüven kazandırma” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Yardımcı olma

Beden Eğitimi dersinde yapamadığı hareketten dolayı tüm sınıfın güldüğü ve dalga geçtiği bir öğrencisi için beden eğitimi öğretmenlerinin tamamı, öğrenciyle bireysel görüşüp, yakından ilgileneceklerini söylemişlerdir.

Yılmaz ve Akyel (2008) tarafından beden eğitimi öğretmeni adayları üzerinde yapılan empatiyle ilgili bir araştırmada, beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim puanlarının iyi düzeyde olduğu ve incelenen değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf, yaş, sporla uğraşma düzeyi) farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada çıkan bu sonuç; yaptığımız araştırmanın sonucunda ortaya çıkan bulgularla örtüşmektedir.

Özgüven Kazandırma

Beden Eğitimi dersinde yapamadığı hareketten dolayı tüm sınıfın güldüğü ve dalga geçtiği bir öğrencisi ile ilgili olarak, beden eğitimi öğretmenlerinin tamamı başka hareketler denemesini sağlayacak ortamı oluşturacaklarını söylemişlerdir.

Empati, sadece kendisiyle empati kurulana yararı olan bir etkenlik değildir. Empati, empatiyi kuran kişi için de önemlidir. Empatik beceri ve eğilimleri noktasında karşısındaki diğer insanlara yardım eden kişilerin çevreleri tarafından sevilme ihtimalleri yükselmektedir (Voltan,1989, akt. Korkmaz ve ark. 2003).

Okullar arası karşılaşmalar için seçmeler yaparken, takıma girmek isteyip de fiziki durumu ve yeteneği yerinde olmayan bir öğrenci için neler yapılabileceği ile ilgili olarak, katılımcı öğretmenlerin tamamı herkesi antrenmana kabul ettiklerini, böylece öğrencilerin kendi durumlarının farkına varmalarını sağladıklarını söylemişlerdir.

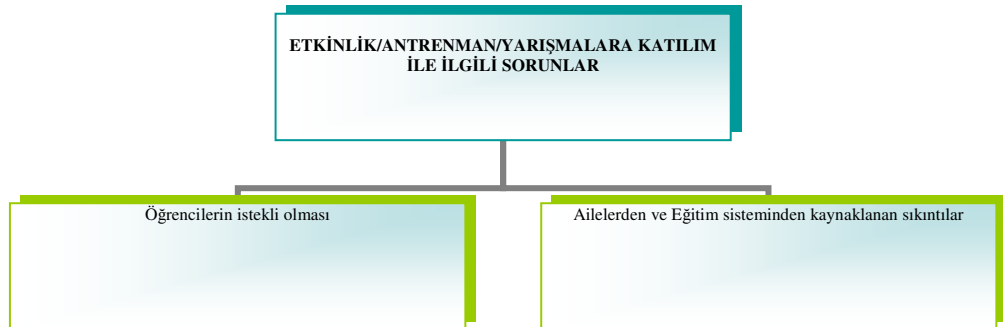
Empati; saygı, saygınlık ve somutluktur. Empati, bir insanın kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve durumu ona iletmesi süreci olarak ta ifade edilir. Günümüzde hızlı teknolojik gelişmelerle birlikte Beden Eğitiminin insan yaşamındaki önemi giderek artmış ve amaçlarının insana kazandırabileceği özellikler önemli bir duruma gelmiştir. Çünkü Beden Eğitimi bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişmelerini

sağlayan bir bilimdir. Beden Eğitimi bu işlevi yerine getirebilmesi için, empatik beceri ve eğilimleri yüksek nitelikli, araştırmacı ve üretken Beden Eğitimi öğretmenlerine ihtiyacı vardır (Korkmaz ve ark. 2003). Bu noktada beden eğitimi öğretmenlerinden elde edilen bulgulardan, öğretmenlerimizin eksiklikleri olsa da Beden eğitiminin niteliklerinin farkında oldukları ve gereklerini yerine getirmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Araştırma sonucunda “Empati” temasında, Fair-Play anlayışının desteklenmesinde; hareketi yapamayan ve arkadaşlarının güldüğü öğrenci için, birebir yardımcı olduklarını, takıma girmek isteyip de fiziki durumu ve yeteneği yerinde olmayan bir öğrenci için antrenmanlara kabul ettiklerini ve kendi durumunun farkında olmasını sağladıklarını ifade etmişlerdir.

6- ETKİNLİK/ANTRENMAN/YARIŞMALARA KATILIM İLE İLGİLİ SORUNLAR

Öğretmenlerin Etkinlik/Antrenman/Yarışmalara Katılım ile ilgili Sorunlarla ilgili görüşleri şekil 16’da verilmiştir.

Şekil 16: Öğretmenlerin Etkinlik/Antrenman/Yarışmalara Katılım ile ilgili sorunlar ile ilgili sonuçları

Aşağıda öğretmen katılımcıların, “empati” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşleri ile ilgili olarak; “ailelerden ve eğitim sisteminden kaynaklanan sıkıntılar” teması tartışılmıştır.

Ailelerden ve Eğitim sisteminden kaynaklanan sıkıntılar;

Herhangi bir öğrenciyi “etkinliklere/antrenmana/yarışmalara” katılmaya ikna edebilmekle ilgili soruya; katılımcı öğretmenlerin tamamı özellikle SBS sınavları ve öğrencilerin dershaneye gitme durumlarından dolayı ailelerin çocuklarını etkinliklere göndermediklerini veya göndermek istemediklerini ifade etmişlerdir. Yönetici katılımcılardan sadece birisi böyle sorunlarla sık sık karşılaştığını belirtmiştir. Diğer yönetici katılımcılar nadir aralıklarla böyle sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmiştir. Ayrıca yönetici katılımcılar böyle bir durum ile karşılaştıkları zaman çocuk ve ailesiyle konuşarak ikna etmeye çalıştıklarını söylemiştir. Bir yönetici katılımcı sosyal ve sportif etkinliğe katılımın, öğrencinin sınav dönemine rastlamasını motivasyon bozucu olarak nitelendirmesi bu tür organizasyonlara nasıl baktığının bir göstergesidir.

Okul spor programlarına katılım gönüllülük esasına dayandığı için, programa katılan kişiler grup içi davranış kurallarına uyarlar. Bu deneyimlerin yaşam boyu öğrenme, iyi bir vatandaş olma ve insani ilişkilerine katkısı çok fazladır (Krotee, Bucher, 2002). Ailelerin bu bilgiler ışığında hareket etmelerinin sağlanması için, bilgilendirme yönünden öğretmen ve yöneticilerin gerekli ortamı sağlamaları gerekmektedir. Ayrıca eğitim sistemimizin daha çok sınav ve yarışmaya dayalı eğitim-öğretim anlayışından vazgeçmesi, daha sağlıklı çocukların topluma kazandırılması açısından faydalı olacağı kanaati ağırlık kazanmaktadır.

Araştırma sonucunda “Etkinlik/Antrenman/Yarışmalara Katılım İle İlgili Sorunlar” temasında; öğretmen ve yönetici katılımcılar, öğrencilerin ailelerinden ve eğitim sisteminden kaynaklanan sıkıntıları ifade etmişlerdir. Öğrencilerin sürekli sınavlarla uğraşmalarının, spor programlarına katılımları noktasında zorluklara neden olduğunu söylemişlerdir.

7- FAİR PLAY RUHUNA AYKIRI DAVRANIŞLARI ÖNLEME

Öğretmenlerin Fair Play Ruhuna Aykırı Davranışları Önleme ilgili olumlu-olumsuz görüşleri şekil 17’de verilmiştir.

Şekil 17: Öğretmenlerin Fair Play Ruhuna Aykırı Davranışları Önleme ile ilgili sonuçları

Aşağıda öğretmen katılımcıların, “Fair-Play Ruhuna Aykırı Davranışları Önleme” ile davranışlarına ilişkin görüşleriyle ilgili olarak; “oyuncuyu oyundan alma” teması tartışılmıştır.

Oyuncuyu Oyundan Alma

Eğer öğretmen yetiştirme programlarının özünde Fair-Play olacaksa bu konu üzerinde durmak gerekir. Ancak Fair-Play kavramının kaynağında ve karakteristiğinde bazı felsefî çalışmalar yapılmalıdır (Kahler, 1985).

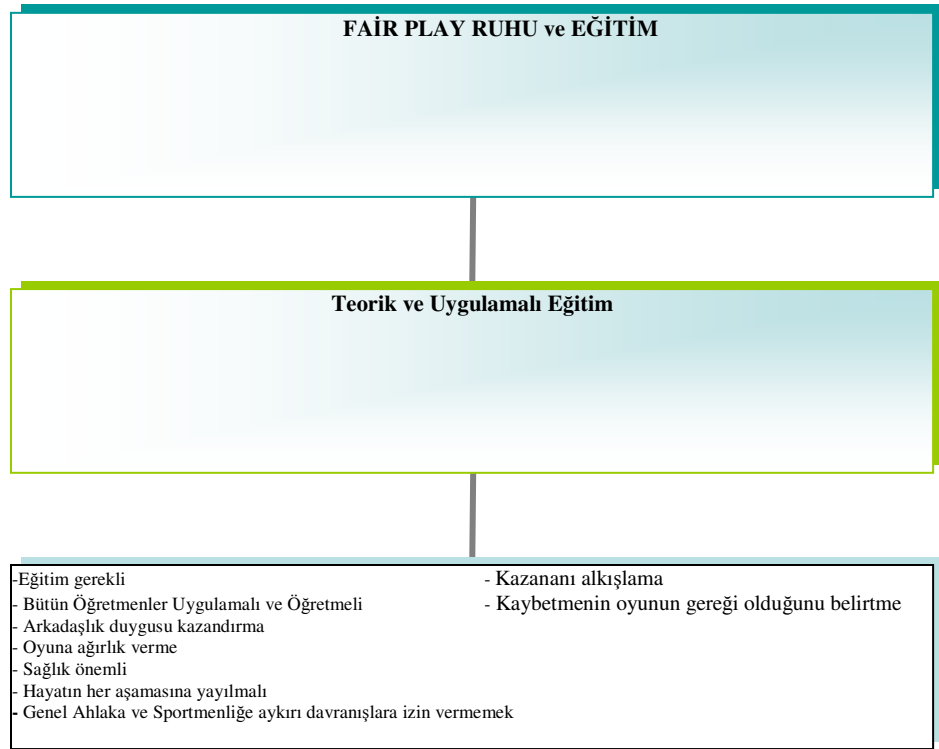
Takımdaki çok iyi bir oyuncunuz genel oyun kurallarına ve oyunun diğer unsurlarına karşı sportmence olmayan davranışlarda bulunmasıyla ilgili olarak, öğretmen katılımcıların hepsi oyuncusunu böyle bir durumda oyundan çıkartacağını ifade etmiştir. Öğretmenler bir insanın Fair-Play’i üretebileceğini ve öğretebileceğini beklememelidir. Harici koşullar Fair-Play amacıyla kesişmedikçe bu ahlaki bir zorunluluktur (Aellen, 1988). Öğretmenlerimiz bu bilgiler ışığında zamanında, olaylar oluşmadan öğrencilere müdahale etmelidirler.

Araştırma sonucunda “Fair Play Ruhuna Aykırı Davranışları Önleme” temasında, Fair-Play anlayışının desteklenmesinde; öğretmen katılımcılar, takımdaki çok iyi bir oyuncunun genel oyun kurallarına ve oyunun diğer unsurlarına karşı sportmence olmayan davranışlarda bulunması durumunda oyundan çıkartacaklarını ifade etmişlerdir.

(Yönetici Görüşme Soruları Tartışma)

1- FAİR PLAY RUHU ve EĞİTİM

Yöneticilerin Fair Play Ruhu ve Eğitim ile ilgili görüşleri şekil 18’de verilmiştir.

Şekil 18: Yöneticilerin Fair Play Ruhu ve Eğitimin geliştirilmesi için yapılması gerekenler ile ilgili sonuçlar

Teorik ve Uygulamalı Eğitim

Öğrencilerin Fair-Play ruhuna sahip olmaları için eğitimin gerekliliğine inanmakla ilgili soruya, yöneticilerin hepsi eğitimin gerekli olduğunu söylemiştir. Ayrıca yöneticilerin çoğu öğrencilerde Fair-Play ruhunu sağlamaları için oyuna ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Pehlivan (2004), okul sporunun yarışmayı ve kazanmayı değil, eğlenmeyi, hoşça vakit geçirmeyi, diğer insanlarla etkileşim içerisinde olmayı öne çıkaran sportif organizasyonların düzenlenmesinin çocuk ve gencin gelişim özelliğinde daha eğitsel olabileceğini vurgulamıştır.

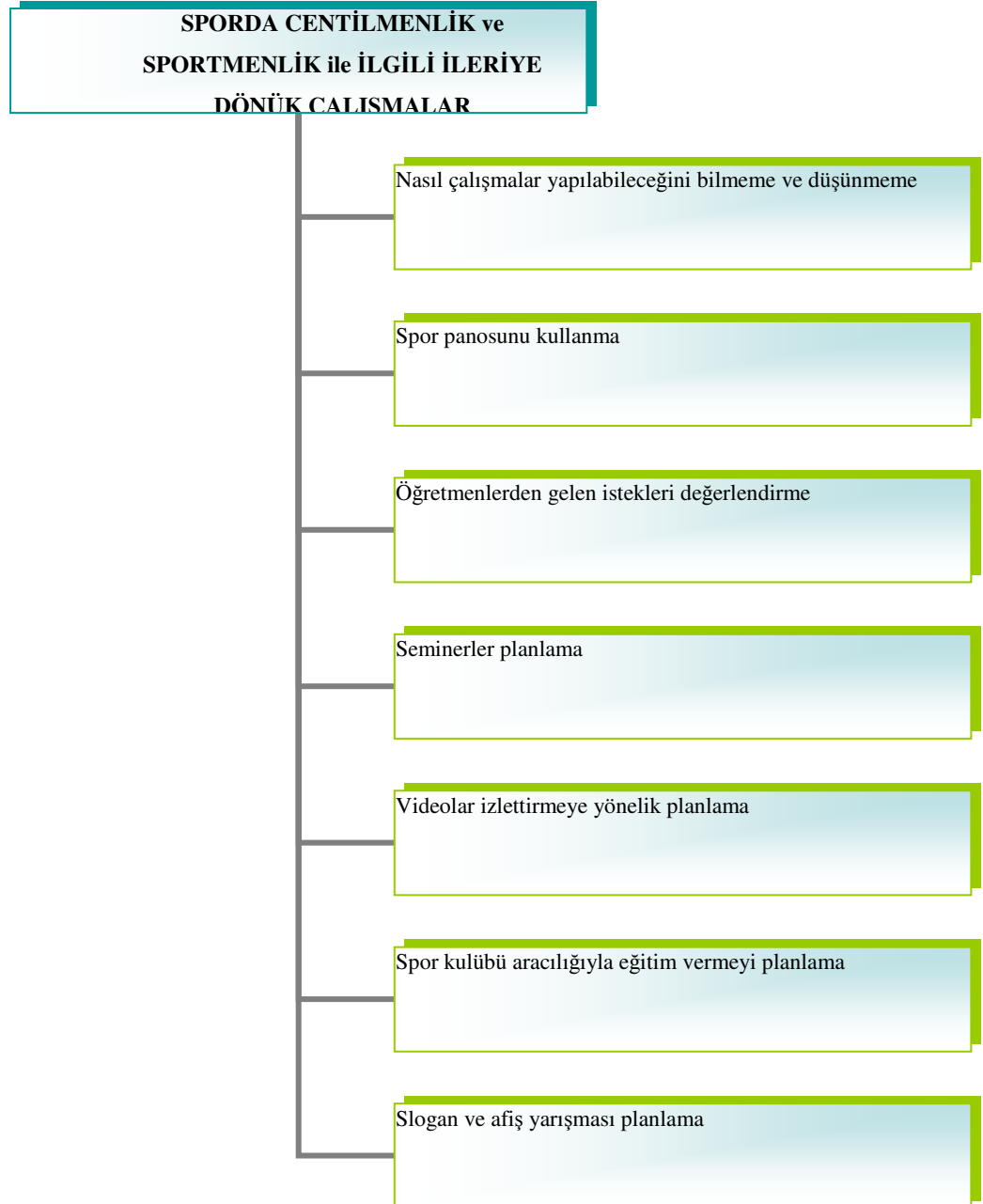
Okul beden eğitimi dersleri ve okullararası karşılaşmalar, Fair-Play’e uygun davranışların kazandırılması ve sergilenmesinde uygun bir ortam olarak kullanılmalıdır.

19. yüzyıl İngiltere’inde olduğu gibi, okul beden eğitimi ve spor etkinlikleri, çocuk ve gençlerin karakter eğitimleri için bir araç olarak sunulmalı, öğrencilerin günlük hayatta uygulayabilecekleri uygun davranış biçimleri öğretmenler tarafından ısrarla uygulatılmalı ve pekiştirilmelidir(Yıldırım, 2004)

Araştırma sonucunda “Fair-Play Ruhu ve Eğitim” temasında, Fair-Play anlayışının desteklenmesinde uygulamalı ve teorik eğitimin desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Yöneticiler bunun öğretmenler vasıtasıyla sağlanması gerektiğini, oyuna ağırlık verilmesi gerektiğini, sağlığın ön planda tutulması, kazananın alkışlanması ve kaybetmenin oyunun gereği olduğunu ifade etmişlerdir.

2- SPORDA CENTİLMENLİK ve SPORTMENLİK ile ilgili İLERİYE DÖNÜK ÇALIŞMALAR

Yöneticilerin Sporda Centilmenlik ve Sportmenlik ile ilgili İleriye Dönük Çalışmalarda yapılması gerekenler ile ilgili görüşleri şekil 19’da verilmiştir.

Şekil 19: Yöneticilerin Sporda Centilmenlik ve Sportmenlik ile ilgili İleriye Dönük Çalışmalar için yapılması gerekenler ile ilgili sonuçlar

Aşağıda yönetici katılımcıların, “Sporda Centilmenlik ve sportmenlik ile ilgili İleriye Dönük Çalışmalar” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden; “nasıl çalışmalar yapılabileceğini bilmeme ve düşünmeme”, “spor panosunu kullanma”, “öğretmenlerden gelen istekleri değerlendirme” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Nasıl çalışmalar yapılabileceğini bilmeme ve düşünmeme;

Sporda centilmenlik ve sportmenlik kavramlarının gelişimi için yapmak istediğiniz ileriye dönük çalışmalarla ilgili olarak; yönetici katılımcıların çoğu nasıl çalışmalar yapılabileceğini bilmediğini ve bu konuda bir düşüncelerinin olmadığını söylemişlerdir. Eğitim her şeyin temeli olduğu, kabul edilebilir bir gerçektir. Bu düşünceden hareketle, sadece beden eğitimi derslerinde öğrencilere istenilen davranışların kazandırılması mümkün olmadığından, eğitim programlarının, ders dışındaki etkinlikleri de kapsayacak biçimde olması gerekir. Ders dışındaki etkinliklerde katılım gönüllü olarak gerçekleştirileceğinden, öğrencilerin istenilen yönde eğitmek öğretmen ve yöneticiler için bir fırsat niteliğindedir(Pehlivan, 2004). Yöneticilerin bu konuda bilgisinin ve düşüncesinin olmaması eğitimimizin geleceği açısından düşündürücüdür.

Spor panosunu kullanma;

Sporda centilmenlik ve sportmenlik kavramlarının gelişimi için yapmak istediğiniz ileriye dönük çalışmalarla ilgili olarak; yönetici katılımcılar spor panosunun bu amaç için kullanılabileceğinden bahsetmişlerdir.

Yapılan araştırmada, okullararası yarışmalarda son yıllarda görülen şiddet olaylarının öğrencilerin de “her ne pahasına olursa olsun kazanmak” prensibi ile motive edildiklerini göstermektedir. Tüm bunlara rağmen araştırma sahibi beden eğitimi dersleri ve okullararası karşılaşmaların, Fair-Play’e uygun davranışların kazandırılması ve yaşatılmasında uygun bir ortam olarak kullanılması gerektiğini belirtmiştir(Sezen, Yıldırım, 2007). Bu sonuçlar ışığında öğrencilere Fair-Play ruhunun kazandırılması için spor panosu da önemli bir argüman olarak kullanılabilir.

Öğretmenlerden gelen istekleri değerlendirme;

Katılımcı yöneticiler sporda centilmenlik ve sportmenlik kavramlarının gelişimi için öğretmenlerden gelen isteklere göre değerlendirme yapabildiklerini belirtmişlerdir. Az veya çok öğretmenlerin bu konuda bilgi sahibi olduklarını söylemişlerdir.

Aellen (1988), öğretmen eğitimi için Fair-Play diye bir konuyu müfredata ekleyip yeni bir konu başlığı olarak öğretmek yeterli olmaz. Eğer Fair-Play e müfredatta çok geniş olarak tartışılan ve kavramsal olarak da irdelenen bir konu olarak bakıldığında bu hiçbir zaman yeterli olmayabilir. Müfredatta var olan önceki yerleşik konu ve derslerin de Fair-Play açısından genişletilmesi gerekir. Bu bilgiler ışığında yöneticilerin sadece öğretmenlerin bilgisi ve müfredatı konusunda Fair-Play ruhunun yerleştirilmesi için hareket etmeleri yeterli olmayabilir.

Araştırma sonucunda “Sporda Centilmenlik ve Sportmenlik İle İlgili İleriye Dönük Çalışmalar” temasında, fair-play anlayışının desteklenmesinde; yöneticiler fair-play’ in geliştirilmesi için ileriye dönük olarak yapılacak çalışmaları nasıl çalışmalar yapılabileceğini bilmediğini ve bu konuda bir düşüncelerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

3- DÜRÜSTLÜK

Yöneticilerin Dürüstlük ile ilgili olumlu-olumsuz düşünceleri şekil 20’de verilmiştir.

Şekil 20: Yöneticilerin Dürüstlük teması ile ilgili yapılması gerekenler ile ilgili sonuçlar

Aşağıda yönetici katılımcıların, “dürüstlük” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden “öğretmenle görüşme ve suçlama”, “yasaları uygulama” ve “görevimiz öğrencilere iyi alışkanlıklar kazandırmak” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Öğretmenle görüşme ve suçlama;

Okullar arası karşılaşmalarda takımınızın mutlak galip gelmesi için beden eğitimi öğretmeninizin kaçak (lisanssız) oyuncu oynattığını ve maçı kazandığınızı öğreniyorsunuz, bu durumla ilgili tepkiye yönetici katılımcılar, bu durumda öğrencinin suçu olmadığını, öğretmenin sorumlu olduğunu, öğretmeni suçlayıp, savunmasını alacaklarını ifade etmişlerdir.

Okulun görevi, öğrencilere bilgi ve becerilerle birlikte, dengeli bir kişilik ve erdem aşılaktır(Gültekin, 2008). Öğretmen ve özellikle yöneticilerimizin eğitimde bu kavramları göz önüne almaları gerekmektedir.

Yasaları Uygulama;

Yönetici katılımcıların hepsi böyle bir durumda, yasal prosedürü uygulayacaklarını ve böyle bir yola başvuran öğretmenin yasal yükümlülükleri kabul etmiş olacağını söylemişlerdir. Hukuken suç teşkil eden emirlerin yerine getirilmemesi konusunda yöneticiler kesin bir tavır içinde olmalıdırlar(Kara, 2006).

Görevimiz öğrencilere iyi alışkanlıklar kazandırmak

Yönetici katılımcılar öncelikli amaçlarının, öğrencilere dostane duyguları, eşit şartlarda yarışmayı ve saygı duymayı aşılama olduğunu belirtmişlerdir. Birleşmiş Milletler raporuna göre (2003) spor okul yaşamı için ideal olup, temel becerilerin ve Fair-Play, liderlik, takım çalışması, güven, dürüstlük, özgüven, paylaşmak, disiplin vb. gibi değerlerin kazandırılmasında ve sosyal uyumun sağlanmasında sporun yine etkin rol oynadığı vurgulanmıştır. Yöneticilerin öğrencilerin okul yaşamında bahsetmiş oldukları duyguları kazandırmak açısından spora gereken ilgi ve özeni göstermeleri, görevlerini yerine getirdikleri zaman karşılarına çıkan zorlukları aza indirmede daha faydalı olacağı kanaatindeyim.

Araştırma sonucunda “Dürüstlük” temasında, fair-play anlayışının desteklenmesinde; yöneticiler, astların dürüst davranış göstermeleri için önceden önlem almak yerine, olayın gerçekleşmesiyle birlikte yaptırımlarda bulunacakları sonucu ortaya çıkmıştır.

4- YÖNETİCİLERİN OKULDAKİ ÖĞRENCİLERİN ALANLARINA GÖRE DEĞER ANLAYIŞLARI

Sizce teorik derslerde başarılı öğrenciler mi yoksa başka alanlarla (spor/resim/sanatsal faaliyetler) uğraşan öğrenciler mi daha değerlidir sorusu ile ilgili olarak; Yönetici katılımcı böyle bir ayrımın asla yapılamayacağını, diğer yöneticiler ise hepsinin bir bütün olarak değerli olduğunu ifade etmişlerdir. Yönetici katılımcıların çoğu her alanda başarılı öğrencilerin ödüllendirildiğini söylemiştir. Katılımcılardan birisi öğrencilerin bütün olarak değerli olduğunu belirtmekle beraber, teorik derslerde başarılı öğrencilerin daha değerli olduğu anlayışının eğitim sistemimizde hakim olduğunu belirtmiştir.

Pehlivan (1998), yöneticide bulunması gereken etik ilkeler olarak; adalet, eşitlik, dürüstlük ve doğruluk, tarafsızlık, sorumluluk, insan hakları, hümanizm, bağlılık, hukukun üstünlüğü, sevgi, hoşgörü, laiklik, saygı, tutumluluk, demokrasi, olumlu insan ilişkileri, açıklık, hak ve özgürlükler, emeğin hakkını verme, yasa dışı emirlere karşı direnmeyi belirtmiştir (Akt. Kentsu, 2007). Araştırmamızda çıkan bulgularda yöneticilerimizin genel olarak özellikle doğruluk, tarafsızlık ve eşitlik noktasında olumlu davranışlar gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak; yöneticilerin okuldaki öğrencilerin alanlarına göre değer anlayışları ile ilgili olarak; böyle bir ayrım yapılamayacağını kesinlikle reddetmeleri, etik anlayış bakımından iyi yerde oldukları sonucunu göstermiştir.

5- OKUL TAKIMLARININ OLUŞTURULMASI VE TAKIMLARIN OLUŞUMUNDA YÖNETİCİLERİN ETKİSİ

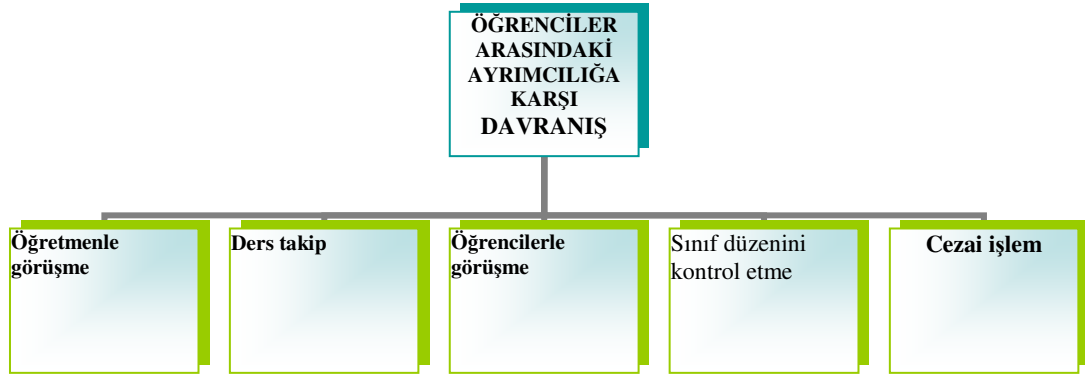
Derslerinde çok başarılı öğrenciler okul takımına girmek istiyorsa, fakat diğer öğrencilere göre yetenekleri kısıtlıysa; beden eğitimi öğretmenine okul takımına alınmaları için öneri de (baskı / konuşma) bulunma sorusu ile ilgili olarak; Katılımcı zaman zaman böyle durumlarda müdahale de bulunulduğunu fakat bunu baskı altında yapmadıklarını söylemiştir. Diğer katılımcılar ise böyle bir müdahalenin kesinlikle olmaması gerektiğini ve bunun öğretmenin işine karışmak ve engellemek olduğunu söylemişlerdir.

Yönetici, eğitim sistemi içinde çok önemli bir birimi temsil etmektedir. Etik ilkeler, yöneticilerin tartışmaya açık eylem ve kararlardan uzak durmalarını, doğru olmayan ancak çekici gelen yaklaşımlardan kaçınmalarını sağlar. İş arkadaşlarının ve astların, yöneticinin etik değerlerini kabul etmesi, yöneticiyi eylem ve işlemlerinde dürüstlüğünün tartışılmasından ve bazı imalardan korur. (Kara, 2006). Bu bilgiler ışığında elde edilen bulgularda yöneticilerimizin çoğunun tartışmaya açık eylem ve kararlardan uzak durduğunu söylemesi eğitim sistemimiz için sevindiricidir. Fakat bir yöneticinin böyle bir müdahaleyi tavsiye adı altında yaptığını söylemesi, bulunduğu konum olarak eğitim sistemimizin geleceği için olumsuz bir yaklaşım olarak görülebilir.

Sonuç olarak “okul takımlarının oluşturulması ve takımların oluşumunda yöneticilerin etkisiyle ilgili olarak”; yöneticilerin böyle bir etkiyi reddetmeleri, ortaya çıkabilecek haksız uygulamaları önleme bakımından sevindiricidir.

6- ÖĞRENCİLER ARASINDAKİ AYRIMCILIĞA KARŞI DAVRANIŞ

Yöneticilerin Öğrenciler Arasındaki Ayrımcılığa Karşı Davranış ile ilgili görüşleri şekil 21’de verilmiştir.

Şekil 21: Yöneticilerin Öğrenciler Arasında Ayrımcılığa Karşı Davranış ile ilgili yapılması gerekenler ile ilgili sonuçlar

Aşağıda öğrenci katılımcıların, “Öğrenciler Arasındaki Ayrımcılığa Karşı Davranış” ile ilgili, davranışlarına ilişkin görüşlerinden “öğretmen ile görüşme”, “öğrenciyle görüşme” ve “cezai işlem” temaları sırasıyla tartışılmıştır.

Öğretmen ile görüşme;

Okulda bir öğretmen, öğrenciler arasında ayrımcılık yapsa, bu olay karşısında neler yapardınız ile ilgili soruya katılımcı yöneticilerin hepsi ilk önce öğretmen ile görüşeceklerini söylemişlerdir. Çalışanların davranışlarına yön veren iyiyi kötüden ve doğruyu yanlıştan ayıran bazı kuralları kabul edilmiş evrensel kurallara göre çözmek veya rehberlik yapmak etik ilkeler açısından çok önemlidir (Kentsu, 2007).

Öğrenciyle görüşme;

Katılımcı yöneticiler büyük bir oranda böyle bir durumda öğrenciyle de görüşüp olayı aydınlatmaya çalışacaklarını ifade etmiştir. Yöneticiler, örgütte görevlerin, yükümlülüklerin, sorumlulukların ve yararların eşit bir şekilde dağıtılmasından sorumludurlar. Bu şekilde hak dağıtıcı adaleti yerine getirirler (Başaran, 1985; Akt. Kara, 2006)

Cezai işlem;

Katılımcı yöneticilerin tamamı böyle bir durumda cezai işlemin en son uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Bundan önce sorunun iyi bir analiz edilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Okul yöneticisi, bütün bireylerin ve okulda bulunan tüm üyelerin aynı değere sahip olduğunu kabul etmeli ve okul toplumunun tüm bireyelerine saygılı davranmalıdır. Bütün bireyler okulda sunulan eğitim olanaklarından eşit olarak yararlanma ve eşit davranış görme hakkına sahiptir (Kara, 2006). Yöneticilerin tüm bireylere eşit davranarak, böyle bir durumu çok yönlü araştırmaya çalışmaları olumlu bir yaklaşımdır.

Eğitim yöneticileri, kuralları herkese eşit olarak uygular. Bireylerin emeğinin karşılığını verir ve eşit davranır. Başkalarının hakkını sömürmez. Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz. Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir. Cezalandırmayı işlenen suça denk olarak yapar. Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar. Değerlendirmelerde objektif davranır. İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır(Gültekin, 2008). Ayrıca yöneticilerimizin cezai işlemi en son çare olarak kullanacaklarını söylemeleri, yöneticilik anlayışı bakımından olumlu ve sevindiricidir.

Sonuç olarak, “öğrenciler arasında ayrımcılığa karşı davranış” temasıyla ilgili olarak yöneticilerin duruma müdahale etme aşamaları bakımından etik ilkelere bağlı kaldıkları söylenebilir.

BÖLÜM V

5.1. SONUÇ

Öğrenci Bulgularının Sonuçları

Centilmenlik temasında öğrencilerin genellikle rakip takımı tebrik ettikleri ve sonucu kabullendikleri; Erdemlilik teması altında, karşılaşma içerisinde yaptıkları hataları genellikle kabullendikleri, kendilerini eleştirdikleri; sportif organizasyonlara haz almak ve eğlenmek amaçlı katıldıkları; Dürüstlük ve Fırsat Eşitliği temalarında, öğrencilerin eleştiri kabul etmedikleri ve suçlanma durumunda aynı şekilde karşılık verecekleri; Empati temasında, empati kurma, empatinin farkında olma, duygusal tepki gösterme konusunda hassas oldukları; Şiddet ve Saldırganlık temasında öğrencilerin genellikle sportmence davrandıkları ortaya çıkmıştır.

Beden Eğitimi Öğretmenleri Bulgularının Sonuçları

Centilmenlik temasında, öğretmenler arasında görüş uyuşmazlığı yaşanmakla birlikte, yine de öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sportmence davranma isteğinde oldukları; Fırsat eşitliği temasında, rakibin sorunu ve rakibin bu durumu bizi ilgilendirmez şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin, öğrencilerin centilmence ve sportmence yetiştirilmesi konusunda sorun yaşatacakları; Fair Play Ruhu ve Eğitim teması altında; Uygulamalı ve teorik olarak eğitimi savundukları; Empati temasında öğrencilere yardımcı oldukları, özgüven kazandırmaya çalıştıkları; Öğrenciyi Etkinlik\Yarışma\Antrenman Katılımlarla İlgili olarak, aile ve eğitim sistemiyle ilgili yaşanan sıkıntıların sorunlara neden olduğu; Fair Play Ruhuna Aykırı Davranışları Önleme temasında, bu gibi olumsuz durumlarda karşılaştıklarında öğretmenlerin tam olarak nasıl davranacaklarını bilmedikleri ortaya çıkmıştır.

Yöneticilerden Elde Edilen Bulgular ve Sonuçlar

Fair Play Ruhu ve Eğitim temasında, Uygulamalı ve teorik olarak eğitimi savundukları; Sporda Centilmenlik ve Sportmenlik İle İlgili İleriye Dönük Çalışmalar temasıyla ilgili olarak: nasıl çalışmalar yapılabileceğini bilmeme ve öğretmenlerden gelen isteklere göre hareket etmeleri, yöneticilerin bu konuda ne kadar bilgi eksikliği yaşadıkları; Dürüstlük temasında, yöneticilerin yasaları uygulayacağını söylemesi, öğretmenle görüşmesi ve kazanmanın her şey olmadığını belirtmeleri fair play ruhunun

yaşatılması açısından sevindirici bir gelişme olduğu; Yöneticilerin okuldaki öğrencilerin alanlarına göre değer anlayışları ile ilgili olarak; böyle bir ayrım yapılamayacağını kesinlikle reddetmeleri, etik anlayış bakımından iyi yerde oldukları; Okul Takımlarının Oluşturulması, takımların oluşumunda yöneticilerin etkisiyle ilgili olarak; yöneticilerin böyle bir etkiyi reddetmeleri, ortaya çıkabilecek haksız uygulamaları önleme bakımından sevindirici olduğu; Öğrenciyi Etkinlik\Yarışma\Antrenman Katılımlarla İlgili olarak, aile ve eğitim sistemiyle ilgili yaşanan sıkıntılar sorunlara neden olduğu; Öğrenciler Arasında Ayrımcılığa Karşı Davranış temasıyla ilgili olarak yöneticilerin duruma müdahale etme aşamaları bakımından etik ilkelere bağlı kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Genel sonuç olarak araştırmada; sportif rekreasyon programlarında öğrencilerin, “centilmenlik, erdemlilik, dostça oynama ve yarışma, kaybetmeyi kabul etme” gibi temalarda olumlu davranışlar ifade ettikleri görülmüştür. Diğer taraftan fair-play’e aykırı davranış olarak, “kazanma öncelikli anlayış” ile hareket ettikleri, takım arkadaşlarına ve rakibe karşı “şiddet boyutunda” olumsuz düşünceleri olduğu ve fair-play’in özünü oluşturan ortak temalar konusunda, daha çok çalışmalar yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Beden eğitimi öğretmenleri ise; fair play ruhunun geliştirilmesine yönelik çalışmalarının yetersiz olduğunu, etkinlik/yarışmalara öğrencilerin katılımları konusunda sorunlar yaşandığını, fair-play ruhuna aykırı davranışları önleme konusunda, yeni yaklaşımlar geliştirme konusunda eksikliklerinin olduğunu, özellikle fair-play anlayışını anlama ve davranış boyutunda yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Diğer taraftan yöneticilerin, fair-play konusunda fazla görüş sahibi olmadıkları ve bu konuda çalışmaları genelde beden eğitimi öğretmeni ile işbirliği ekseninde yürüttükleri ortaya çıkmıştır.

5.2. ÖNERİLER

- 1- Okul spor programlarının temel amaçları çerçevesinde Fair-Play ile ilgili farkındalığı arttıracak uygulamalara ihtiyaç vardır. Bu amaçla öncelikle, Fair-Play’ in içeriğinin doğru anlaşılması açısından öğretmen ve yöneticilere yönelik Fair-Play eğitimi verilmelidir.
- 2- İkinci aşamada Fair-Play’in nasıl kazandırılacağı ve okul spor programlarının bu amaçla nasıl kullanılacağına ilişkin seminerler gerçekleştirilebilir.
- 3- Fair-Play anlayışının bir yaşam biçimi olduğunu vurgulayacak hizmetiçi eğitim modeli hazırlanabilir.
- 4- Öğrencilere Fair-Play anlayışını destekleyecek eğitimlerin ve uygulamaların artırılması,
- 5- Öğrencilere “okul spor programlarının” zengin içerikle uygulanması,
- 6- Fair-Play anlayışının bir yaşam biçimi olarak öğrencilere öğretimi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- ACET Mehmet (2006) *“Sporda Saldırganlık ve Şiddet”*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul
- ACET M., OZDİLEK, C., ŞENTÜRK, A., BİŞGİN, H., YAPICI, A. K. (2008) *“Kulüplerarası Eskrim Türkiye Şampiyonasına Katılan Sporcuların Sporda Erdem Anlayışlarının İncelenmesi”* 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 10th International Sport Sciences Congress, Proceedings-II, 23-25 Ekim 2008, BOLU
- AKANDERE Mehibe, BAŞTUĞ Gülsüm, GÜLER Elif Dilara, (2009) *“Orta Öğretim Kurumlarında Spora Katılımın Çocuğun Ahlaki Gelişimine Etkisi”*, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt 3, Sayı 1
- AKKOYUNLU Y. , KALKAVAN, A. , ŞİNAFOROĞLU, O.T. , EYNUR, A. (2008) *“Amatör Genç Futbolcuların Sporda Erdem Anlayışının Araştırılması”* 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 10th International Sport Sciences Congress, Proceedings-II, 23-25 Ekim 2008, BOLU
- AKKOYUNLU Y., KALKAVAN, A., OZDİLEK, C., EYNUR, R. B. (2008) *“Üniversitelerarası Türkiye Şampiyonasına Katılan Eskrimcilerin Sporda Erdem Anlayışlarının İncelenmesi”* 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 10th International Sport Sciences Congress, Proceedings-II, 23-25 Ekim 2008, BOLU
- ALPMAN, Cemal *“Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyu Gelişimi”* MEB Yayınları, İstanbul, 1972
- ATEŞOĞLU, Meliha. (1974). *“Sporda Erdemlilik “Fair-Play””* Başbakanlık Yayınları. Ankara

- BALÇIKANLI SEZEN, Gülfem, YILDIRAN İbrahim (2008), “*İlk Ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Futbolda “Fair-Play” Çerçevesinde Tanımlanmış Davranış Biçimlerine Yaklaşımları*” 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 10th International Sport Sciences Congress, Proceedings-II, 23-25 Ekim 2008, BOLU
- BAŞAR, Mustafa Arslan (2006) “*Türkiye’deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkayalar vadisi tabiat parki örneği)*” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı
- BAUMANN, Sigurd (1994) *Uygulamalı Spor Psikolojisi* (Çev: H. Can İKİZLER, Ali Osman ÖZCAN), Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- BALCIKANLI,SEZEN Gülfem (2009) “*“Fair-Play” and empathy: A research study with student teachers*” Journal of US-China Public Administration, Volume 6, No.4, USA
- BİLEN, Mürüvvet (2002) “*Plandan Uygulamaya Öğretim*”, Anı Yayıncılık, Ankara
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit, (2000) “*Ailede ve Okulda Eğitim Sorunları*”, MEB Yayınları, İstanbul
- BUDAK, Selçuk (2000) “*Psikoloji Sözlüğü*”, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- Bucher Charles A. (1972) “*Foundations of Physical Education*” the C.U., Mosby Company, Saint Louis
- BUCHER, Charles A. (1987) “*Management Of Physical Education & Athletic Programs*” Times Mirror/Mosby College Publishing, USA

BROCK Sheri J, HASTIE Peter A (2003) “*Students' conceptions of “Fair-Play” in sport education*” AAHPERD National Convention and Exposition Philadelphia, Auburn University, Alabama, USA

Devlet Planlama Teşkilatı. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (2001) “*Hayat boyu Eğitim ve Örgün Olmayan Eğitim Özel ihtisas Komisyonu Raporu*” Ankara.

CENGİZ, Recep (2009), “*Futbolda Psikolojik Baskı ve Şiddet*” TFF FGM Futbol Eğitim Yayınları Aralık Sayı:11, İstanbul

Chin M., Edginton C. R., Mok M. M. C., TANG M., (2008) “*Obesity Prevention, Physical Activity, Diet and Physical Education in Schools-Current Research, Challenges and Best Practice in the Asia-Pacific Context*” 12th World Sport For All Congress, Sport For All-For Life, Genting Highlands Resort, Malaysia, November 3-6, 2008

ÇINAR V., Öztürk M. E., Şebin K., Yazıcı G. (2010) “*Doping ve Sporcularda Kullanımı*” Atatürk Journal of Physical Education and Sport Sciences

ÇETİN M, Yeşilbağ Y., Akdağ B. (2003) “*Öğretmenlerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı*” Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl : 2003, Sayı 17

ÇOKNAZ Dilşad, Noordegraaf Meliha Atalay, Lale Güler, Müfide Yoruç Çotuk (2010) “*Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin olimpiik konulara yönelik farkındalıkları ve olimpiik kavramlara ilişkin değerlendirmeleri*” Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7-1

DOLAŞIR, Semiyha (2006) “*Antrenörlük Etiği ve İlkeleri*” Gazi Kitabevi, Ankara

DONUK, Bilge,ŞENDURAN, Fatih S. (2006) *Futbolun Anatomisi*. Ötüken Yayınları, İstanbul

- DORAK Feridun, VURGUN Nilgün (2006) *“Takım Sporları Açısından Empati Ve Takım Birlikteliği İlişkisi”* SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, IV (2) 73–77
- EFE, Zeynep BENGÜ (2006) *“Okullararası Yarışmalara Katılan I. Ve II. Kademe İlköğretim Öğrencilerinin “Fair-Play” Davranışlarını Sergileme Sıklıkları”* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara
- ERDEMLİ, Atilla (1996). *“İnsan, Spor ve Olimpizm”* Sarmal Yayınevi, İstanbul:
- ERDEMLİ, Atilla (2006). *“Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi”* E Yayınları, İstanbul
- GIBBONS, Sandra L. (1994). *“Kids On Steroids It’s time to rediscover “Fair-Play”* Recreation Canada.
- GÜLTEKİN, Mehmet (2008) *“İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışı Gösterme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi, Konya
- GÜNGÖR, Erol (2000) *“Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak”*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul
- Hahn, Erwin, Remans, Albert (1988) *“Promotion of “Fair-Play”* Aellen, Beat, *““Fair-Play” – A Topic Also For Physical Education in School”*, Schweizerischen Verbendes für Sport In der Schule SVSS
- HİZAL, A. (1982) *“Programlı Öğretim Yönteminin Etkenliliği (Karşılaştırmalı Uygulamalı Araştırma)”* Ankara, Sevinç Matbaası.

- KARA, Yavuz (2006) “*Okullardaki Örgüt Kültürün Okul Yöneticilerinin Etik Davranışları Üzerindeki Etkisi*” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- KARAKÜÇÜK, Suat (1999) “*Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*” Bağırhan Yayınevi.
- KENTSU, Jülide (2007) “*Okul Yöneticilerinin Kişilik Özelliklerinin Örgütsel Etik Üzerine Etkisi*” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul
- KIRIMOĞLU H., KEPOĞLU A., DERECELİ Ç., PARLAK N., TOZOĞLU E., (2008) “*İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerinin Spora Katılımları Bakımından İncelenmesi (Ankara-Elmadag İlçesi Örneği)*” Atatürk Journal of Physical Education and Sport Sciences 2009 (I) :7 -15
- KORKMAZ N. Haşıl, ŞAHİN E., KAHRAMAN M., ÖZTÜRK F. (2003) “*U. Ü. Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması*” Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: XVII, Sayı: 1
- Krotee, March L., Bucher Charles A. (2002) “*Management of Physical Education and Sport*” by The McGraww-Hill Companies
- İKİZLER, Can, Karagözoğlu, Cengiz (1997) “*Sporda Başarının Psikolojisi*”, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul
- Mary, Hassandra, Alexandra, Bekiari, Kimon, Sakellariou (2007) “*Physical Education Teacher's Verbal Aggression and Student's “Fair-Play” Behaviors*” Physical Educator, v64 n2 p94-101, 901 West New York Street, Indianapolis

- MORGAN, William J. (2007) “*Ethics In Sport Second Edition*” Human Kinetics, United States of America
- OBUZ Ümit (2009) “*Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri*”, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi
- ÖNGEL, Hasan Basri, (1997) “*Sporda Etik Değerler Açısından Doping*”, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2,2
- ÖZBEK, O. (2008) “*Beden Eğitimi Öğretmeni Meslek Etiği*”, Spor Yayınevi, Ankara
- ÖZDİLEK Ç., ŞENTÜRK A., KALKAVAN A., ŞİNAFOROĞLU O. Tolga, KARAVELİOĞLU M. Barış (2008) “*Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Sporda Erdem Anlayışlarının İncelenmesi*” Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 10th International Sport Sciences Congress, Proceedings-II, 23-25 Ekim 2008, BOLU
- ÖZMEN, Öner, (1976) “*Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni*” Ege Üniversitesi Yayını, İzmir
- BROCK Sheri J & Peter A Hastie (2008), “*Students' conceptions of “Fair-Play” in sport education*”, Auburn University, Alabama, USA, ACHPER Healthy Lifestyles Journal 54 (1)
- ÖZER, B. (1993) “*Öğretmen Adaylarının Etkili Öğrenme ve Ders Çalışmadaki Yeterliliği*” Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- PEHLİVAN, Zekai (2004), II 49-53 “*Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*” Hacettepe Üniversitesi

PEHLİVAN AYDIN, İ. (2002), “*Yönetmel Mesleki ve Örgütsel Etik*” Pegema Yayıncılık, Ankara

Report From the United Nations Inter-Agency Task Force on Sport for Development and Peace (2003) “*Sport for Development and Peace: Towards Achieving the Millennium Development Goals*” United Nations.

SEZEN, Gülfem, YILDIRAN, İbrahim (2003) “*Profesyonel ve Amatör Futbolcuların “Fair-Play” Anlayışları*” Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, 10-11 Ekim 2003, Bildiriler Kitabı, Sim Matbaacılık, Ankara

SEZEN Gülfem, YILDIRAN İbrahim (2007), “*Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Futbolda “Fair-Play” e İlişkin Olumlu ve Olumsuz Davranışlara Yaklaşımlarının İncelenmesi*” Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi 1(2)

ŞAHİN, Mehmet (1997) “*Spor Ahlakı ve Sorunları*”, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 1997

ŞEBİN Kenan, TOZOĞLU Erdoğan, YILMAZ Semih, DEMİREL Nurcan, BOSTANCI Özgür, (2010) “*Spor Yapan Üniversite Öğrencilerinin “Fair-Play” e İlişkin Görüşleri*” Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Atatürk Journal of Physical Education and Sport Sciences

T. C. Genelkurmay Başkanlığı Kara Kuvvetleri Komutanlığı (2005) “*Sporda Erdemlik Fair Play*” Ankara

TMOK, (1998) “*Olimpik Hareket*”, TMOK Yayınları.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (2000) “*“Fair-Play” ve Türkiye*” TMOK Yayınları, İstanbul

TİRYAKİ, Şefik (2006) “*Spor Psikolojisi: Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama*”, Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara

- YAPAN, Mehmet Tevfik (2007) “*Spor Ahlakı*” Merkez Ofset, Gaziantep
- YILDIRAN, İbrahim (2004). “*Fair-Play*”: *Kapsamı, Türkiye’deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 4.3-16
- YILDIRAN, İbrahim (2005) ““*Fair-Play*” *Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü*”, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 1.3-16
- YILDIRAN, İbrahim (1992) “*Sporda “Fair-Play” Kavramının Tarihsel Boyutları*” Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri, Spor Bilimler ve Teknolojisi Yayınları, ANKARA
- YILDIRIM, Ali, ŞİMŞEK, Hasan, (2006) “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*”, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- YILMAZ İdris, AKYEL Yakup (2008) “*Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*” Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 9, Sayı 3
- YAVAŞ, Mehmet, İLHAN, Atilla, (1997) “*Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri*”, Melisa Yayınları, Bursa
- YONCALIK Oğuzhan, GÜNDÖĞDU Cemal (2007) “*Sporda Ahlaki Bir Sorun Olarak Doping*”, Doğu Anadolu Araştırmaları
- WELLS Mary Sara, Ellis Gary D., Paisley Karen P., Arthur-Banning Skye G. (2005) “*Development and Evaluation of a Program to Promote Sportsmanship in Youth Sports*” Journal of Park and Recreation Administration Volume 23, Number 11 Spring

EKLER

EK-1

GÖRÜŞME SORULARI

Öğrencilerle ilgili sorular

CENTİLMENLİK

- 1- Okullar arası bir futbol karşılaşmasında gole giden bir futbolcu, kaleciyle karşı karşıya olduğu bir pozisyonda kalecinin sakatlanarak yerde yattığını görüyor ve topu oyun dışına atıyor. Siz bu pozisyonun nasıl bitmesini isterdiniz?
- 2- Okullar arası müsabakalarda mutlaka “kazanmak” için oyun kurallarının dışına bir kereliğine de olsa çıkarmısın? Neden?
- 3- Oyunu kazandığınızda, sahadan ayrılmadan önce neler yaparsınız?
- 4- Hakem hataları ile yenildiğiniz bir karşılaşmada, rakip takımı tebrik eder misiniz? Açıklayınız?
- 5- Eksik oyuncu ile çıktığınız bir karşılaşmayı kaybettiğinizde, rakip takımı tebrik eder misiniz?
- 6- Çok gergin ve tartışmalı sınıflar arası bir basketbol müsabakasından sonra karşılaşmayı kaybetmeniz, rakip takım oyuncularını tebrik eder misin?

ERDEMLİLİK

- 1- Karşılaşma içerisinde yapmış olduğun hatalarını kabullenir misin? (Bu itiraflarından dolayı takımda yedek kalacağını bildiğin halde)
- 2- Sınıf arkadaşların ile oynadığınız oyunlardaki amaçların nelerdir?
- 3- Okullararası bir futbol maçında rakip oyuncu tarafından küfür ve hakarete maruz kalsan tepkin nasıl olurdu?
- 4- Okullar arası karşılaşmalarda mağlubiyet durumunda, çok olağanüstü bir olay yaşanmamışsa bu mağlubiyetin sebebi olarak neyi gösterirsin? Takımca çok kötü oynamışsanız arkadaşlarınızı suçlar mısınız?
- 5- Sınıflar arası karşılaşmalarda çok iyi oynamana rağmen takımın mağlup olsa ve mağlubiyetin sebebi de sana yüklense ne hissedersin? Bu durum sende ne gibi etkiler yaratır?

DÜRÜSTLÜK

- 1- Hakemin görmediği bir pozisyonda takım arkadaşın rakip oyuncuya dirsek atarak onu oyundan saf dışı bırakarak, golü atıyor ve galip geliyorsunuz. Fakat bu faulü sadece sen görüyorsun. Bu durumda ne yaparsın?
- 2- Bu iki durumla ilgili görüşleriniz nelerdir?
 - a) Takımın mağlup durumda iken, sana ikinci sarı kartı gösterdikten sonra kırmızı kartını unutan hakemin kararı karşısında oyuna devam ediyorsun.
 - b) Yine aynı maçta Takımın mağlup durumda iken, sana ikinci sarı kartı gösterdikten sonra kırmızı kartını unutan hakemin kararı karşısında, hakemi uyarak oyundan atılıyorsun ve maçı kaybediyorsunuz. Bu seni ve takımı nasıl etkiler?
- 3- Beraberlikle devam eden bir okullar arası futbol karşılaşmasında, hakemin görmeyip gol vermediği bir pozisyonda, hakeme giderek topun gol çizgisini geçtiğini söyleyip takımının yenilmesine ve elenmesine neden olan bir arkadaşınız hakkındaki yorumlarınız nelerdir? Açıklar mısınız?

FIRSAT EŞİTLİĞİ

- 1- Takımda çok iyi oyuncu olmana ve tüm çabalarına rağmen hocan seni hep yedek bıraksa kendini nasıl hissedersin?
- 2- Sınıf içi veya sınıflar arası karşılaşmalarda arkadaşların takım oluştururken seni hep en sona bırakıp, güçsüz takıma gönderseler kendini nasıl hissedersin?
- 3- Takımdaki bir hatandan dolayı seni dışlasalar ve tekrar takıma girme şansı vermeseler kendini nasıl hissedersin?
- 4- Sınıflar arası karşılaşmalarda takımlar oluştururken sürekli güçlü olan takımda (iyi oyuncuların olduğu tarafta) oynamak ister misin? Neden?

EMPATİ

- 1- Beden Eğitimi dersinde yapamadığın sportif hareketlerden dolayı tüm sınıf sana gülseydi kendini nasıl hissederdin?
- 2- Yeteneği kısıtlı olduğu için okul takımına giremeyen arkadaşınız için ne düşünürsünüz?

- 3- Beden Eğitimi dersinde cimnastik hareketlerini kilosundan dolayı yapamayan veya zor yapan arkadaşınıza nasıl davranırsınız?
- 4- Okullar arası karşılaşmalarda mücadele etmek için siz seçilseniz, fakat siz bu etkinlik için hazır olmasanız ve sizden daha iyi olan başka bir arkadaşınızın bu karşılaşmalara gitmesini sağlarımsın?

ŞİDDET VE SALDIRGANLIK

- 1- Sınıflar arası yarışmalarda rakip oyuncuya yaptığın sert bir müdahaleden dolayı sana hakaret etse ve seni aşağılasa bu durumda neler yaparsın?
- 2- Okullar arası hentbol karşılaşmasında rakip takım ile sürekli gerginlik ve karşılıklı suçlamalar da bulunup karşılaşmayı da kaybetmeniz ve karşılaşmadan sonrada sizi tahrik etmeye çalışsalar tepkiniz ne olurdu? Açıklayınız?

Beden Eğitimi Öğretmenleri ile İlgili Sorular

CENTİLMENLİK

- 1- Okullar arası karşılaşmada şampiyonluk maçında son saniyelerde oyuncunuz rakip oyuncuya dirsek atarak gol atsa ve hakem bu pozisyonu görmese (bu gol aynı zamanda şampiyonluk getirecek) ne yaparsınız?

DÜRÜSTLÜK

- 1- Bir futbol maçında şampiyonluk maçına çıkıyor olsanız; rakip takım maça oyuncularının sakatlığından dolayı eksik bir kadroyla çıksa, bu durumda nasıl davranırdınız?

FAİR PLAY İLE İLGİLİ SLOGAN

- 1- Fair-Play ile ilgili metafor, slogan söyleyecek olsanız ne söylersiniz?

FAİR PLAY RUHU VE EĞİTİM

- 1- Öğrencilerin Fair-Play ruhuna sahip olmaları için eğitimin gerekliliğine inanıyor musunuz?

BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDE FAİR-PLAY ÖĞRETİMİ VE OYUNLAR

- 1- Beden Eğitimi dersinde “Fair-Play” öğretimi ile ilgili olarak oyunlar oynatıyor musunuz? Ne tür oyunlar oynatıyorsunuz? Bu oyunların öğrenciler için faydaları nelerdir?

EMPATİ

- 1- Beden Eğitimi dersinde yapamadığı hareketten dolayı tüm sınıfın güldüğü ve dalga geçtiği bir öğrenci için ne yapardınız?
- 2- Okullar arası karşılaşmalar için seçmeler yaparken, takıma girmek isteyip de fiziki durumu ve yeteneği yerinde olmayan bir öğrenciniz için neler yaparsınız? Bu durumu nasıl izah edersiniz?

ETKİNLİK/ANTRENMAN/YARIŞMALARA KATILIM İLE İLGİLİ SORUNLAR

- 1- Herhangi bir öğrenciyi “etkinliklere/antrenmana/yarışmalara” katılmaya ikna edebiliyor musunuz?

FAİR PLAY RUHUNA AYKIRI DAVRANIŞLARI ÖNLEME

- 1- Takımdaki çok iyi bir oyuncunuz genel oyun kurallarına ve oyunun diğer unsurlarına karşı sportmence olmayan davranışlarda bulursa oyuncunuzla ilgili kararınız ne olurdu? Açıklayınız?

Yöneticiler ile ilgili sorular

FAİR PLAY RUHU ve EĞİTİM

- 1- Öğrencilerin Fair-Play ruhuna sahip olmaları için eğitimin gerekliliğine inanıyor musunuz?

SPORDA CENTİLMENLİK ve SPORTMENLİK ile ilgi İLERİYE DÖNÜK ÇALIŞMALAR

- 1- Sporda centilmenlik ve sportmenlik kavramlarının gelişimi için yapmak istediğiniz ileriye dönük çalışmalarınız var mı? Ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz?

DÜRÜSTLÜK

- 1- Okullararası karşılaşmalarda takımınızın mutlak galip gelmesi için beden eğitimi öğretmeninizin kaçak (lisanssız) oyuncu oynattığını ve maçı kazandığınızı öğreniyorsunuz. Bu olaya tepkiniz ne olurdu?

YÖNETİCİLERİN OKULDAKİ ÖĞRENCİLERİN ALANLARINA GÖRE DEĞER ANLAYIŞLARI İLE İLGİLİ OLARAK;

- 1- Sizce teorik derslerde başarılı öğrenciler mi yoksa başka alanlarla (spor/resim/sanatsal faaliyetler) uğraşan öğrenciler mi daha değerlidir?

OKUL TAKIMLARININ OLUŞTURULMASI, TAKIMLARIN OLUŞUMUNDA YÖNETİCİLERİN ETKİSİ

- 1- Derslerinde çok başarılı öğrenciler okul takımına girmek istiyorsa, fakat diğer öğrencilere göre yetenekleri kısıtlıysa; beden eğitimi öğretmenine okul takımına alınmaları için öneri de (baskı / konuşma) yaparmısınız?

ÖĞRENCİYİ “ANTRENMAN/ETKİNLİK/YARIŞMA” İKNA ETME

- 1- Herhangi bir öğrenciyi “etkinliklere/antrenmana/yarışmalara” katılmaya ikna edebiliyor musunuz?

ÖĞRENCİLER ARASINDA AYRIMCILIĞA KARŞI DAVRANIŞ

- 1- Okulda bir öğretmen, öğrenciler arasında ayrımcılık yapsa, bu olay karşısında neler yapardınız? (Tembel ve çalışkan öğrenci gibi vb..)